SECOLUL XX

ISRAEL

STATUL EVREILOR

CLAUDE KLEIN

Traducere de Radu Gâdei

5867

INSTITUTUL DE STAT DE RELAȚII INTERNAȚIONALE DIN MOLDOVA
BIBLIOTECA

Editura ALL

ISRAELE. LO STATO DEGLI EBREI
CLAUDE KLEIN
Copyright © 2000 GIUNTI GRUPPO EDITORIALE, S.p.A.

ISRAEL. STATUL EVREILOR
CLAUDE KLEIN
Copyright © 2003, **BIC ALL.**
Traducere: Radu Gâdei

ISBN 973-571-450-7

Pe copertă:
Soldat israelian și femeie palestiniană în Cisiordania
Copyright © J. Nachtwey/Magnum

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin editurii **BIC ALL.**
Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a editurii **BIC ALL.**
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii **BIC ALL.**
All rights reserved. The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **BIC ALL**, is strictly prohibited.

Editura **BIC ALL** — Bd Timișoara nr. 58, sector 6, cod 76548 – București, Tel.: 402 26 00, Fax: 402 26 10

Departamentul difuzare — Tel.: 402 26 30, 402 26 34

Comenzi la: comenzi@all.ro
URL: http://www.all.ro

Redactori: Constantin Vlad, Mircea Moldoveanu

908(33)
J 86

Sumar

INTRODUCERE 7

Capitolul 1 DE LA STATUL EVREILOR LA STATUL EVREIESC 8
Nașterea sionismului politic 10
Sionismul politic în acțiune: primii pași 11
Primele neînțelegeri 14
Criticile evreiești la adresa sionismului 17
Intervenția ONU 20
Crearea statului Israel 22

■ Theodor Herzl: *Statul evreilor* **13** ■ Evrei și arabi în Palestina înainte de nașterea statului Israel **15** ■ Renașterea limbii ebraice **16** ■ Ahad Haam: adevărul despre *Eretz Israel* **18** ■ Împărțirea din 1947 (hartă) **21** ■ Declarația de independență (15 mai 1948) **23**

Capitolul 2 EDIFICAREA UNEI NAȚIUNI **24**
Moștenirea mandatului 25
Pluralismul politic și sistemul electoral proporțional 27
Predominarea inițială a Partidului laburist 29
Partidele religioase 31
Dreapta și componentele sale 33
Fundamentele juridice ale statului 34
Rolul armatei 37
Economia țării 39

■ David Ben Gurion (1886-1973) **27** ■ Partidul laburist (procentajul voturilor obținute) **30** ■ Evoluția partidelor religioase în Knesseth, începând din 1949 **31** ■ Evoluția Likud din 1973 până în 1999 **33** ■ Menahem Begin (1913-1992) **36** ■ Efectivele armatei **37** ■ Tsahal: de la mit la realitate **39** ■ Kibbutz: un mit aflat la temelia statului **43**

Capitolul 3 UN PROFIL AL SOCIETĂȚII ISRAELIENE **44**
Evrei și arabi: cifrele și semnificația lor 45
Imigrația și statul evreiesc 47
Așkenazi și sefarzi: o ruptură culturală și socială 51
Religioși și laici 55
Către o suprapunere a rupturilor 58

■ Populația israeliană după apartenența religioasă **46** ■ Evoluția populației evreiești începând din 1948 **47** ■ Marile valuri de imigrare **48** ■ Legea întoarcerii (1950) **50** ■ Populația evreiască în funcție de locul de origine **53** ■ Evoluția frecvenței în școlile religioase și în școlile laice **56** ■ Rezultatele alegerilor din 29 mai 1996 **61** ■ Alegeri pentru Knesset (1977-1999) **62-63**

Capitolul 4 **INSTRUMENTUL RĂZBOIULUI (1948-1973)** **64**
Războiul de independență 65
Consecințele războiului de independență 69
Problema refugiaților 72
Campania Suezului (octombrie 1956) 74
Războiul de șase zile 77
Războiul de Kippur (1973) 80
Imaginea Israelului 82

■ Frontierele armistițiului (hartă) **69** ■ Masacrul de la Dir Yassin **73** ■ Campania Suezului: cronologia evenimentelor **75** ■ Teritoriile ocupate în 1967 (hartă) **77** ■ Rezoluțiile 242 și 338 ale Consiliului de Securitate **78** ■ Populația palestiniană din Cisiordania și din fâșia Gaza **79** ■ Cronologia războiului de Kippur **81** ■ Golda Meir (1898-1978) **82**

Capitolul 5 **ÎN CĂUTAREA PĂCII** **84**
Dreapta la putere (1977) 85
Către pacea cu Egiptul și Iordania 87
Obstacolul sirian 90
Afacerea murdară libaneză 91
De la terorism la *Intifada* 94
Către Oslo și recunoașterea reciprocă: marea speranță 96
Între ostilitate și euforie 98
Adevărata miză 100

■ Colonizarea israeliană în teritoriile ocupate **95** ■ Itzhak Rabin (1922-1995) **97** ■ Declarația de principii **98** ■ Evenimentele de după semnarea acordului de la Oslo **100** ■ Programul Partidului laburist **101** ■ Programul Likud **102-103**

Capitolul 6 **CRIZA SOCIETĂȚII ISRAELIENE** **104**
O reformă instituțională:
alegerea directă a primului-ministru 106
De la kibbutz la *Homo ebraicus*: tsabar-ul și dispariția lui 109
Noii istorici 112
De la dezbaterea constituțională la „statul evreiesc și democratic" 115

■ Evoluția reprezentării parlamentare a celor două partide mari din 1965 (în locuri) **106** ■ Rezultatele alegerilor din 17 mai 1999 **108** ■ Alegerea primului-ministru (2001) **109** ■ Șocul provocat de procesul Eichmann **113** ■ Legile fundamentale **116** ■ Ruptura ideologică dintre laici și religioși **118-119**

BIBLIOGRAFIE **123**
CRONOLOGIE **124**
INDICE DE NUME **125**

Israel: primii cincizeci de ani

La începutul secolului al XXI-lea, la peste cincizeci de ani de la tumultuoasa sa creare, statul Israel traversează o perioadă plină de paradoxuri. Este un stat care, după ce a cunoscut războaiele și terorismul și a fost parțial condamnat de celelalte națiuni, a semnat, în sfârșit, pacea cu câțiva dintre vecinii săi (Egiptul și Iordania). Este un stat modern, aflat în avangarda cercetării tehnologice și medicale, cu o economie care, pe la jumătatea anilor '80 reușise să-și revină după o inflație galopantă (peste 250%) și care, acum, este capabil să asigure cetățenilor săi un venit mediu anual pe cap de locuitor comparabil cu cel din țările europene. Și totuși, abia încheiate festivitățile prilejuite de a cincizecea aniversare a creării sale, statul Israel trebuie să facă față unei perioade dificile, o adevărată criză de identitate care se manifestă, înainte de toate, prin confruntările dintre populații de origine diferită despre care se credea că se contopiseră pentru a crea un nou „Homo ebraicus" și, mai apoi, prin ciocnirea dintre concepții religioase care-și au rădăcinile în îndepărtatul Ev Mediu și medii care trăiesc deja într-o dimensiune postmodernă. La toate acestea trebuie adăugat faptul că unii consideră imposibilă renunțarea la mitul unui Mare Israel regăsit, bazându-se pe un naționalism cu caracter mistico-mesianic care a condus la asasinarea unui prim-ministru. Pentru alții, prăbușirea unor mituri (printre care, de exemplu, cel al kibbutz-ului, fără îndoială cea mai originală creație a sionismului) a devenit un adevărat simbol al crizei valorilor. Această criză nu este, desigur, o trăsătură caracteristică a Israelului, dar, aici, ea a căpătat o dimensiune specială care nu poate fi explicată decât în lumina miturilor fondatoare încă proaspete în memorie. Totul se întâmplă ca și cum întreaga țară și-ar fi pierdut o parte din punctele sale de referință tradiționale. De altfel, domeniul valorilor comune a continuat să se restrângă, iar spațiul public aflat, cândva, la dispoziția tuturor este înlocuit de o serie de spații publice private.

Această carte reprezintă un bilanț al acestui șir de paradoxuri care zguduie societatea israeliană, urmărindu-i pas cu pas și în mod sistematic, evoluția, începând din momentul creării statului.

Capitolul 1

DE LA STATUL EVREILOR LA STATUL EVREIESC

DEZVOLTAREA ANTISEMITISMULUI MODERN ESTE ECOUL APARIŢIEI, ÎN 1897, UNUI NOU NAŢIONALISM, SIONISMUL POLITIC: DOUĂZECI DE ANI MAI TÂRZIU, DECLARAŢIA BALFOUR PUNE ÎN MIŞCARE PROCESUL CARE VA CONDUCE, DUPĂ SHOAH, LA CREAREA ISRAELULUI.

Pe parcursul secolului al XIX-lea, antievreismul tradiţional trece în ţările catolice printr-o serie de transformări treptate care se leagă de emanciparea juridică a evreilor. În timp ce, în Europa occidentală, evreii îşi fac intrarea în societatea civilă, în Europa răsăriteană aceasta se face mult mai greu. Se poate stabili data de naştere a antiiudaismului modern care ia numele de antisemitism. În 1879, publicistul german Wilhelm Marr foloseşte pentru prima oară acest termen în lucrarea sa *Caiete antisemite* şi, prin broşura *Triumful iudaismului asupra creştinismului, privit dintr-un punct de vedere nereligios*, prezintă noile aspecte ale sentimentului antievreiesc. la naştere, în felul acesta, antisemitismul modern care se alimentează fie din doctrinele rasiste ale lui Gobineau, fie din cercetările asupra poziţiei limbilor ariene faţă de celelalte. El se răspândeşte şi în muzică (dacă ne gândim la broşura lui Richard Wagner, *Iudaismul în muzică*, publicată mai întâi anonim, în 1850, apoi, semnată de autor, în 1869). În Franţa, încă înainte de *afacerea Dreyfus*, apare, în 1886, *La France juive* (*Franţa evreiască*) a lui Edouard Drumont, o carte în două volume, care, prin cele peste o sută de reeditări, a devenit unul dintre cele mai mari succese editoriale din toate timpurile.

Totuşi, Europa centrală şi de est este zona în care apare ceea ce se va numi, în perioada respectivă, chestiunea evreiască. În imperiul rus şi în cel austro-ungar există trei mari concentrări

***După** aprobarea de către ONU a rezoluţiei asupra împărţirii Palestinei (29 noiembrie 1947), la Tel Aviv, mulţimea îşi manifestă bucuria. Dar, mai târziu, când planul de împărţire a fost refuzat de ţările arabe, în momentul plecării definitive a britanicilor (15 mai 1948), izbucneşte războiul. La sfârşitul acestui prim conflict arabo-israelian, Israelul ocupa 80% din teritoriul palestinian, faţă de 62% cât prevedea planul ONU.*
© L'Illustration/Sygma

Sus: Edouard Drumont (1844-1917), mare susținător al antisemitismului francez. Jos: Karl Lueger (1844-1910) ales primar al Vienei în 1897, pe baza unui program antisemit.
© L'Illustration/Sygma

de populație evreiască, ele devenind victime ale unui antisemitism crescând și sortit unor izbucniri frecvente, după cum o atestă marile *pogromuri* din Rusia, acuzațiile de omor ritual și spectaculoasele procese care le-au urmat. Viena, capitala Imperiului habsburgic, devine un adevărat centru al asimilării evreilor, care ajung aici la zeci și zeci de mii; reacția va fi, însă, rapidă și violentă: în 1897, împăratul Franz Joseph va fi nevoit să ratifice alegerea lui Karl Lueger în funcția de primar al orașului, pe baza unui program de acțiune caracterizat prin antisemitism. Lueger va rămâne în funcție până în 1910, anul morții sale. Hitler, sosit la Viena în 1907, este unul dintre cei mai mari admiratori ai săi.

Nașterea sionismului politic

Transformarea sentimentului antievreiesc în antisemitism este un ecou al nașterii sionismului. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, apar diferite broșuri care susțin o reîntoarcere în Sion sau crearea unui stat pentru evrei. Pasul decisiv îl face Theodor Herzl (1860-1904). Corespondent la Paris al celui mai mare cotidian vienez, el este un observator atent al antisemitismului care cunoaște în Franța o evoluție rapidă prin *afacerea Dreyfus* și, în ianuarie 1895, asistă la momentul degradării căpitanului francez. În 1896, Herzl publică *Der Judenstaat* (adică *Statul evreilor* și nu *Statul evreiesc*, titlu adoptat în primele traduceri ale cărții): este manifestul fundamental al sionismului politic. La un an după apariția lucrării, urmează primul congres sionist mondial (Basel, 29 august 1897) și Herzl devine primul său președinte, menținându-se în această funcție până la moartea sa, în iulie 1904.

Premisa analizei lui Herzl este simplă: nu există nici o posibilitate de asimilare a evreilor. Antisemitismul este un fenomen ineluctabil și va avea, în mod firesc, consecințe catastrofale; este necesar să se găsească de urgență un loc de refugiu pentru evrei. Herzl pare să aibă o presimțire asupra destinului pe care-l vor avea evreii patruzeci de ani mai târziu. Lucrarea sa lansează un adevărat semnal de alarmă: în fața pericolului nu se poate sta cu mâinile încrucișate.

Singura soluție posibilă este cea politică și anume crearea unui stat pentru evrei în Palestina care, în acea epocă, se afla sub ocupație turcească. Primul congres sionist adoptă programul de la Basel, care este definiția cea mai simplă și mai clară a obiectivelor sionismului politic. Congresul sionist nu dorește deocamdată să vorbească despre un stat, pentru a nu-l provoca pe sultanul otoman, ci se limitează doar să facă referire la o așezare „protejată de dreptul public" (și nu de dreptul internațional). «Pentru a îndeplini acest obiectiv, congresul întrevede următoarele metode:

1) Încurajarea așezării în Palestina a unor agricultori, țărani și meșteșugari.

2) Organizarea reprezentanților evrei în corpuri constituite pe plan local și general, în acord cu legile țărilor respective.

3) Folosirea mijloacelor necesare pentru a obține consensul acelor guverne care ar putea sprijini realizarea scopurilor sionismului.»

Sionismul politic în acțiune: primii pași

Debuturile sionismului se dovedesc a fi dificile și eforturile diplomatice ale lui Herzl nu par să dea roade: negocierile cu sultanul eșuează, marile puteri ezită să-l susțină pe Herzl, iar Biserica catolică se arată ostilă. Convingerea că problema este urgentă

Asasinarea țarului Alexandru al II-lea, în 1881, a fost urmată de un val de pogromuri care se prelungesc până la primul război mondial. Cel de la Bialystok, din 1906, face parte din această lungă serie.
© L'Illustration/Sygma

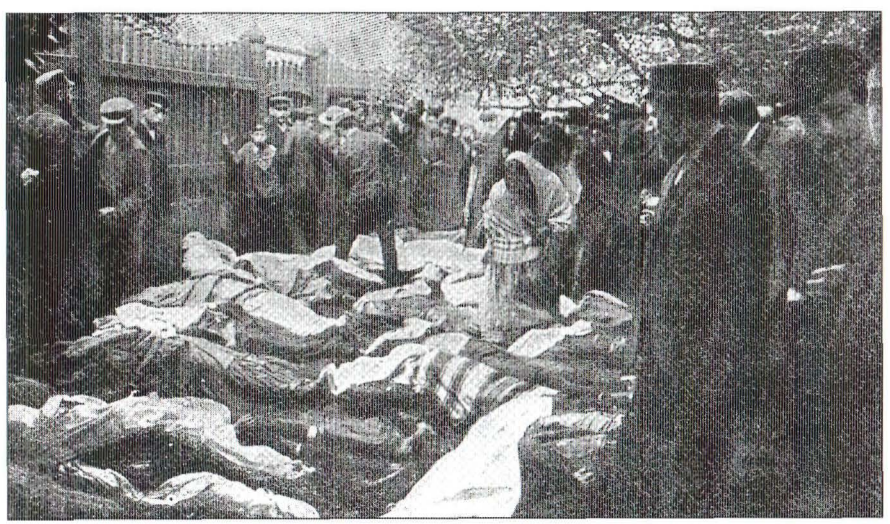

Al VI-lea congres sionist se ține în 1903, la Basel, în aceeași sală în care, în 1897, avusese loc congresul de întemeiere a mișcării.
© Col. particulară

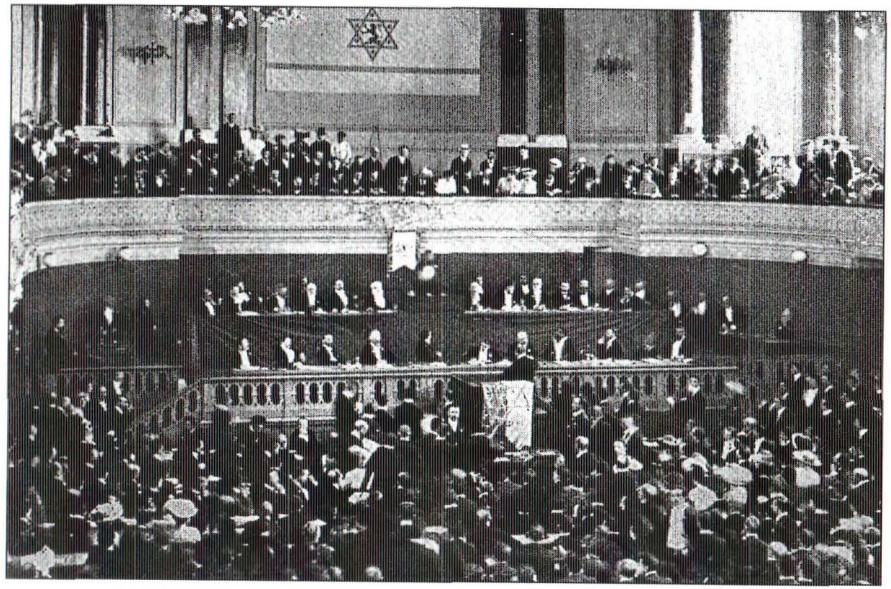

îl face pe Herzl să declare că el însuși este gata să accepte oricare alt „refugiu". Acesta este climatul în care el încearcă să-i determine pe ceilalți să accepte propunerea engleză de a se încredința evreilor un teritoriu în Uganda. Sunt avansate și alte proiecte, precum Sinai și El Arish, Cipru sau Argentina. În 1903, pe când Rusia era tulburată de o serie de *pogromuri* (cel mai cunoscut fiind acela de la Chișinău, din 6 aprilie 1903), Herzl reușește să facă în așa fel încât organizația sionistă să adopte proiectul referitor la Uganda, dar, la puțin timp după aceea, își dă seama că evreii din Rusia – tocmai aceia asupra cărora planau cele mai grave amenințări – nu sunt dispuși să accepte altă destinație decât Palestina. Proiectul este abandonat.

Herzl susține că ar trebui să se evite orice acțiune în Palestina până când nu vor exista garanții scrise. Această poziție va fi abandonată după moartea sa, fiind înlocuită cu un sionism mai pragmatic și, în perioada de dinaintea primului război mondial vor fi create condițiile pentru crearea primelor mari colonii.

Sionismul va obține o consacrare internațională datorită războiului. La 2 noiembrie 1917, guvernul britanic, care trecuse la cucerirea Palestinei, publică declarația Balfour, care este un ecou al programului de la Basel și preia chiar anumiți termeni din acesta. Aprobată de marile puteri, ea va fi preluată de Societatea Națiunilor. Noul organism acordă Marii Britanii un mandat asupra Palestinei (Franța obține un mandat asupra Libanului și Siriei). Declarația Balfour este menționată în acordurile care reglementează mandatul; ea obligă dintr-un punct de vedere juridic Marea Britanie și va fi invocată deseori în fața tribunalelor pentru a susține revendicări contrare politicii engleze, așa

© Collection Viollet/T

THEODOR HERZL: *STATUL EVREILOR*

«Orice nuanță ar căpăta, eu consider că această chestiune evreiască nu este nici religioasă, nici socială, ci, mai curând, națională. Pentru a o rezolva, trebuie s-o situăm, înainte de toate, în termeni politici, la scară mondială. Ea va putea, atunci, să fie reglementată în cadrul unui for al tuturor popoarelor civilizate. Noi suntem un popor, un popor-Unu!
Peste tot, am încercat, în mod sincer, să ne contopim cu comunitățile naționale în care ne aflam și să nu păstrăm altceva decât credința strămoșilor noștri. Nu ne este permis acest lucru. Nu înseamnă nimic că suntem buni patrioți și, în unele țări, chiar patrioți înflăcărați. (...)
În țările în care trăim de secole, suntem considerați niște străini (...).
Nu ne vor distruge asuprirea și persecuția. În întreaga istorie, nu există alt popor care să fi fost nevoit să îndure atât de multe lupte și suferințe. Această ură față de evrei nu a dus la altceva decât la o cedare din partea celor mai slabi dintre noi (...). Ei bine, antisemitismul va izbucni cu atât mai mare violență cu cât el va fi făcut să aștepte mai mult. Infiltrarea evreilor, atrași de o siguranță aparentă, și ascensiunea socială a evreilor independenți se conjugă într-un fenomen de o violență extremă și duc la catastrofă. Nu există nimic mai simplu decât acest raționament.
Nimeni nu este atât de puternic și nici îndeajuns de bogat pentru a putea strămuta un popor dintr-un loc într-altul. Doar o idee poate reuși așa ceva. Ideea de stat are această forță. În decursul îndelungatei și tragicei sale istorii, evreii nu au încetat să nutrească acest vis regesc: «anul viitor la Ierusalim». Este vechea noastră urare. Acum, trebuie să arătăm că visul poate deveni o realitate luminoasă.
(...) Popoarele în rândul cărora trăiesc evreii sunt toate, fără nici o excepție, antisemite, fie că le este rușine de așa ceva, fie că o declară în mod deschis.
(...) Așa că, vrem sau nu, suntem și rămânem un grup istoric care poate fi recunoscut prin caracteristicile sale omogene. Suntem un popor și inamicul este acela care, cu tot regretul nostru, ne constrânge la toate acestea, așa cum s-a întâmplat mereu în istorie. Într-o asemenea atmosferă de restriște ne adunăm și, dintr-o dată, ne dăm seama de forța noastră. Da, noi avem forța de a crea un stat, un adevărat stat model. Dispunem de toate mijloacele materiale și umane necesare pentru o asemenea misiune». ■

Extras din: Theodor Herzl, *Statul evreiesc*, Melangolo, Genova, 1992.

Zidul de vest, ultimul vestigiu al Templului, este cunoscut și sub numele de „Zidul plângerii". O ceremonie organizată în 1929 s-a aflat la originea unei explozii de violență între evrei și arabi.
© L'Illustration/Sygma

cum s-a întâmplat în cazul opoziției față de Cartea albă, din 1939, care impune anumite limite imigrării și interzice evreilor să cumpere terenuri. «Guvernul Majestății Sale privește cu bunăvoință crearea în Palestina a unei „vetre" naționale pentru poporul evreu și va depune toate străduințele pentru a ajuta la realizarea acestui obiectiv, rămânând însă stabilit că nu se va face nimic care să aducă prejudicii drepturilor civile și religioase ale comunităților ne-evreiești din Palestina și statutului politic de care se vor bucura evreii în orice altă țară».

Declarația recunoaște existența unui popor evreu căruia să i se asigure o „vatră" națională. Ea păstrează, însă, două rezerve: una referitoare la non-evreii din Palestina (care nu trebuie să fie dezavantajați prin declarație); cealaltă, la evreii din întreaga lume, care nu se vor vedea lipsiți de drepturile lor ca urmare a creării teritoriului național. Această a doua rezervă este inclusă la cererea singurului membru evreu al guvernului britanic (Lord Montagu), exprimând și rezervele pe care unii evrei, așa-numiți „asimilați", le mențin față de sionism.

Primele neînțelegeri

Destul de curând va deveni evident că mandatul britanic se bazează pe o mare ambiguitate. Ea este exprimată, din partea englezilor, de Winston

Churchill, în acea vreme ministru al coloniilor care, în 1922, declara că, dacă declarația Balfour trebuie să ducă la crearea unui teritoriu în Palestina pentru poporul evreu, aceasta nu înseamnă că un asemenea teritoriu ar trebui să coincidă cu întreaga Palestină. Cât despre arabi, ei contestă însăși legitimitatea declarației: din punctul lor de vedere, imigrația evreiască este pe cale să capete proporții neliniștitoare.

Problema se referă la proporția dintre evrei și arabi, care era de 1 la 40 la începutul secolului al XIX-lea și va deveni de 1 la 2 în 1947. Pentru a împiedica o evoluție și mai dramatică a acestui raport în detrimentul arabilor a fost nevoie ca puterea titulară a mandatului să pună în aplicare o politică restrictivă față de imigrația evreiască. Începând din mai 1939, când deja la orizont se profila războiul, Cartea albă anunță limitarea (la 75.000) a certificatelor de imigrare pentru următorii cinci ani. După această dată, certificatele trebuiau să fie acordate numai cu aprobarea reprezentanților populației arabe. Nu se mai spune nimic despre o eventuală împărțire a Palestinei între evrei și arabi, așa cum prevăzuse, în 1937, Comisia Peel: dacă, pe de o parte, sioniștii acceptaseră proiectul (deși făcând față unei puternice opoziții interne), arabii îl respinseseră fără nici un fel de ezitare.

EVREI ȘI ARABI ÎN PALESTINA ÎNAINTE DE NAȘTEREA STATULUI ISRAEL

Anul	Evrei	Arabi
1800	6.700	268.000
1880	24.000	525.000
1915	90.000	590.000
1931	174.000	837.000
1947	630.000	1.310.000

Cultivarea pământului este una dintre marile teme ale sionismului. Deseori, agricultorii umblă înarmați (jos, un colon în anul 1936).
© L'Illustration/Sygma

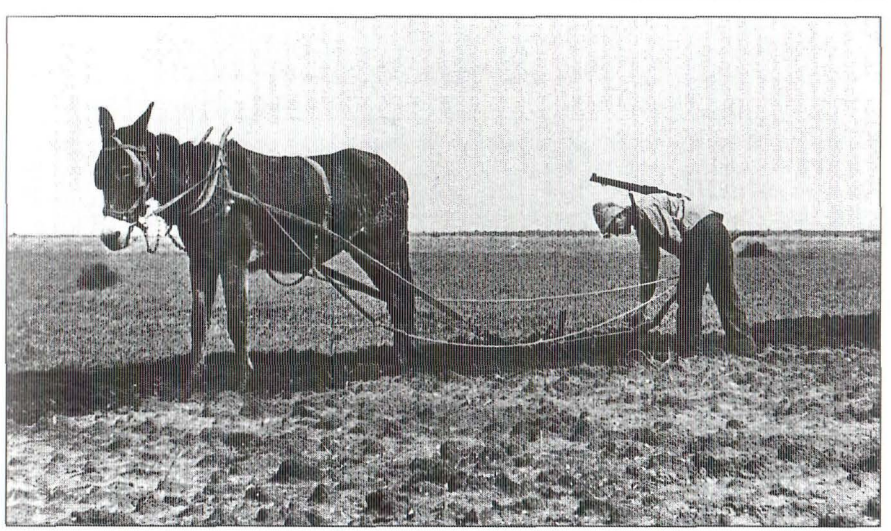

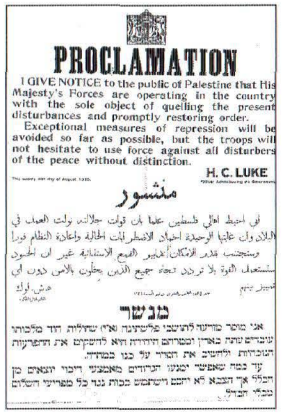

PROCLAMATION

I GIVE NOTICE to the public of Palestine that His Majesty's Forces are operating in the country with the sole object of quelling the present disturbances and promptly restoring order.

Exceptional measures of repression will be avoided so far as possible, but the troops will not hesitate to use force against all disturbers of the peace without distinction.

H. C. LUKE

منشور

מנשר

***P**entru a restabili ordinea, în 1929, administrația mandatară anunță introducerea legii marțiale.*
© L'Illustration/Sygma

Contestarea dinspre partea arabă s-a intensificat continuu, în special începând din 1936. Aceasta *este perioada marii revolte arabe care prefigurează Intifada* de cincizeci de ani mai târziu. Sunt numeroase victime din ambele părți și autoritățile mandatare nu reușesc să-i separe pe combatanți. Imediat după al doilea război mondial, când se descoperă dimensiunile catastrofei care se abătuse asupra poporului evreu, revendicările sioniste devin mai insistente. Este vorba acum despre recuperarea supraviețuitorilor din lagărele de exterminare. Tocmai în acest moment, politica engleză devine mai riguroasă; unii evrei răspund cu acte de terorism îndreptate mai ales împotriva englezilor, organizând acțiuni spectaculoase, printre care atacul cu bomba plasată în hotelul „King David", în iulie 1946, de *Irgun*-ul lui Menahem Begin este cel mai faimos. Opinia publică internațională este favorabilă evreilor și cauzei sioniste. În plus, la începutul războiului rece, o convergență a unor puncte de vedere, fără îndoială unică în istoria politicii internaționale, a făcut posibil un sprijin atât american, cât și sovietic, pentru crearea statului evreu. La puțin timp după aceea, Stalin a luat act de faptul că Israelul se alăturase lagărului occidental și URSS optează pentru un sprijin acordat arabilor. Din acest moment, sionismul va fi prezentat ca o nouă formă de

RENAȘTEREA LIMBII EBRAICE

Multă vreme, ebraica, limba Bibliei, nu a mai fost vorbită și folosirea *ei a rămas limitată la rugăciuni* și la studierea textelor sacre. În secolul al XIX-lea are loc o renaștere a ebraicii ca limbă culturală, atunci când, în Polonia și în Rusia, au fost tipărite reviste evreiești. Adevărata sa renaștere i se datorează lui Eliezer Ben Yehuda (1858-1922), care își dedică întreaga viață modernizării limbii. Născut în Lituania, el vine, în 1881, să trăiască în Palestina. Conduce diferite ziare și publică un dicționar de ebraică veche și modernă *care va fi dus la bun sfârșit de* soție și de unul dintre fiii săi. În perioada dintre 1912 și 1914, populația evreiască din Palestina a fost implicată într-un „război al limbilor" care se desfășoară, în special, în jurul chestiunii legate de limba de predare în Technion, prima școală de ingineri creată pentru *jishuv* de evreii germani care au intenționat să impună acolo limba germană. În această perioadă, problema se mai prezintă și sub forma unei alegeri între idiș, *germană, franceză și ebraică.* În 1920, devine clar că ebraica este sortită să iasă victorioasă în competiție. Ea va fi recunoscută ca limbă oficială a mandatului, împreună cu engleza și araba, și, în continuare, în Statul Israel, va fi limba vorbită de evrei și, de asemenea, limbă literară și de învățământ. Pariul renașterii limbii a fost câștigat. ■

***În** reprimarea revoltelor, poliția engleză se arată a fi foarte dură. Aici, o șarjă a poliției la Jaffa.*
© L'Illustration/Sygma

colonialism, conform unui punct de vedere care va culmina în 10 noiembrie 1975, prin adoptarea de către Adunarea generală ONU a rezoluției 3379, în care se arăta că „sionismul este o formă de rasism și de discriminare rasială". Această rezoluție a fost anulată de Adunarea generală la 16 decembrie 1991, datorită climatului de relativă destindere de după conferința de la Madrid (31 octombrie 1991) la care s-au reunit pentru prima dată toți protagoniștii conflictului, inclusiv palestinienii.

Criticile evreiești la adresa sionismului

Alături de contestarea sionismului de către arabi, trebuie menționate și o serie de critici interne provenite din tabăra evreilor. Ele se manifestă atât în mediile laice, cât și în interiorul ortodoxismului religios. Cea mai importantă critică împotriva sionismului este aceea că urmărește deziudaizarea poporului evreiesc. Într-adevăr, sionismul este interpretat ca o căutare a normalității, altfel spus, o *transformare a condiției evreiești astfel încât* ea să devină asemănătoare cu a celorlalte popoare.

În tabăra laică, pe lângă refuzul din partea categoriei așa-numiților evrei asimilați, gruparea cea mai interesantă pare să fie cea reprezentată de

INSTITUTUL DE STAT DE ... INTERNAȚIONALE DIN M...
BIBLIOTEC

Ahad Haam (1856-1927, pseudonim al lui Usher Ginsburg, unul dintre cei mai mari scriitori și publiciști de limbă ebraică). După ce a vizitat Palestina, în 1891, Haam lansează un semnal de alarmă față de neînțelegerea problemei arabe. În articolul său *Adevărul despre Eretz Israel*, el respinge faimosa lozincă a sioniștilor „un pământ fără popor pentru un popor fără pământ".

În felul acesta, încă de la început, Ahad Haam le-a adus aminte sioniștilor că analiza lor îi pierdea din vedere pe arabi. Oare însuși Herzl nu avea habar că în Palestina mai erau și arabi? El avusese, cu siguranță, posibilitatea să-i vadă cu ocazia călătoriei sale de explorare a acestor teritorii. Ca o alternativă la sionismul politic, la dorința arzătoare a

AHAD HAAM: ADEVĂRUL DESPRE *ERETZ ISRAEL*

«Ne-am obișnuit să credem că Eretz Israel ar fi, în prezent, un ținut pustiu, un deșert necultivat, și că oricine ar dori să cumpere pământuri poate s-o facă nestingherit, Dar, în realitate, nu este așa. În toată țara este foarte greu să găsești un petic de pământ necultivat (...)

Ne-am obișnuit să credem că toți arabii ar fi niște sălbatici din deșerturi, un popor asemenea unui asin care nu vede sau nu vrea să înțeleagă ceea ce se întâmplă în jurul lui. Este o gravă greșeală. La fel ca toți cei din rasa semită, arabul este foarte inteligent și șiret (...).

Arabii, în special cei care trăiesc la oraș, văd și înțeleg ceea ce facem noi și ceea ce dorim în această țară, dar se comportă ca și cum n-ar înțelege nimic, pentru că, deocamdată, nu văd în acțiunile noastre nici un pericol pentru viitorul lor. (...)

Dar, dacă va veni o zi în care prezența fraților noștri în *Eretz Israel* va ajunge de o asemenea natură încât să-i deranjeze câtuși de puțin pe locuitorii de aici, ei nu se vor lăsa dați la o parte cu una cu două». ■

Ahad Haam, *Opere complete* (în ebraică), Tel Aviv, Editurile Dvir.

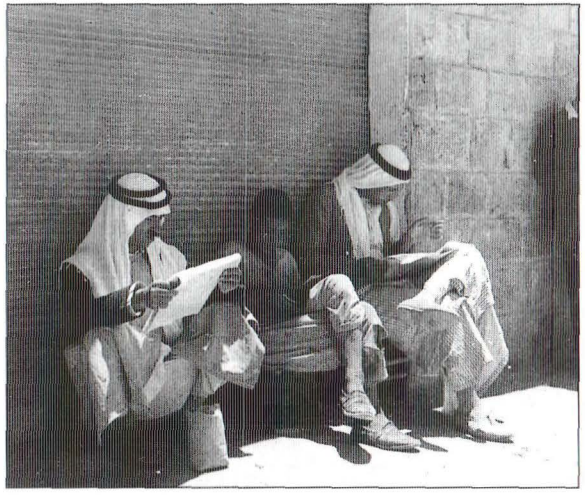

Grevă la Nazareth, în 1936. Ne aflăm în perioada marii revolte arabe care prevestește ceea ce va fi, peste câteva decenii, Intifada.
© L'Illustration/Sygma

acestuia de a dobândi suveranitate și simboluri statale, Ahad Haam propune o viziune „culturalistă", conform căreia pământul lui Israel ar trebui să devină un centru cultural și nu o entitate politică.

Alți autori evrei laici vor lansa și ei critici aspre la adresa sionismului. Dar critica religioasă este aceea care se arată a fi mai specifică și, câteodată, paradoxală. În momentul apariției sale, sionismul politic este conceput, înainte de toate, ca o mișcare laică, dacă nu chiar antireligioasă. Și, mai ales, este percepută ca eretică, tocmai pentru că are drept scop reconstruirea unui stat evreiesc. În tradiția rabinică, dezvoltată pornind de la diaspora, reîntoarcerea în Eretz Israel nu se va putea înfăptui decât în epoca mesianică. Orice tentativă „umană" nu va putea fi interpretată decât ca o nouă formă de fals mesianism, așa cum s-a întâmplat deseori în istoria poporului evreu , de exemplu, cu Sabbatai Zevi (1626-1676). Acesta, originar din Smirna, a reușit să atragă marea majoritate a evreilor risipiți în toată lumea, până când a fost arestat de autoritățile turcești și obligat să se convertească la Islam; când a acceptat, mișcarea a dispărut rapid.

Manifestație de susținere a revoltei palestiniene din 1936. Lozincile spun „Palestina este a arabilor! Patria este religia noastră, să ne dăm viața pentru independență!"
© Collection Viollet/T

În lunile de dinaintea proclamării independenței, țara este zguduită de un val de atentate. O explozie în centrul Ierusalimului, în martie 1948.
© L'Illustration/Sygma

Ostilitatea mediilor ortodoxe a fost, prin urmare, totală și ea mai persistă și astăzi. Doar un sector al lumii religioase (reprezentat în Israel de Partidul naționalist-religios) a încercat marea sinteză între sionism și religie. Pentru a respecta adevărul, unele dintre elementele legate de acest partid sau provenite din el par să se cantoneze, astăzi, într-o adevărată viziune mesianică a existenței Israelului, interpretând chiar și evenimentele actuale în lumina acestei abordări. Astfel se explică și comportarea unei părți a colonilor evrei în teritoriile ocupate. În orice caz, pentru ultraortodocși, statul (evreiesc) rămâne o erezie. Dacă unele mișcări se adaptează și acceptă să trăiască în acest stat, ele o fac ca și cum ar trăi în oricare alt loc, aproape ca și cum exilul lor ar continua. Cei mai extremiști refuză orice compromis și se abțin chiar și de la vot (este vorba, în orice caz, despre un grup destul de restrâns).

Intervenția ONU

În februarie 1947, Marea Britanie, incapabilă să domine situația, cere nou-apărutei Organizații a Națiunilor Unite să se ocupe de chestiunea palestiniană. Este creată, astfel, o Comisie internațională (UNSCOP) care elaborează două planuri. Cel care a

fost aprobat cu majoritate de voturi prevede crearea a două state, unul arab și celălalt evreiesc, cu Ierusalimul ca entitate separată (*corpus separatum*). Planul care a primit mai puține voturi propune, în schimb, crearea unui stat federal. La 29 noiembrie 1947, Adunarea generală a ONU aprobă, prin votul URSS, planul majorității. Subîmpărțirea teritoriului apare deosebit de complexă. Ea se compune din patru zone între care există doar câteva mici treceri. Intenția este de a încuraja cooperarea dintre cele două state și planul prevede, de asemenea, o cooperare economică. Țările arabe resping imediat planul ONU și, în momentul plecării definitive a englezilor (15 mai 1948), izbucnește războiul. Armatele țărilor arabe vecine invadează Palestina. ONU, conștientă de obligațiile sale, reușește să obțină, în 1949, semnarea unei serii de acorduri de armistițiu între Israel și țările implicate în conflict: Egiptul (24 februarie), Libanul (23 martie), Iordania (3 aprilie) și Siria (20 iulie).

Planul ONU prevede crearea a două state, unul evreiesc și celălalt arab. Întreaga împărțire a teritoriului corespunde cu distribuția celor două comunități. Regiunea Ierusalimului devine un corpus separatum, aflat sub administrare internațională. O dată cu izbucnirea războiului, planul de împărțire își pierde orice valoare.

Împărțirea teritorială este sensibil diferită față de cea prevăzută prin rezoluția din 29 noiembrie 1947. Israelul câștigă multe mii de kilometri pătrați de teritoriu. În timp ce, conform planului comisiei UNSCOP, teritoriul palestinian trebuie să fie ocupat în proporție de 62% de statul evreu și în proporție de 32% de cel arab, iar rezoluția din 29 noiembrie 1947 redusese partea care le revenea evreilor la 55%, la sfârșitul războiului, Israel ocupă 80% din cei 27.000 de km² care constituie suprafața Palestinei.

Iordania ocupă cea mai mare parte a teritoriului destinat formării statului palestinian și, la câteva săptămâni după aceea, va trece la anexarea acestor teritorii (circa 6.500 km²), cu excepția fâșiei

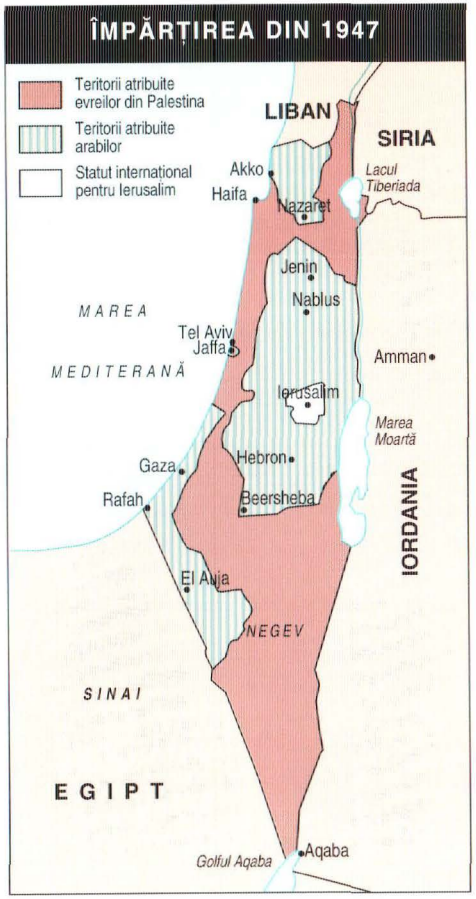

În cursul războiului de independență, întreaga populație evreiescă este mobilizată. Aici suntem la Jaffa, în 1948.
© L'Illustration/Sygma

Gaza (ocupată mai întâi de Egipt și, după războiul din 1967, de Israel). Ierusalimul este împărțit între Iordania (în partea sa orientală, adică mai ales Orașul Vechi) și Israel care, în 1949, face din el propria capitală.

Crearea statului Israel

În ajunul plecării englezilor, principalii reprezentanți ai organizațiilor evreiești din Palestina adoptă Declarația de independență, căreia i se poate atribui o valoare juridică propriu-zisă.

Ea rămâne, însă, expresia cea mai completă a crezului sionist, în esența lui laic. Doar sintagma „Stânca lui Israel", asupra căreia s-au purtat discuții aprinse în faza pregătitoare, ar putea fi interpretată ca o referire de natură religioasă. Este instalat un guvern provizoriu, sub conducerea lui David Ben Gurion, cu misiunea de a organiza alegeri, dar acestea au fost amânate din cauza războiului și se vor ține abia la 25 ianuarie 1949. Este aleasă o Adunare Constituantă însărcinată cu adoptarea Constituției țării. Această misiune nu va putea fi adusă la îndeplinire la timp, dezbaterea constituțională devenind una dintre cele mai importante chestiuni cu caracter politic.

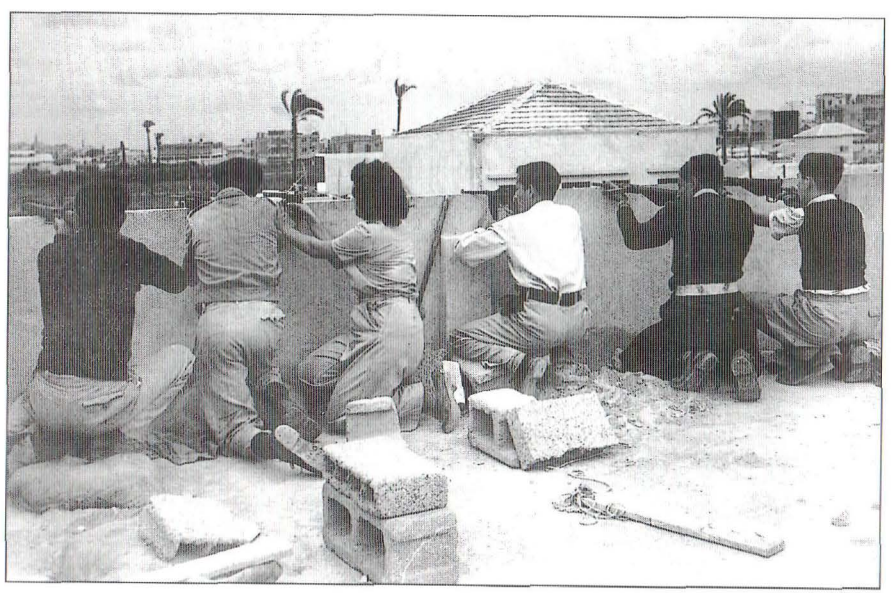

DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ (15 MAI 1948)

Ben Gurion citește Declarația de independență (14 mai 1948).
© R. Capa/Magnum

« În anul 5657 (1897), Primul congres sionist, convocat de părintele spiritual al statului evreiesc, Theodor Herzl, a proclamat dreptul poporului evreu la renaștere națională pe pământul patriei sale. Acest drept a fost recunoscut prin declarația Balfour la 2 noiembrie 1917 și confirmat prin mandatul Societății Națiunilor care acorda o recunoaștere internațională legăturilor istorice dintre poporul evreu și pământul Israelului și recunoștea poporului evreu dreptul de a-și crea acolo o „vatră" națională. Catastrofa națională care s-a abătut asupra poporului evreu, cu masacrarea a șase milioane de evrei în Europa, a arătat cât de urgent este să se soluționeze problema acestui popor fără patrie, prin reconstruirea unui stat evreiesc care să-și deschidă porțile tuturor evreilor și să facă din nou, din poporul evreu, un popor care să fie parte integrantă în familia națiunilor lumii.

(...) La 29 noiembrie 1947, Adunarea generală a Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție prin care cere crearea unui stat evreiesc în Palestina și i-a invitat pe locuitorii Palestinei să ia măsurile necesare pentru a pune în aplicare această rezoluție. Această recunoaștere venită din partea Națiunilor Unite a dreptului poporului evreu de a-și crea propriul stat este irevocabilă.

(...) Este un drept natural al poporului evreu să fie, la fel ca toate celelalte națiuni, stăpân pe propria soartă și pe pământul propriului stat suveran. În consecință, noi, membrii Consiliului național care reprezintă comunitatea evreiască din Palestina și mișcarea sionistă, ne-am reunit aici, în această zi în care se încheie mandatul britanic și (în virtutea) dreptului natural și istoric al poporului evreu și în conformitate cu rezoluția Adunării generale a Națiunilor Unite, proclamăm crearea unui stat evreiesc pe pământul lui Israel care va purta numele de Statul Israel.

Declarăm că, începând de la terminarea mandatului, din acest ajun al Sabbat-ului, 6 Iyar 5708 (15 mai 1948) și până la instalarea autorităților legale ale statului, alese în mod corect, conform Constituției care va fi adoptată de Adunarea Constituantă aleasă până la data de 1 octombrie 1948, Consiliul va avea rolul de Consiliu provizoriu al statului, iar organul său executiv, Directoratul poporului, va servi drept guvern provizoriu al statului evreu numit „Israel". Statul Israel va fi deschis imigrației evreiești și a evreilor proveniți din toate țările diasporei; va veghea la dezvoltarea țării spre folosul tuturor locuitorilor săi; va fi întemeiat pe libertate, dreptate și pace, conform idealului profeților lui Israel; va asigura totala egalitate socială și politică între locuitorii săi, fără deosebire de religie, rasă sau sex; va garanta libertatea de cult, de conștiință, de limbă, de educație și de cultură; va asigura protecția Locurilor Sfinte ale tuturor religiilor și va respecta principiile Cartei Națiunilor Unite.

(...) Încrezători în Stânca lui Israel, semnăm prezenta declarație, în ședința Consiliului provizoriu al statului, pe pământul patriei, azi, în Tel-Aviv, la 5 Iyar 5708, 14 mai 1948.»

Extras din *Monitorul oficial al statului Israel*, vol. 1, p. 1.

Capitolul 2

EDIFICAREA UNEI NAȚIUNI

O DEMOCRAȚIE ÎN CARE RELIGIA ARE INFLUENȚĂ ȘI ASUPRA SFEREI DREPTULUI, UN SISTEM POLITIC PLURALIST SUB HEGEMONIE LABURISTĂ, O ARMATĂ PREZENTĂ PESTE TOT, O ECONOMIE DINAMICĂ, DAR DEPENDENTĂ DE STRĂINĂTATE: ACESTEA SUNT CARACTERISTICILE TÂNĂRULUI STAT.

Primii ani sunt consacrați organizării noului stat și a instituțiilor sale. Această activitate de edificare a noului stat fusese deja începută cu destul de mult timp înainte de independență. Într-adevăr, în timpul celor treizeci de ani ai mandatului (1918-1948), conducătorii politici ai populației evreiești din Palestina (așa-numita *jishuv*) și ai mișcării sioniste se consacraseră construirii unei structuri statale în cadrul „teritoriului național". Societatea evreiască era complet organizată și fuseseră prevăzute toate funcțiile statale, chiar dacă nu beneficia de suveranitate. Înțelegerile dintre Societatea Națiunilor și Marea Britanie, care reglementau mandatul, prevedeau crearea unei „Agenții evreiești pentru Palestina" în vederea primirii și instalării imigranților. Treptat, ea devine unul dintre organele principale ale Palestinei evreiești. David Ben Gurion, președintele ei, va trece în cel mai firesc mod cu putință de la această funcție prestatală la cea de prim-ministru al guvernului provizoriu care va fi instalat la 15 mai 1948. Cea mai mare parte a celorlalți doisprezece miniștri ai guvernului avusese funcții în cadrul Agenției evreiești, în special în departamentul politic al acesteia.

Kibbutz-ul este unul dintre simbolurile cele mai grăitoare ale tânărului stat. Socialismul se îmbină aici cu munca la câmp. Partidul laburist, care a dominat primii treizeci de ani ai vieții politice israeliene, l-a impus ca mit creator al Israelului. Aici, câțiva membri ai unui kibbutz defilează cu ocazia aniversării independenței, în 1952.
© D. Seymour/Magnum

Moștenirea mandatului

Jishuv înființează școli, creează o rețea de spitale, asigurând și asistența socială prin Histadruth (marea centrală sindicală), înființând un ajutor de boală care va fi mult timp singura formă de ajutor social existentă.

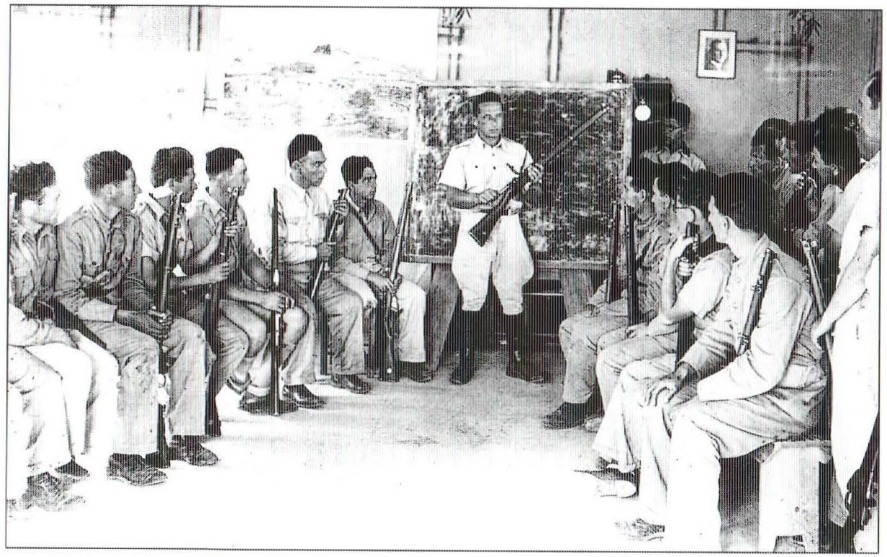

În timpul primilor ani ai mandatului britanic, evreii și-au organizat o armată de apărare, Haganah. Fotografia datează din 1936 și a fost realizată la o ședință de instruire.
© Collection Violiet/T

Adeziunea față de sindicat devine, în felul acesta, aproape obligatorie: în momentul creării statului, din el făcea parte 80% din populație. Sindicatul este, de asemenea, un mare furnizor de locuri de muncă și contribuie la crearea multor întreprinderi. Pentru cea mai mare parte a specialiștilor, *jishuv* a reușit să construiască un adevărat sistem economic ale cărui contacte cu societatea arabă sunt relativ limitate. El dispune, de asemenea, și de o adunare electivă (*Assefat Hanivrarim* sau Adunarea reprezentanților), însărcinată s-o reprezinte în fața autorităților mandatare. Începând din anii '30, *jishuv* începe să-și recruteze o forță armată clandestină (Haganah). Destul de curând, unele elemente de dreapta care se opun ideologiei laburiste dominante creează organizații de apărare concurente (Irgun, devenit, după aceea, Lehl, cunoscut și ca grupul Stern) ducând la bun sfârșit operațiuni spectaculoase împotriva autorităților britanice. Din punct de vedere politic, compartimentele interne ale *jishuv* se aseamănă mult cu cele pe care statul Israel le va avea în prima fază a existenței sale: o stângă în poziție dominantă, o dreaptă burgheză, evident minoritară, și un grup compact religios. Relațiile externe sunt asigurate de Organizația sionistă mondială (și, în special, de cel pe care mulți l-au considerat ca fiind șeful acesteia, Haim Weizmann, devenit primul președinte al Israelului, până în 1952, anul morții sale).

Pluralismul politic și sistemul electoral proporțional

Cheia cea mai importantă pentru înțelegerea pluralismului politic din Israel trebuie căutată în conjugarea a două elemente.

Primul constă în structura socială a populației, atât înainte, cât și după crearea statului, aceasta traducându-se într-o mulțime de categorii: evrei și arabi, evrei aşkenazi de origine europeană și evrei sefarzi originari din Africa sau din Asia și, în fine, evrei slujitori ai ritului și evrei laici. Al doilea este dat de adoptarea, încă dinainte de crearea statului (în cadrul alegerilor pentru Congresul sionist sau pentru Adunarea reprezentanților), a scrutinului prin metoda proporțională, în așa-numita versiune „integrală". Cu alte cuvinte, țara întreagă formează o singură circumscripție electorală care îi alege pe

DAVID BEN GURION (1886-1973)

Este părintele națiunii israeliene. David Grin s-a născut la Plonsk, în Polonia. Ajuns în Palestina, în 1906, își schimbă numele în Ben Gurion. Își începe cariera ca muncitor agricol. Destul de curând intră în activitatea politică, participând la fondarea unui partid sionist socialist. În continuare, face studii de drept la Istanbul, dar este expulzat din acest oraș la începutul primului război mondial, fiind considerat un element ostil statului turc. Ajuns în SUA, se înrolează în Legiunea evreiească alături de englezii care luptă împotriva turcilor. În 1920, întemeiază Histadruth, sindicatul unic care va deveni instrumentul dominației laburiste în viața politică timp de mai multe decenii. În 1935 este ales în fruntea Executivului sionist și al Agenției evreiești. Conduce lupta politică împotriva englezilor, impunând o linie dură. Prin activitatea sa a contribuit la adoptarea Declarației de independență din 14 mai 1948. Devine prim-ministru și ministru al apărării. Se retrage în 1953, dar în 1955 își recapătă funcțiile precedente. Va face parte din conducerea țării până în 1963. ■

Ben Gurion și Adenauer sunt artizanii reluării de contacte între Israel și Germania Federală care duc la semnarea acordurilor pentru despăgubiri (1952) și la restabilirea relațiilor diplomatice (1965).
© D. Seymour/Magnum

Primul președinte al statului Israel, Haim Weizmann, depune jurământul la 19 februarie 1949. Fost președinte al Organizației sioniste mondiale, va rămâne în fruntea statului până în 1952.
© Keystone

toți cei 120 de deputați din Knesset. Nu este prevăzut ca alegătorii să poată vota pentru candidați aflați pe liste diferite, nici votul preferențial (alegătorii nu pot modifica ordinea în care se prezintă candidații). În 1948, este introdus un prag electoral de 1% (în 1991, a fost ridicat la 1,5). Pentru a obține un loc, o listă trebuie să beneficieze astăzi de 1,5% din voturile exprimate (în alegerile din 1996, acestui prag îi corespundeau 45.773 de voturi). Astăzi, eventualitatea ca o listă să obțină un singur deputat, lucru care, altădată, era destul de frecvent, este destul de redusă. Din 1973, repartizarea resturilor are loc pe baza celui mai mare coeficient.

Este evident că acest sistem electoral favorizează înmulțirea listelor și face să crească posibilitatea acestora de a accede în Knesset. Dacă, în general, numărul listelor prezentate trece de douăzeci, numărul celor care au depășit pragul în alegerile desfășurate între anii 1949 și 1996 a oscilat între minimum șapte și maximum douăsprezece.

Analiza alegerilor prin metoda proporțională integrală și a efectelor acestora duce la o concluzie

paradoxală. Astăzi a devenit clar că această metodă, adoptată pentru a permite reprezentarea tuturor grupurilor existente în societate, contribuie la menținerea diferențierilor, împiedicând, în cele din urmă, o mai mare uniformizare a societății.

Înmulțirea listelor înseamnă că, pentru a guverna, trebuie neapărat să se recurgă la o coaliție. Cu trecerea anilor, această operațiune a devenit din ce în ce mai complexă, din cauza transformărilor din sistemul partidelor.

Predominarea inițială a Partidului laburist

În timpul primilor treizeci de ani de viață a țării, mai exact până în 1977, sistemul partidelor a putut funcționa într-o manieră relativ simplă, permițând coalițiilor să se formeze fără prea mai dificultăți. Motivul poate fi găsit în rolul dominant deținut de Partidul laburist sub diferitele sale denumiri: până în 1965 s-a numit Mapai; apoi, Mapai s-a contopit cu alte două formațiuni, pentru a deveni actualul Partid laburist. El a ocupat o poziție hegemonică: chiar dacă în alegeri nu a obținut niciodată majori-

Alegerile după sistemul proporțional provoacă o înmulțire a partidelor, după cum se poate vedea și pe panourile cu afișe electorale. Între 1949 și 1996, numărul listelor care au reușit să treacă pragul de admitere în Knesset a oscilat între minimum 7 și maximum 12. De aici, necesitatea ca, pentru a guverna, să se formeze o coaliție: o misiune care devine din ce în ce mai complexă.
© Keystone

Cei mai importanți conducători ai Partidului laburist în 1974: Itzhak Rabin (în dreapta, cu puțin înainte de numirea sa ca prim-ministru), Shimon Peres (în stânga) și A. Yadin.
© Keystone

PARTIDUL LABURIST
(procentajul voturilor obținute în alegerile pentru Knesset)

Anul	%
1949	35,7%
1951	37,3%
1955	32,2%
1959	38,2%
1961	34,7%
1965	36,7%
1969	46,2%
1973	39,6%
1977	24,6 %
1981	36,6 %
1984	34,9 %
1988	30 %
1992	34,7 %
1996	26,9 %
1999	20,2 %

tatea absolută, nu s-a situat desigur prea departe de aceasta. Tabelul prezentat mai jos ilustrează evoluția în procente a voturilor obținute de partid până la ultimele alegeri de dinaintea acelora din 1977 care au făcut posibilă alternanța.

Pentru a forma o coaliție de guvernare, era suficient ca Partidul laburist să se pună de acord cu unul sau doi aliați: cu titlu de comparație, guvernul lui Benjamin Netanyahu, format după alegerile din 1996, a fost susținut de o coaliție fragilă – cu o majoritate formată din numai 66 de deputați – compusă din șase grupări diferite, dintre care trei religioase.

În alte perioade, era ușor ca partidele religioase să acorde sprijinul lor laburiștilor, din cauza caracterului relativ moderat al revendicărilor lor politice și religioase. Pe de altă parte, predominarea laburistă avea o bază ideologică solidă. În perioada mandatului britanic, laburiștii, conduși atunci de Ben Gurion (care, născut în Polonia, în 1886, sosise în Palestina în 1906), acționaseră pentru a-și asigura hegemonia politică în *jishuv*, reușind pe deplin aceasta. Așa s-a făcut că marile mituri aflate la temelia statului evreu au fost acelea pe care ei

le-au impus: în special socialismul, *kibbutz*-ul și munca în agricultură. A fost menționată deja importanța Histadruth în acest proces de dobândire a puterii; intenția lui Ben Gurion, încă înainte de 1948, era de a-i încredința acestei organizații misiunea de a construi *jishuv* și, mai ales, de a oferi locuri de muncă imigranților. Tocmai această sinteză între interesele de pe piața muncii, politică și ideologie explică predominanța laburistă care se baza pe o atitudine laică, asociată cu toleranța religioasă care devenise indispensabilă datorită necesității de a se coaliza cu partidele religioase.

Primirea unor noi imigranți: o prioritate a jishuv, dominată de laburiști.
© R. Capa/Magnum

Partidele religioase

Pentru a înțelege regimul partidelor, este nevoie, evident, să se aibă în vedere care sunt structurile și modul de funcționare al partidelor religioase. S-a arătat deja că, la origine, lumea ortodoxă se arătase foarte ostilă față de sionism. Totuși, în acest domeniu trebuia să aibă loc foarte rapid o ruptură. În această privință se pot distinge două tendințe tradiționale care s-au exprimat în reprezentarea politică.

În 1912, ia naștere Agudat Israel, principalul partid de opoziție ortodoxă față de politica sionistă, prezentă în Europa orientală. În Palestina aflată sub mandatul britanic, el refuză să colaboreze cu autoritățile evreiești ale *jishuv*. După 1948, va lua parte la activitatea politică, deși refuză funcțiile ministeriale la care ar fi avut dreptul ca membru al coaliției. Ideologia sa este antistatalistă și nu acceptă simbolurile statului „evreiesc", cum ar fi steagul și imnul. Au loc numeroase sciziuni: cea mai importantă (1984) s-a soldat cu crearea partidului Shas care număra în 1999 10 deputați (a treia

EVOLUȚIA PARTIDELOR RELIGIOASE KNESSET ÎNCEPÂND DIN 1949

Anul	%
1949	12,2%
1951	11,9%
1955	13,8%
1959	14,6%
1961	15,4%
1965	13,5%
1969	14,7%
1973	12,1%
1977	13,9%
1981	10,9%
1984	11,4%
1988	15,3%
1992	13,2%
1996	19,5%
1999	20,9 %

Alături de partidele ultra-ortodoxe, Partidul naționalist religios era aliatul istoric al laburiștilor până în 1974, când, sub impulsul unei noi generații, a făcut o cotitură spre dreapta.
© Keystone

forță din Parlament) și reprezintă ultra-ortodoxismul sefard.

De cealaltă parte, blocul religios sionist care constituie, astăzi, Partidul național religios a luat naștere în 1902, sub numele de Mizrahi, în sânul Organizației sioniste, și caută să favorizeze o alianță între cele două lumi. El acceptă lumea modernă și politica statului. De-a lungul timpului, a fost aliatul natural al Partidului laburist, dar astăzi se află în fruntea celui mai militant naționalism.

După războiul din 1967, în interiorul Partidului național religios și al grupărilor înrudite ideologic cu el apare o nuanță mesianică. În acest partid moderat, puterea trece în mâinile unei noi generații, cea a „tinerilor", care se vor orienta din ce în ce mai pronunțat spre o ruptură a alianței cu laburiștii, alăturându-se dreptei naționaliste. După ce au provocat căderea primului guvern condus de Itzhak Rabin (1974-1977), ei vor intra în coaliția de dreapta, condusă de Menahem Begin.

În 1972, Partidul Herut își ține congresul sub semnul fotografiilor lui Theodor Herzl și a lui Vladimir Jabotinsky, fondator al dreptei naționaliste și populare care se opune dreptei liberale. În 1973, cele două tendințe se vor uni în Likud.
© Keystone

Dreapta și componentele sale

Dreapta israeliană este, în mod tradițional, divizată în două tendințe net diferențiate. Unei drepte burgheze, ostilă statalității laburiștilor și care își găsea expresia în Partidul liberal, i se opunea o dreaptă naționalistă și populară. Aceasta din urmă apare în 1925, în interiorul mișcării sioniste și își ia numele de mișcare revizionistă care aspiră la modificarea politicii sioniste tradiționale, considerată a fi prea moderată. Creatorul său este Vladimir Zeev Jabotinsky (1880-1940), ziarist, scriitor și, mai ales, mare tribun. La scurt timp după moartea sa, îi urmează Menahem Begin (1913-1992); el este conducătorul Irgun, organizația clandestină care luptă împotriva englezilor înainte de plecarea acestora și tot el întemeiază Partidul Herut („libertatea") ale cărui rezultate electorale rămân, însă, destul de modeste. Abia prin fuziunea celor două componente ale dreptei, în 1973, în Partidul Likud („coaliție") se deschide calea spre cucerirea puterii. Ideologia naționalistă și populistă a devenit definitiv prevalentă față de tendința liberală.

Din acest moment, Likud reușește, în unele situații, să ajungă pe același plan și chiar să-i depășească pe laburiști devenind, în felul acesta, un partid de guvernământ.

EVOLUȚIA LIKUD DIN 1973 PÂNĂ ÎN 1999

Anul	%
1973	30,2%
1977	33,4%
1981	37,1%
1984	31,9%
1988	31,8%
1992	24,9%
1996	25,1%
1999	14,1%

Reglementată de dreptul religios, căsătoria, ca și divorțul, este de competența exclusivă a tribunalelor rabinice. Acesta este un caz în care dreptul religios a fost integrat în întregime în legea statului. În fotografie, o căsătorie tradițională în 1952.
© D. Seymour/Magnum

Fundamentele juridice ale statului

Pentru a înțelege caracteristicile fundamentale ale instituțiilor noului stat, trebuie, înainte de toate, să se țină seama de izvoarele dreptului și de rolul deținut de religia (mozaică) și de dreptul religios.

Într-un prim moment, în zilele imediat următoare adoptării Declarației de independență, Consiliul provizoriu al statului, care acționează în calitate de legislator în regim tranzitoriu până la alegerea primului Knesset, decide să mențină dreptul mandatar, adică, în cea mai mare parte, dreptul englez introdus din 1922, dar și câteva elemente ale dreptului otoman. Puțin câte puțin, dreptul mandatar a fost înlocuit cu noua legislație israeliană, dar unele dintre prevederile sale mai sunt și astăzi în vigoare, în special în materie civilă.

Dreptul israelian este, înainte de toate, un drept jurisprudențial. Puterea judiciară se bucură, de altfel, de un prestigiu destul de mare, iar puterile Curții supreme nu se pot compara cu cele ale

jurisdicțiilor similare existente în cele mai multe dintre celelalte țări.

Chestiunea dreptului religios este mai complexă. De fapt, ceea ce este în mod obișnuit definit ca legislație religioasă poate îmbrăca două forme foarte diferite între ele.

O primă categorie de legi, destul de reduse ca număr, se referă la statutul persoanelor și se aplică în domeniul căsătoriilor și al divorțurilor (dar nu în cel al moștenirilor). Această materie este de competența exclusivă a tribunalelor religioase, în funcție de etnia respectivă: evrei, musulmani, druzi, creștini de orice confesiune etc. Prin urmare, se poate spune că dreptul religios a fost pe deplin integrat în legislația statului. În plus, trebuie menționat că aplicarea normelor religioase de către tribunalele rabinice se face sub controlul Curții supreme care, în multe cazuri, a intervenit pentru a impune o anumită interpretare, în general mai liberală, a textelor religioase. Un asemenea control poate crea, totuși,

***Și** într-un kibbutz laic, singura formă posibilă de căsătorie este cea religioasă. În imagine se poate observa că tradiționalul baldachin nupțial a fost înlocuit cu steagul israelian.*
© Cornell-Capa/Magnum

Menahem Begin în noiembrie 1950.
© R. Capa/Magnum

numeroase probleme și conflicte între autoritățile religioase și Curtea supremă.

A doua categorie privește normele care introduc în legislația civilă elemente inspirate din dreptul religios. O lege interzice creșterea porcilor în cea mai mare parte a țării (consumul de carne de porc este interzis atât de religia ebraică tradițională, cât și de cea islamică). În acest caz, este vorba despre o opțiune a legislatorului laic (Knesset), în schimb nu există opreliștea de a crește alte animale interzise de religia ebraică (iepuri, cai etc.). Considerații analoge pot fi făcute și asupra unor legi care interzic circulația în ziua de shabbat (sâmbăta) și reglementează alte chestiuni. Sunt prevederi adoptate sau amendate de Knesset conform orientărilor proprii unor coaliții aflate la putere și, deseori, Curtea supremă intervine pentru a reduce aplicarea lor, pentru că atentează la anumite libertăți. Este greu să se precizeze ponderea exactă a religiei în viața publică israeliană. Israelul nu este un stat laic, dar nici o teocrație (în care puterea politică emană de la o divinitate sau de la reprezentantul său pe pământ). În această țară, puterea provine de la voința democratică și aceasta se exprimă prin alegeri de tip occidental, pe baza unei largi libertăți de expresie.

MENAHEM BEGIN (1913-1992)

Menahem Begin s-a născut la Brest-Litovsk, în Polonia. După studii juridice, își începe activitatea politică în preajma liderului revizionismului sionist Vladimir Jabotinsky (1880-1940). Înrolându-se în armata poloneză la începutul războiului, reușește să ajungă în URSS. Se alătură, după aceea, armatei poloneze a lui Anders și sosește în Palestina, în 1942. Aici devine șeful Irgun, organizație clandestină care luptă împotriva englezilor. În momentul creării statului Israel, întemeiază Partidul Herut (libertatea) care reprezintă dreapta naționalistă; multă vreme se va strădui să găsească sprijin pentru această nouă formațiune. În ajunul războiului din 1967, intră în guvernul de unitate națională ca ministru fără portofoliu. Zece ani mai târziu, devine prim-ministru. Îl întâmpină pe Sadat la Ierusalim și semnează pacea cu Egiptul. Poziția sa intransigentă blochează negocierile asupra chestiunii palestiniene. Operațiunea „Pace în Galileea", inițiată de el în iunie 1982, se încheie cu un eșec politic și militar. Se retrage din viața politică în septembrie 1983. ■

Rolul armatei

Din motive bine întemeiate, în Israel, rolul armatei este cu totul deosebit. Ea este prezentă peste tot și se bazează pe sistemul rezerviștilor: este semnificativă afirmația foarte frecventă că un civil nu este altceva decât un militar aflat în permisie. Se poate pleca de la această observație pentru a înțelege care este rolul armatei în țară.

În 1948, s-a hotărât, luând ca model armata elvețiană, să se înființeze un sistem de rezerviști foarte activ care permite să se compenseze parțial numărul limitat al efectivelor. Durata serviciului militar este foarte mare: actualmente, 3 ani pentru bărbați și 22 de luni pentru femei, în timp ce, acum patruzeci de ani, era de 2 ani și, respectiv, de 18 luni. Serviciul anual al rezerviștilor permite menținerea nivelului profesional (el este prestat până la vârsta de cincizeci de ani și actualmente constă în perioade de treizeci-treizeci și cinci de zile). Armata a beneficiat de o imagine extrem de pozitivă și de un prestigiu deosebit, mai ales în cazul unor unități speciale (parașutiști, aviație, comando etc.). Armata de profesie este relativ puțin numeroasă și încadrează soldații în termen și rezerviștii. Iată câteva dintre principiile după care funcționează ea:

O armată omniprezentă bazată pe sistemul rezerviștilor, după exemplul celei elvețiene. Într-un anumit sens, se poate spune că un civil nu este altceva decât un militar aflat în permisie.

EFECTIVELE ARMATEI

EFECTIVE REGULATE
Contingent de recruți și militari de carieră: circa 180.000 de soldați. În caz de mobilizarea a rezerviștilor, Israelul este capabil să dispună de o armată care depășește 430.000 de soldați.
MIJLOACE BLINDATE
Se pare că Israelul ar dispune de peste 4.300 de tancuri.
FORȚE AERIENE
Aviația israeliană ar cuprinde circa 470 de avioane de luptă și 150 de elicoptere.
FORȚE NAVALE
Marina ar număra circa șaizeci de nave și trei submarine.
Se admite în general că Israelul dispune de arme nucleare.

Cifrele prezentate aici au fost calculate folosindu-se diferite surse internaționale oficiale: *L'Année stratégique, L'Etat du monde, Jane's Defense Weekly*, și, de asemenea, raportul anual al Institutului de studii strategice din Londra, aflat în Anuarul pentru 1998-1999, publicat la 22 octombrie 1998. Toate cifrele trebuie considerate ca aproximative: nu există publicații oficiale israeliene de acest profil.

Tsahal defilează cu ocazia celei de-a patruzecea aniversări a creării statului, în 1988. Reputația armatei rămâne legată de unele dintre cele mai notabile episoade ale istoriei israeliene, cum ar fi războiul de șase zile, dar prestigiul său începe să scadă după războiul de Kippur. Aceasta nu înseamnă că, în momentul în care ies la pensie, generalii nu vor continua să fie ademeniți de partidele politice, ca urmare a popularității lor.
© T. Hopker/Magnum

– absența unei academii militare; dorită de Ben Gurion, nu s-a înființat pentru că se dorește evitarea formării unei caste a ofițerilor. Se începe întotdeauna de jos: fiecare ofițer a pornit, deci, de la un serviciu normal, împreună cu contingentul său de recruți.

– pensionarea este prevăzută la o vârstă relativ scăzută: nu există ofițeri de peste cincizeci și doi de ani (inclusiv șeful de Stat Major).

Armata a deținut și deține și în prezent un rol social fundamental în *melting pot*-ul israelian, chiar dacă acesta nu mai este un punct de referință pentru țară. Într-o societate caracterizată prin imigrație, armata (după școală) rămâne, în orice caz, un vector esențial pentru transmiterea ethosului național, chiar dacă trebuie avut în vedere că dintr-un asemenea sistem nu fac parte două sectoare importante: pe de o parte, arabii care (cu excepția druzilor) nu sunt obligați să satisfacă serviciul militar, pe de altă parte, ultra-ortodocșii care, de fapt, sunt scutiți de armată. Critica împotriva scutirilor acordate acestora din urmă s-a amplificat pe parcursul timpului; înmulțindu-se continuu în ultimii cincisprezece ani, ele creează o inegalitate flagrantă în contextul angajării totale și a pericolelor pe care le comportă serviciul militar.

Armata (Tsahal) rămâne legată de unele dintre cele mai glorioase momente ale istoriei israeliene (de exemplu, războiul de șase zile), dar prestigiul său a suferit lovituri grele, mai ales după numeroasele crize în care a fost implicată (războiul de Kippur și chestiunea libaneză). Oricum, în momentul în care ies la pensie, generalii sunt și acum obiectul unor solicitări insistente din partea partidelor, din cauza popularității lor. Militari vârstnici sunt prezenți în toate formațiunile politice, de la cele de dreapta, până la cele de stânga. Numeroși demnitari actuali sau din trecut au intrat în viața politică direct din armată: Moshe Dayan (laburist), Itzhak Rabin (laburist), Ehud Barak (lider al Partidului laburist din 1996-2002), Ezer Weizmann (laburist, președinte al statului), Ariel Sharon (Likud, actualul premier), Itzhak Mordechai (din Likud, ministru al apărării în guvernul Netanyahu) și mulți alții. Funcția de șef al Statului Major al armatei este și acum considerată drept una dintre cele mai prestigioase.

***M**oshe Dayan (1915-1989) este arhetipul sabra. În 1967, intră în guvernul de uniune națională ca ministru al apărării.*
© Keystone

Economia țării

În cincizeci de ani, economia israeliană a suferit o transformare totală. Economia de la origini, de tip colonial, în care agricultura își menținea un rol

TSAHAL : DE LA MIT LA REALITATE

« După rapida și entuziasmanta victorie [din războiul de șase zile] care a provocat pierderi reduse de vieți omenești, bucuria și, mai ales, sentimentul de mândrie al israelienilor nu cunosc limite. Presa descrie în formule pline de patos deplasarea blindatelor prin legendarul deșert al Sinaiului, vorbind despre luptătorii stând în picioare în turelele tancurilor, în timp ce dușmanii se risipesc în toate direcțiile, ca și cum ar fi fost adevărați cowboys de poveste care-i vânează pe indieni prin prerie (dar nu putem fi siguri că autorii unor astfel de articole erau conștienți de această imagine). Sentimentul rezervat predominant în timpul războiului pentru independență lasă acum locul aroganței naționaliste. Superioritatea armatei israeliene care reușise să învingă marea armată a egipteană era interpretată și descrisă, uneori, în termeni metafizici. În aceeași manieră sunt percepute și figurile luptătorilor și, în special, ale tinerilor ofițeri, prezentați ca și cum ar fi fost eroi biblici – ca Iosua sau ca Iuda Macabeul – ca apărători ai poporului lor, ca aceia care eliberează teritoriul patriei cu ajutorul lui Dumnezeu și eliberează din nou ținutul Canaanului. Luptătorul sabra (termen care, în vocabularul primilor ani, îl indică pe evreul nou, născut în Israel și înzestrat cu calități speciale) are o aură aparte, este cel trimis pe pământ cu misiunea de săvârși fapte extraordinare, susținut de harul divin care îl călăuzește în tot ceea ce face.»

Fragment extras din: *Le Sabra – un profil*, Amos Oz, Ed. Am Oved, Tel-Aviv, 1997.

Fabrică pentru producerea obuzelor de 105 mm. Israelul produce mare parte din propriul armament și exportă diferite materiale de război. Procentul din produsul intern brut alocat cheltuielilor pentru securitatea țării a fost întotdeauna ridicat, ajungând chiar la un nivel de 33% după războiul de Kippur.
© M. Bar-Am/Magnum

preponderent, a fost înlocuit, treptat, cu structuri moderne.

După crearea statului, economia israeliană a trebuit să țină seama de unele elemente de fond care i-au condiționat constant ritmul de dezvoltare.

Primul dintre acestea constă în lipsa resurselor naturale: în primul rând, țara nu dispune de petrol. Singurele resurse naturale existente sunt cele de la Marea Moartă (fosfați, potasiu, magneziu etc.).

Al doilea element este legat de problema securității. Partea din produsul intern brut rezervată cheltuielilor pentru apărare a fost întotdeauna mare, deși în ultimii zece ani a scăzut sensibil. Din 1950 până în 1956, procentul nu a depășit niciodată 11%, dar, în 1956, cu ocazia campania din Sinai, a atins 14,2%, iar în 1967-1968 (războiul de șase zile) a urcat până la 18%. Recordul absolut a fost, însă, înregistrat în 1975, imediat după războiul de Kippur (33,6%). De atunci, procentajul a scăzut constant: de la 25% în 1980, s-a ajuns la 10% în 1995-1996; se pare, totuși, că, în cursul ultimilor ani, se va înregistra o nouă creștere. Problemele legate de securitate au favorizat crearea unei industrii militare moderne, constituind o bună parte din exporturile israeliene.

Al treilea element de fond este, poate, cel mai interesant și se referă la primirea imigranților. Trebuie avut în vedere că datele privitoare la imigrație nu suferă comparație cu cele din alte țări. În cursul ultimilor ani, Israelul a primit 700.000 de persoane, echivalent cu ceea ar reprezenta 9 milioane de imigranți pentru populația Franței și 40 de milioane în raport cu cea a Statelor Unite.

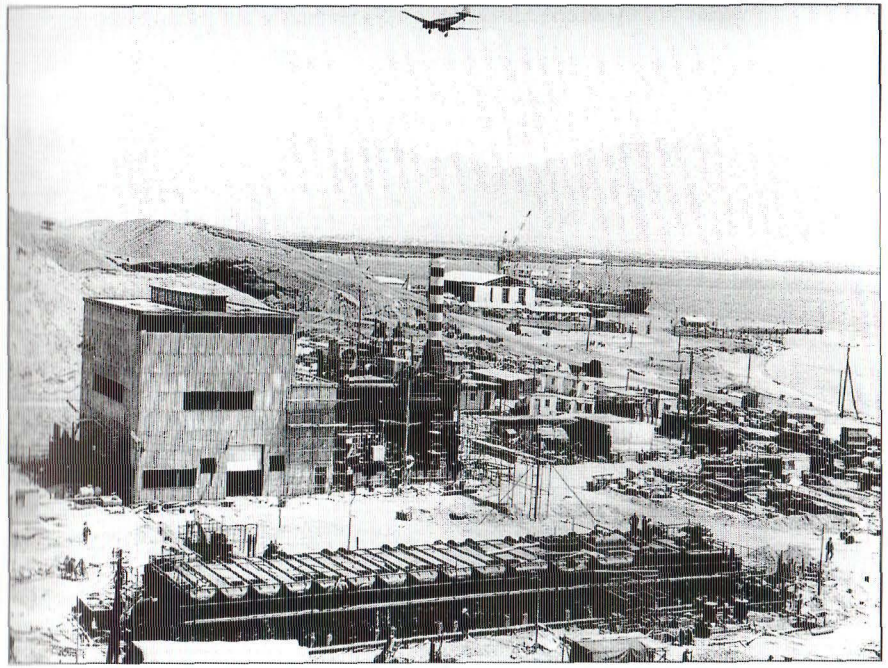

Lipsa apei este una dintre problemele majore ale țării. Nici măcar existența unor instalații pentru desalinizarea apei de mare nu este suficientă pentru a satisface necesitățile.
© Keystone

În lipsa resurselor naturale, creșterea economică nu se poate baza decât pe abundența capitalurilor și pe investiții. Totuși, investițiile străine nu se pot dezvolta decât în măsura în care cresc posibilitățile de export. Astăzi, exporturile reprezintă deja o treime din produsul intern brut, adică o cotă mai ridicată decât în Franța și în Statele Unite. Dar această dependență de comerțul exterior face ca economia să devină mai vulnerabilă și, în plus, a obligat Israelul să reducă sau chiar să renunțe treptat la măsurile de protecție vamală. Piața israeliană s-a transformat radical și unele sectoare (de exemplu, cel textil) se află într-o criză prelungită. Acest aspect se află la baza șomajului care, în patru ani, a crescut spectaculos, ajungând să depășească nivelul de 9%.

În cursul anului 1997, prevalența importurilor față de exporturi a fost de ordinul a 11 miliarde de dolari. O parte din acest deficit este compensată prin ajutoare primite din străinătate, dar diferența se ridică, încă, la 3,5 miliarde de dolari. Finanțarea se face prin intermediul împrumuturilor. A devenit foarte dificil să se recurgă la devalorizarea monedei

Irigațiile din deșertul Negev au fost realizate cu ajutorul „canalului" național care transportă în nord apa din lacul Tiberiada.
© M. Bar-Am/Magnum

(shekel) din cauza efectelor inflaționiste pe care o asemenea măsură ar putea s-o aibă asupra pieței interne.

Unul dintre capitolele cele mai importante ale bugetului se referă, la fel ca în multe alte țări, la cheltuielile sociale, pentru care este destinată o cotă de 30% din PIB (pentru ajutoare sociale, pensii etc.). Presiunea fiscală pare să fi atins un nivel peste care nu se mai poate trece și aceasta va pune, așa cum se întâmplă în alte țări, problema finanțării cheltuielilor sociale, ținând seama, în special, de îmbătrânirea populației.

O mare transformare structurală a economiei israeliene se datorează, de asemenea, privatizărilor. Se știe că politica de privatizări este o orientare adoptată de cea mai mare parte dintre țările europene, dar, în cazul Israelului, ea capătă o semnificație deosebită. Într-adevăr, contextul în care s-a dezvoltat economia țării a făcut ca, aici, intervenția statului să fie mai puternică decât în alte părți. Asistăm, în felul acesta, la un adevărat fenomen de dezangajare a statului, lucru care duce, deseori, la conflicte și la crize politice și sociale.

KIBBUTZ: UN MIT AFLAT LA TEMELIA STATULUI

Instrument al dezvoltării rurale evreiești în Palestina, kibbutz-ul, sau satul comunitar, este o întreprindere agricolă în care proprietatea este colectivă și familia însăși sunt organizate după un model comunitar. Primul kibbutz a luat ființă în 1909, în Deganya, pe malul lacului Tiberiada. Din punct de vedere cantitativ, kibbutz-urile au constituit întotdeauna o minoritate, iar membrii lor nu au depășit niciodată 4,5% din populația totală; actualmente, nu mai ating nici măcar 2%. Totuși, importanța lor pentru imaginea vieții colective este mult mai mare decât o indică procentele. Kibbutz-ul a reprezentat o încercare de a instaura un nou mod de viață. Iată ce spune despre aceasta psihanalistul Bruno Bettelheim în cartea pe care i-a dedicat-o (*Copiii visului*): „Kibbutz-ul a avut două principale surse. Prima a fost dorința fondatorilor săi de a șterge amintirea ghetoului. A doua, dorința de a crea un nou mod de viață pe acel pământ care, pe vremuri, fusese pământul evreilor". La aceste două surse s-a adăugat, apoi, rapid influența socialismului. Kibbutz-ul devine un adevărat laborator, atât pe plan economic, cât și pe cel educativ, și a produs o elită care, timp îndelungat, în epoca în care predomina laburismul, a reprezentat o rezervă importantă de cadre pentru clasa conducătoare a țării. Începând cu anii '80, kibbutz-ul a trecut, însă, printr-o criză profundă. Mulți prevăd că va dispărea, sau, în orice caz, că va fi înlocuit cu alte forme de asociere cooperatistă.

În dorința sa de a instaura un nou mod de viață, kibbutz-ul a avut un rol important pentru conștiința colectivă israeliană. Chiar dacă nu a cuprins niciodată mai mult de 4,5% din populație, a făcut să se răspândească o imagine idealizată a muncii agricole. Aici, membri ai unui kibbutz ocupați cu plantarea verzei.
© L'Illustration/Sygma

Capitolul 3

UN PROFIL AL SOCIETĂȚII ISRAELIENE

SOCIETATEA ISRAELIANĂ, REZULTAT AL IMIGRAȚIEI, ESTE AFECTATĂ DE NUMEROASE RUPTURI. LA CEA CARE-I OPUNE PE EVREI ARABILOR SE ADAUGĂ ANTAGONISMUL CRESCÂND DINTRE AȘKENAZI ȘI SEFARZI ȘI, MAI ALES, CEL DINTRE SLUJITORII CULTULUI ȘI LAICI.

Societatea israeliană este caracterizată de imigrație și de contraste și consacră o parte importantă a energiilor sale autoanalizei și observării propriei evoluții. Demografia poate fi considerată un fel de distracție națională, dar, dincolo de acest aspect ciudat, ea apare ca având o puternică semnificație politică. Prognozele demografice sunt un instrument la care se recurge deseori, într-o optică inspirată întotdeauna de considerente politice. O radiografie a populației israeliene trebuie să țină seama de gravele zone de ruptură care traversează societatea, cea mai importantă dintre ele fiind aceea care îi opune pe evrei arabilor.

Israelul este o societate cu multe chipuri. Alături de circa 20% arabi israelieni, în rândul cărora sunt incluși druzii și creștinii, populația evreiească își datorează superioritatea demografică valurilor migratoare. Dacă imigrația s-ar întrerupe, populația arabă, care are o natalitate mai ridicată, ar putea recupera acest decalaj în circa cincizeci de ani. Tocmai din această cauză, chestiunea imigrației rămâne fundamentală în problematica sionistă.
Pe pagina alăturată, trenul Tel-Aviv-Ierusalim, în 1962.
© L. Freed/Magnum

Evrei și arabi: cifrele și semnificația lor

La sfârșitul anului 1998, statul Israel a atins cifra de 6 milioane de locuitori, din care 4.800.000 sunt evrei, și reprezintă circa 37% din populația evreiască din întreaga lume. Din 1948, acest procentaj a crescut neîncetat. În momentul creării statului, doar 6% din populația evreiască de pe glob se afla în Israel. Trebuie subliniat faptul că această creștere se datorează atât imigrației (evreiești) în Israel, cât și îmbătrânirii populației evreiești în lume și unei „asimilări" crescânde. Prognozele demografice arată că, în cursul celui de-al doilea deceniu al secolului al XXI-lea (între 2010 și 2020), majoritatea populației evreiești din lume va face parte din statul Israel.

POPULAȚIA ISRAELIANĂ DUPĂ APARTENENȚA RELIGIOASĂ

Populație la 31/12/1998

Total	6.041.400
Evrei	80%
Musulmani	14,9%
Creștini	3%
Druzi	1,7%

(Sursă: Anuarul statistic - Biroul central de statistică, vol. 50, 1999)

Trebuie precizat că toate cifrele de mai sus se referă la populația statului Israel în sens strict, cu excepția teritoriilor ocupate începând din 1967, a Cisiordaniei și a fâșiei Gaza. Dacă s-ar adăuga populația (arabă) din aceste zone la populația arabă a Israelului, proporția de evrei din total ar coborî la 56-60%.

Tabelul prezintă o repartiție a populației pe baza apartenenței religioase, dar poate fi interpretat și altfel. Este important, într-adevăr, să se înțeleagă care sunt criteriile pe baza cărora se stabilește împărțirea între evrei și arabi. În acest sens, trebuie amintit că druzii, deși practică o religie diferită de Islam, fac parte din poporul arab. Tot astfel, populația clasificată drept „creștină" este, în mare parte, și ea arabă (arabii creștini din Israel pot fi de rit greco-ortodox, latin etc.); se estimează că, într-adevăr, circa 95% dintre creștini sunt arabi. Prin urmare, tabelul poate fi citit astfel:

– evrei: 80,5%

– arabi: 19,5%

Cifrele pot fi ilustrate astfel: în timp ce, la jumătatea anilor '80, un israelian din șase era arab, se calculează că, în 2000, acest raport este de unu la cinci.

Cu toate acestea, pentru a înțelege semnificația acestei prognoze, este necesar să se amintească evoluția cifrelor începând de la crearea statului

Sus: reprezentanți ai comunităților druze și arabe cu ocazia aniversării independenței Israelului. (1964)
© Keystone
Dreapta: tabără de refugiați palestinieni, în 1953.
© Roger-Viollet/T

Israel. Este suficient să se prezinte evoluția procentajului populației evreiești din cea totală, începând cu anul 1948, care scoate în evidență variațiile mari ale proporției dintre evrei și arabi. Aceasta rezultă din diversitatea fundamentală a cauzelor care au provocat creșterea celor două populații. Creșterea populației arabe este datorată aproape în exclusivitate unei rate a natalității foarte ridicată, pe când cea a populației evreiești depinde în primul rând de imigrație, care se dezvoltă în „valuri" (în timp ce aportul natalității este destul de limitat).

EVOLUȚIA POPULAȚIEI EVREIEȘTI ÎNCEPÂND DIN 1948

1948	80,0%
1950	87,8%
1960	88,9%
1970	85,4%
1980	83,7%
1990	81,9%
1998	80%

Aceste cifre sunt destul de semnificative, în special dacă se ține seama că primul recensământ israelian, efectuat la 8 noiembrie 1948, a dat următorul rezultat în cifre absolute:
827.770 evrei;
156.000 arabi.
Cifra foarte redusă de 156.000 de arabi se datora faptului că un mare număr de palestinieni părăsise țara.

Imigrația și statul evreiesc

După crearea statului, populația evreiească se dublează pe parcursul a optsprezece luni: pe de o parte, este vorba despre sosirea masivă a supraviețuitorilor din lagărele de exterminare, pe de altă parte, se înregistrează primul mare val migrator provenind din Africa de nord (Maroc) și sosirea evreilor din Yemen și Irak. După aceea, timp de câțiva ani, imigrația stagnează, pentru a crește din nou după dobândirea independenței de către Maroc și deschiderea frontierelor Poloniei. Războiul

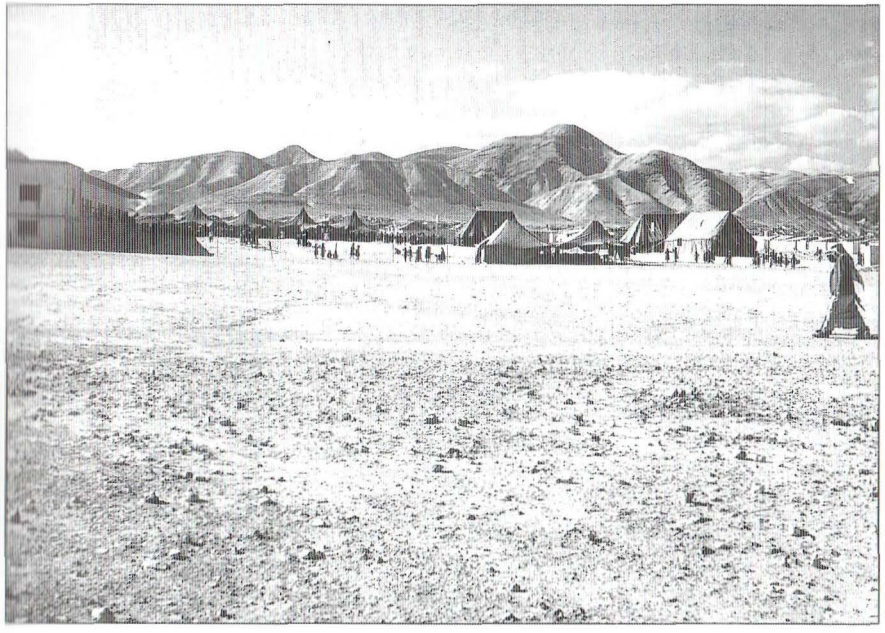

La sosire, noii imigranți sunt cazați în tabere de corturi, situate în apropiere de Haifa.
© R. Capa/Magnum

din 1967 provoacă o nouă creștere a imigrației, în special din Uniunea Sovietică (unde, între 1969 și 1973, au fost lăsați să emigreze 200.000 de evrei). Anii următori sunt destul de dificili în ce privește imigrația, ajungându-se ca în unele momente să se înregistreze un număr de plecări mai mare decât sosirile.

O dată cu sfârșitul lui 1989, se produce o schimbare spectaculoasă, prin deschiderea totală și definitivă a frontierelor fostei Uniuni Sovietice. În scurt timp se instalează în Israel circa 500.000 de evrei (dar și non-evrei care beneficiază de Legea întoarcerii). Lor trebuie să li se adauge evreii etiopieni (denumiți câteodată *falasha*) care au putut părăsi Etiopia începând din 1984-1985 (acum, sunt peste 70.000).

Trebuie semnalată, de asemenea, existența unui fenomen al emigrației. S-a calculat că populația israeliană care a părăsit definitiv țara (îndreptându-se mai ales către SUA) s-ar cifra la peste 500.000 de persoane. Demografia israeliană trebuie, prin urmare, să țină seama și de soldul migrator (care exprimă diferența dintre plecări și sosiri) care, în anumite perioade, cum ar fi, de

MARILE VALURI DE IMIGRARE

Din aceste cifre se poate înțelege evoluția imigrației, chiar dacă nu indică zona de proveniență a imigranților. În afară de marile perioade migratoare de după 1948, au existat, înainte de nașterea statului Israel, diverse valuri de *Aliah* (imigrație), primul dintre ele înregistrându-se în 1881-1882 (începutul fenomenului *Aliah* din perioada modernă). Înainte de 1948 se disting cinci valuri principale, fiecare dintre ele având caracteristici proprii, atât din punct de vedere sociologic, cât și din cel politic.

Înainte de 1948

1ª Aliah:
1882-1903 – 25.000 de persoane (originare din Rusia)

2ª Aliah:
1904-1914 – 35.000 de persoane (Rusia și Polonia)

3ª Aliah:
1919-1923 – 35.000 de persoane (Rusia și Polonia)

4ª Aliah:
1924-1931 – 81.000 persone (Polonia: o *Aliah* denumită „burgheză")

5ª Aliah:
1932-1938 – 197.000 de persoane (Germania)

După 1948

Ani	Imigranți
1948-1951	687.624
1952-1957	221.168
1958-1968	387.007
1969-1979	384.373
1980-1984	83.637
1985-1989	70.196
1990	199.516
1991	176.100
1992	77.057
1993	76.805
1994	79.844
1995	76.361
1998	48.537

În momentul creării statului, supraviețuitorii lagărelor de exterminare naziste sosesc în masă. Între 1948 și 1951, Israel cunoaște cea mai intensă perioadă de imigrare din istoria sa, cu circa 700.000 de nou-veniți. Numai în 1949 sosesc 250.000 de persoane.
© Sygma

exemplu, la jumătatea anilor '80, a fost negativ. Este semnificativ faptul că și în limba ebraică modernă se folosește un termen cu semnificație pozitivă pentru a-i defini pe imigranți (*Olim*, adică aceia care „urcă" spre Israel), în timp ce, din contra, se recurge la un termen negativ pentru cei care pleacă pentru totdeauna (*Yordim*, cei care „coboară").

În cursul ultimilor ani (după 1992), imigrația pare să se fi stabilizat în jurul cifrei de 70.000 de persoane pe an, prin urmare la niveluri mai ridicate față de deceniul anterior.

Pe plan demografic, evenimentele se desfășoară ca și cum ar exista o întrecere permanentă între populația evreiască și cea arabă. Dacă imigrația evreiască s-ar opri total, nu există îndoială că, pe parcursul viitorilor cincizeci de ani, arabii israelieni ar putea să egaleze ca număr pe evrei. Acesta este unul dintre principalele motive pentru care chestiunea imigrației rămâne crucială pentru problematica sionistă și capătă, în același timp, importanță politică și ideologică. Rezultă din aceasta că simplul fapt de a realiza și a face publice prognoze demografice reprezintă un act politic care, de foarte multe ori stârnește polemici aprinse. Prezentarea de prognoze „pesimiste" (din punct de vedere sionist) care prevăd, până la o dată relativ

Începând din 1982, în valuri repetate, evreii etiopieni (falasha) își fac apariția în Israel.
© M. Bar-Am/Magnum

apropiată, o majoritate arabă în țară este considerată un semn al defetismului. Dat fiind că sionismul este fondat pe convingerea că antisemitismul este ineluctabil, acesta alimentând imigrația, o previziune bazată pe o imigrație redusă sau nulă ar repune implicit în discuție fundamentele ideologiei sale.

LEGEA ÎNTOARCERII (1950)

Această lege permite oricărui evreu ca, în urma unei simple cereri să se stabilească în Israel și să capete cetățenie israeliană.
1) Fiecare evreu are dreptul să emigreze în Israel.
2-a) *Aliyah* (stabilirea în Israel) are loc pe baza unei vize de *Oleh* (de imigrant).
2-b) Viza de *Oleh* este acordată oricărui evreu care își exprimă dorința de a se stabili în Israel, cu excepția cazurilor în care ministrul de Interne are convingerea că:
1) acționează împotriva poporului evreu;
2) poate pune în pericol viața oamenilor ori siguranța statului; sau
3) are la activ delicte care ar pune în pericol liniștea publică.
3-a) Drepturile unui evreu în virtutea prezentei legi, drepturile de *Oleh* în virtutea legii asupra naționalității, ca și drepturile de *Oleh* în virtutea oricărei legi sunt acordate în aceeași măsură copilului sau nepotului, soțului/soției sau soțului/soției copilului sau nepotului său, cu excepția persoanei care era la origine evreu, dar s-a convertit la o altă religie.
3-b) Din punctul de vedere al acestei legi, va fi considerat evreu persoana născută din mamă evreică, sau care s-a convertit la iudaism și nu aparține unei alte religii. ■

Sursa: *Monitorul oficial al Statului Israel.*

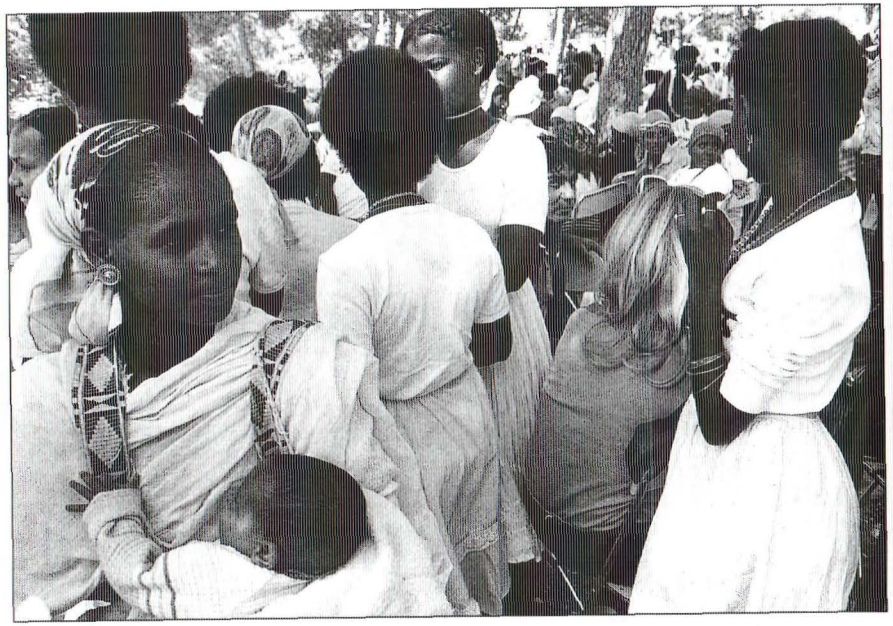

Așkenazi și sefarzi: o ruptură culturală și socială

Înainte de toate, este necesar să fie explicați termenii. Sunt definiți ca „așkenazi" evreii de origine europeană. În limba ebraică clasică, termenul „ashkenaze" indică în mod tradițional Germania și, prin extensie, toți evreii europeni (inclusiv cei din Europa centrală și de est care, până cu puțin timp înainte, constituiau marea majoritate a poporului evreu). Sunt denumiți, în schimb „sefarzi" evreii originari din țările mediteraneene. În limba ebraică, fie în cea clasică, fie în cea modernă, termenul „sefard" indică Spania. Se subînțelege, prin urmare, că „sefarzii" sunt urmașii evreilor care, după ce au fost alungați din Spania, și-au găsit adăpost în numeroase alte țări, din Turcia până la cele din Africa de nord. Totuși, multe dintre populațiile „sefarde" nu au cu Spania nici o legătură istorică. Între cele două grupuri există, înainte de toate, diferențe pe plan liturgic și, din punct de vedere istoric, o pronunție diferită a limbii ebraice (în Israel s-a impus rapid pronunția sefardă). Ministerul de Interne nu înregistrează apartenența la vreunul

După un deceniu în care imigrația a scăzut, destrămarea Uniunii Sovietice provoacă o inversare spectaculoasă a acestei tendințe: începând din 1990, evreii sovietici emigrează în masă. În răstimp de zece ani, vor sosi în Israel circa un milion!
© M. Bar-Am/Magnum

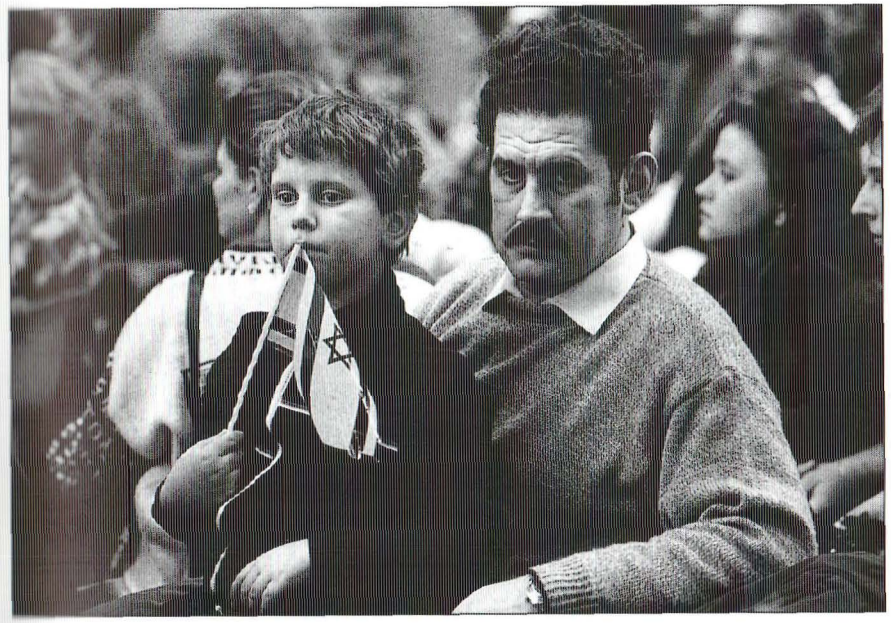

Vechea colonie evreiască din Yemen ajunge în Israel în 1950, prin operațiunea denumită „covorul zburător".
© R. Capa/Magnum

dintre grupuri. Acesta este motivul pentru care Anuarul statistic folosește un alt criteriu care face, oarecum, aluzie la această repartizare: locul nașterii. Se face, astfel, distincția între persoanele născute în Europa și în America și cele născute în Africa și Asia. Nu este vorba câtuși de puțin despre o distincție perfectă, dat fiind că există grupuri tipic sefarde care s-au stabilit în Europa, cum ar fi cele din Bulgaria sau din fosta Iugoslavie. De altfel, deoarece ne referim la cea de-a doua (sau chiar la a treia) generație de după stabilirea în Israel, devine dificil să se mai facă vreo diferențiere exactă doar după locul nașterii. În sfârșit, trebuie să se țină seama și de căsătoriile între persoane de origine diferită.

Rămâne valabil faptul că diferența fundamentală dintre cele două grupuri se referă mai ales la poziția socială și culturală. În plus, ea se mai referă și la o acuzație de discriminare istorică de care sefarzii o adresează așkenazilor înstăriți. Această tensiune se traduce într-un comportament politic diferit. Să aruncăm o privire asupra acestor elemente.

Statisticile, complexe și, câteodată, controversate, permit avansarea următoarei ipoteze: după sosirea în masă a evreilor proveniți din fosta Uniune Sovietică, asistăm la o reechilibrare a raportului dintre așkenazi și sefarzi. Aceștia din urmă, care erau majoritari înainte de 1990 (ajunseseră să reprezinte chiar 54% din populația evreiască), se pare că acum se află într-o ușoară minoritate. Schimbarea s-a petrecut destul de rapid: este suficient să amintim că, aproape în totalitate, cei 600-700.000 de imigranți proveniți din fosta Uniune Sovietică sunt așkenazi, având, totuși, în vedere o importantă categorie care nu este

POPULAȚIA EVREIASCĂ ÎN FUNCȚIE DE LOCUL DE ORIGINE

Anuarul pe 1998 cuprinde următoarele cifre:

Locul de naștere	1983	1993	1996
Născuți în Asia-Africa	19%	14%	12,5%
Născuți în Europa-America	24%	25%	25,9%
Născuți în Israel-1ª generație	57%	61%	61,6%

Aceste cifre trebuie completate cu cele referitoare la locul de naștere al tatălui, pentru a determina apartenența la a doua generație. Cu alte cuvinte, procentajul de persoane născute în Asia și în Africa oferă doar o primă indicație. În cadrul generației de persoane „născute în Israel" se ține seamă de locul de naștere al tatălui, făcându-se distincția între nașterea în Europa sau în America și cea în Africa sau în Asia.

evreiască, dar care are, oricum, dreptul la „Întoarcere". Într-adevăr, legea Întoarcerii, așa cum s-a prevăzut în amendamentul introdus în 1970 (a se vedea articolul 4-a), se aplică și non-evreilor: soți, copii și nepoți. Conform unor statistici, printre acești imigranți, procentul de non-evrei ar fi cam de 30%.

Pe plan economic, populația sefardă apare, cu siguranță, foarte dezavantajată. Se apreciază că venitul mediu al unui sefard nu depășește 70% din cel al unui așkenaz și, în afară de aceasta, perspectivele sale de mobilitate socială apar mult mai reduse. Accesul la învățământul superior și, prin urmare, la profesii liberale și la funcții de conducere este, pentru un sefard, mult mai dificil. O asemenea

Între 1970 și 1973, „Panterele negre", evrei sefarzi din cartierele sărace ale Ierusalimului, protestează împotriva orânduirii sociale.
© M. Bar-Am/Magnum

Familie palestiniană în anii '60. Începând din 1967, o dată cu ocuparea Cisiordaniei și a fâșiei Gaza, se pune din nou problema echilibrului demografic între populația evreiască și cea arabă.
I. Morath/Magnum

situație nu face decât să confirme sentimentul de discriminare, dând naștere unui puternic sentiment de frustrare față de așkenazii înstăriți și de laburiști, cu care aceștia se identifică. Astăzi nu mai există nici o îndoială că imigranții sefarzi au fost victime ale unui tratament negativ din perioada acomodării lor, adică în primii ani de existență a statului. Grupul conducător format din așkenazi, instalat la putere încă dinainte de crearea statului, a adoptat față de acești nou-veniți o politică discriminatorie. Pe lângă faptul că a provocat în rândul acestora un puternic resentiment, efectul a fost acela al includerii lor pe o spirală a mizeriei, perpetuată de la o generație la alta.

La toate acestea se poate adăuga un sentiment de înstrăinare culturală cu rădăcini diferite. Mult timp, lumea așkenazilor a impus un model cultural de factură occidentală. Elementele culturii orientale (inclusiv muzica) au fost înlăturate, fiind considerate primitive. La crearea acestei imagini negative, o contribuție importantă a avut-o și asemănarea evidentă dintre unele componente ale culturii orientale și ale lumii arabe, aceasta din urmă fiind prezentată ca aparținând dușmanului.

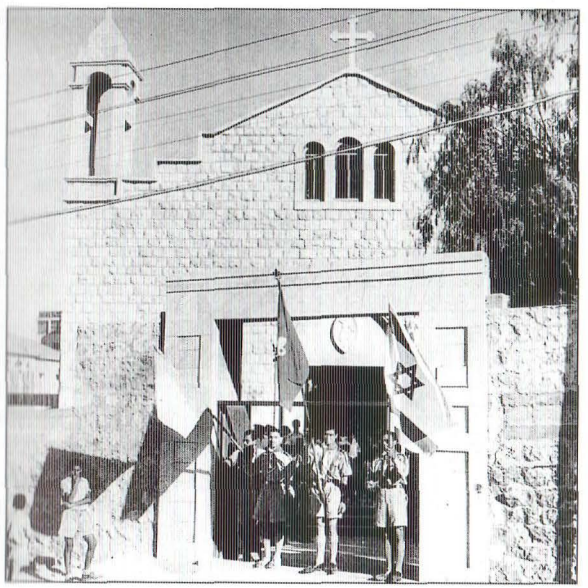

Cercetașii creștini ortodocși în fața bisericii lor. Creștinii reprezintă ceva mai mult de 3% din populația israeliană și sunt, în mare parte, arabi.
© Keystone

Mult timp, lumea așkenazilor a impus în toate domeniile un model cultural occidental. Elementele culturii orientale au fost înlăturate și prezentate ca primitive. Asemănarea lor cu cultura lumii arabe, care este prezentată ca a unui dușman, a contribuit la crearea acestei imagini negative.

Alternanța la putere din 1977, care a adus Likud la guvernare, are, parțial, la origine o adevărată mișcare de revoltă împotriva puterii laburiste care se erodase și perioada respectivă a fost marcată de o serie de scandaluri (între 1974 și 1977). În continuare, acest resentiment antilaburist nu s-a stins, astfel încât s-a putut calcula că în jur de 70% dintre alegătorii sefarzi votau pentru Likud. În rândul alegătorilor Partidului laburist se întâlnește, în schimb un procentaj asemănător de așkenazi.

Religioși și laici

Profunda ruptură dintre evreii religioși și cei laici s-a accentuat continuu. Am descris deja evoluția forței partidelor religioase în exprimarea pe plan politic. Conform unui calcul efectuat în această privință, „religioșii" ar reprezenta circa 20% din populația evreiască israeliană. Există și alte metode de calcul care țin cont de opțiunile exprimate în domeniul școlar. Într-adevăr, legea israeliană le permite părinților să aleagă între o școală publică laică, o școală publică religioasă (a cărei orientare ideologică este cea a sionismului național exprimat de Partidul național religios) și o rețea, așa-zis

Școala este un creuzet educativ în care se predau, în primul rând, limba ebraică și miturile fondatoare. O sală de clasă în 1958.
© E. Hartmann/Magnum

independentă, de școli care reprezintă ultraortodoxia (și este subvenționată de către stat).

EVOLUȚIA FRECVENȚEI ÎN ȘCOLILE RELIGIOASE ȘI ÎN ȘCOLILE LAICE (ȘCOLILE ELEMENTARE)

	Independente	Publice-religioase	Laice
1959-1960	6,6%	26,5%	66,9%
1969-1970	6,6%	27,8%	65,6%
1979-1980	5,7%	20,1%	74,2%
1989-1990	7,6%	21,3%	71,1%
1993-1994	10,0%	21,7%	68,3%
1996-1997	12,5%	21,5%	66,1%

Cifrele sunt destul de semnificative, în măsura în care arată o anumită stabilitate a procentajului de elevi care frecventează școlile publice laice. Reiese, totuși, că rețeaua „independentă" este în continuă creștere. O analiză mai aprofundată lasă să se înțeleagă cauzele unei asemenea creșteri care, după cum se poate vedea limpede, are loc în detrimentul școlilor din sectorul public-religios. Acest fenomen se datorează, în mare parte, apariției, în 1984, a Partidului Shas care reprezintă ultraortodoxia sefardă; el a creat o rețea de școli care se bucură de un succes crescând. Dacă se încearcă un bilanț al evoluției opțiunii școlare, se poate afirma că procentajul celor care frecventează școlile religioase crește foarte puțin pe plan global, dar că asistăm la o redistribuire în cadrul domeniului școlilor religioase. Apare de aici o radicalizare care, pe termen lung, nu va duce decât la o conviețuire din ce în ce mai dificilă între credincioși și laici.

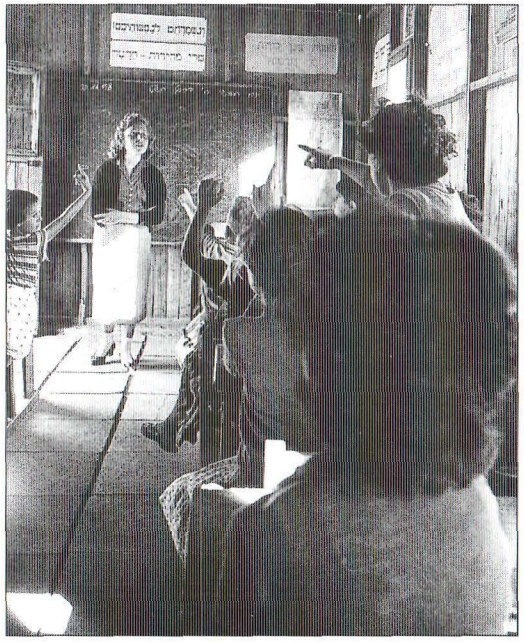

Este vorba despre o conviețuire mult mai complexă deoarece unele controverse apar în chestiuni specifice care capătă o valoare simbolică. Este cazul respectării shabbat-ului,

ziua de repaus, care constituie un precept extrem de riguros. Pentru mediile cele mai ortodoxe, acest moment trebuie să beneficieze de un respect „public" al zilei de odihnă, prin interzicerea circulației automobilelor pe multe străzi și închiderea cafenelelor, a restaurantelor și a magazinelor. Chestiunea dă naștere unor polemici aprinse. Alte exemple se referă la respectarea preceptelor alimentare (regulile în privința *kashrut*) și la presiunile politice ale mediilor ortodoxe în vederea obținerii unor măsuri conforme cu modelul lor de viață: sprijin financiar pentru studenții din *Yeshivot* (institute de studii talmudice) și, mai ales, posibilitatea ca ei să fie scutiți de efectuarea stagiului militar. Această ultimă revendicare este destul de împovărătoare: scutirea de armată atrage după sine unele consecințe sociale, în măsura în care pune la adăpost unele pături ale populației față de pierderile de vieți omenești înregistrate în timpul instruirii sau cu ocazia acțiunilor militare, devenind un element important al non-integrării în societatea civilă.

În teorie, ar trebui să se poată cuantifica distribuția populației în ceea ce privește „religiozitatea".

În cartierele de credincioși, educația se desfășoară după criterii străvechi. Subvenționate de stat, școlile ultraortodoxe așa-numite independente se bucură de un succes crescând, în detrimentul rețelei publice religioase, de orientare mai moderată.
© B. Glinn/Magnum

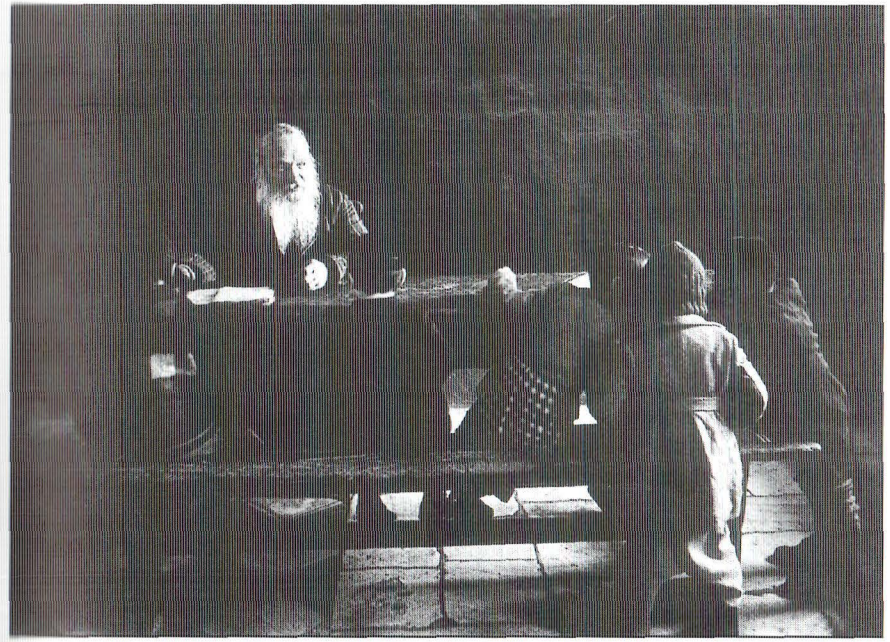

În teritoriile ocupate, colonii sunt în cea mai mare parte a lor credincioși fervenți. Rugăciunea, munca și activitatea de pază se desfășoară în paralel.
© L. Freed/Magnum

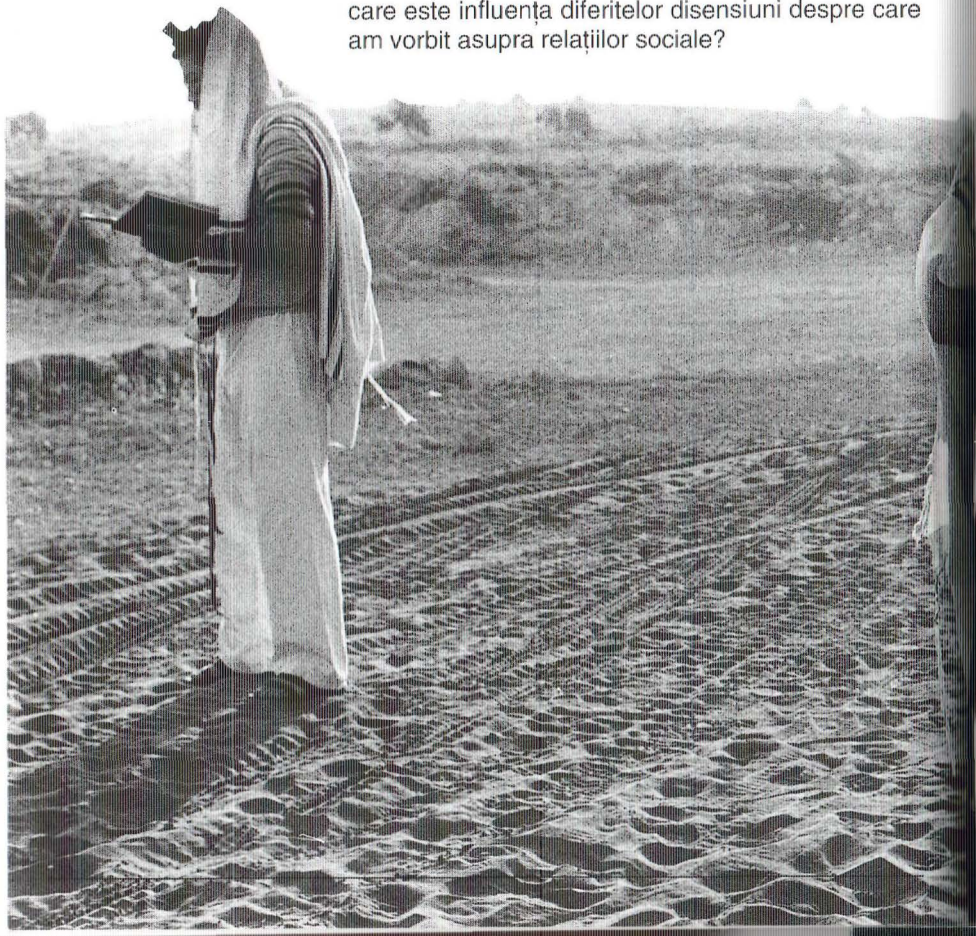

Într-adevăr, Torah (Pentateuhul) impune evreilor, într-o manieră foarte precisă, 613 porunci și aceasta ar trebui să contureze o imagine exactă a modului în care ele sunt respectate de componenta laică și de cea credincioasă. În realitate, noțiunea de religiozitate trebuie înțeleasă într-un sens foarte larg. Ea constă, înainte de toate, într-o atitudine deosebită față de tradiția evreiască și de lumea modernă. Se poate afirma că există o linie de demarcație – trasată de elementele culturale și politice – care separă două viziuni globale cu repercusiuni evidente asupra profilului general al societății.

Către o suprapunere a rupturilor

Cum se prezintă astăzi societatea israeliană? Și care este influența diferitelor disensiuni despre care am vorbit asupra relațiilor sociale?

Analiza clasică prezenta societatea israeliană în analogie cu altele (cea din Elveția) și caracterizată printr-o serie de rupturi transversale (în literatura de specialitate, acest model este indicat prin expresia *cross-cutting cleavages*). Dacă luăm ca exemplu Elveția, ne dăm seama că posibilitatea pe care această țară o are de a-și depăși numeroasele sale fracționări (cantonale, lingvistice și religioase) derivă din faptul că ele se intersectează. Cu alte cuvinte, există cantoane bilingve (și chiar un canton trilingv), dar acest bilingvism nu corespunde altor linii de ruptură. Astfel, intersectarea liniilor de divizare devine, într-o anumită măsură, un liant care se opune tendințelor centrifuge care nu pot acționa prea puternic, pentru că se confruntă în permanență cu noi linii de divizare.

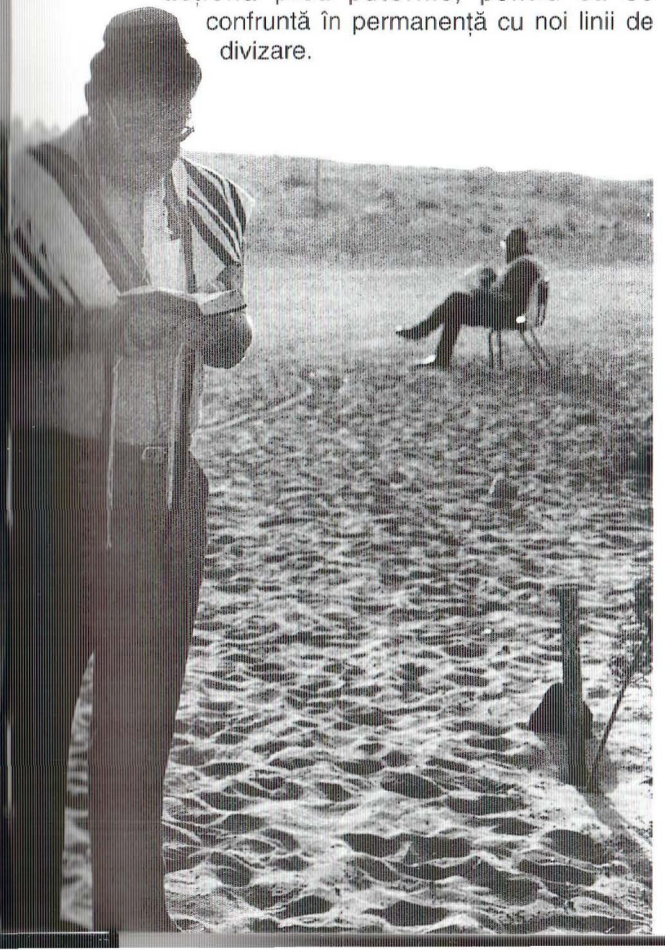

Astăzi se poate constata existența unui proces care va duce către o societate în care fracturile se suprapun. Evreii de dreapta sunt, acum, cel mai adesea laici și se alătură așkenazilor, având un nivel economic mai ridicat față de evreii sefarzi care sunt mai săraci și nutresc un sentiment religios mai puternic.

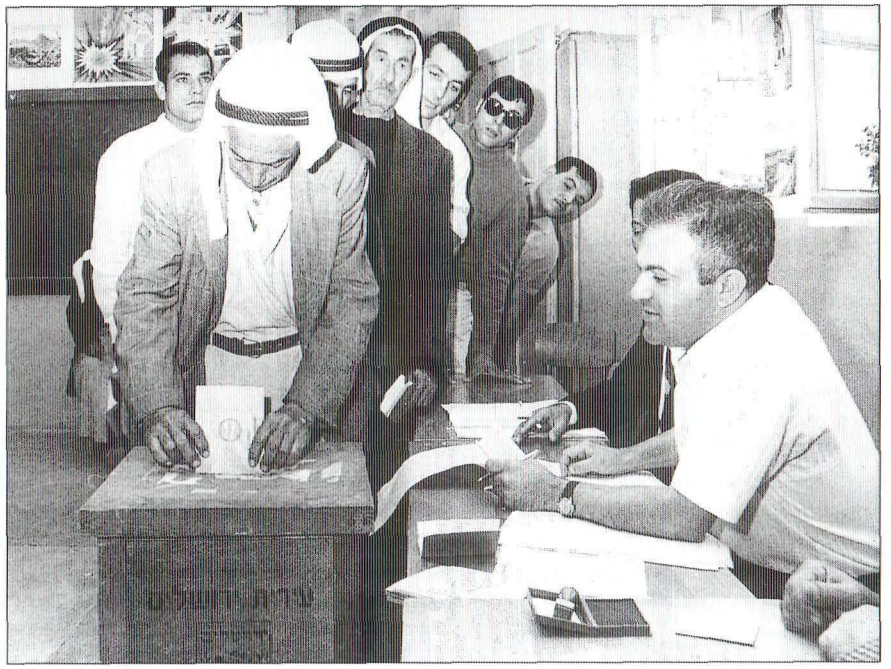

Arabii din Ierusalim participă la alegerile municipale din 1969. Alegerile pentru primul-ministru, din 1996, au arătat modul în care votul arab poate influența succesul stângii. Faptul că aceasta din urmă nu poate obține majoritatea altfel decât prin susținerea votului arab este, de multe ori, prezentat ca un motiv pentru a o declara nelegitimă.
© Keystone

Până de curând, această imagine corespundea și realității din societatea israeliană. Punctele de convergență dintre diferitele linii de ruptură erau destul de puține, mai ales în ceea ce privea populația evreiască. La divizările pe care le-am prezentat se pot adăuga altele clasice, cum ar fi cele dintre dreapta și stânga sau între bogați și săraci. În mod tradițional, societatea (evreiască) israeliană a fost, deci, compusă din evrei laici, de dreapta sau de stânga, aşkenazi sau sefarzi.

Astăzi, se pare că există o trecere către o societate în care rupturile se suprapun (*overlaping cleavages*). Evreii de stânga sunt acum mai frecvent laici și aşkenazi și au un nivel economic mai ridicat față de evreii sefarzi care sunt mai săraci și au un puternic sentiment religios.

Blocul religios (cu toate componentele sale) s-a apropiat în mod de-a dreptul spectaculos de blocul dreptei, astfel încât el este o componentă inseparabilă a acestuia. La aceasta se adaugă elementul „comunitar", adică faptul că marea majoritate a electoratului Likud (și al dreptei, într-un sens mai larg, în cazul alegerii primului-ministru) este sefardă. Apare, prin urmare, o suprapunere a divizării în *religios-sefard-dreapta* și a celei în *laic-aşkenaz-stânga*. Trebuie subliniat că asemenea suprapuneri nu trebuie înțelese în sens absolut: există aşkenazi de dreapta și religioși și invers; dar există o tendință extrem de periculoasă, putând să provoace o polarizare a populației în două grupări net diferențiate. Într-adevăr, ar fi suficient ca gradul de suprapunere să ajungă la 40-50% (și, prin urmare, ca 50-60% dintre membrii celor trei grupuri să fie identici) pentru ca percepția unei puternice suprapuneri să devină un element central în dezbaterea publică, ducând, astfel, la definirea a două tabere cu caracteristici și identități foarte bine conturate.

În ce privește stânga, trebuie adăugat faptul că, pe plan politic, ea poate obține majoritatea doar cu aportul populației arabe. La alegerile din 29 mai 1996, s-au înfruntat două coaliții: cea de dreapta, care-l susținea pe Benjamin Netanyahu, și cuprindea Likud, celelalte partide de dreapta și partidele religioase; cea de stânga, care-l susținea pe Shimon Peres și reunea diferite partide de stânga și se baza pe votul arab. În rândul populației evreiești, avansul lui Benjamin Netanyahu față de Peres a fost de 11%; reducerea diferenței până la mai puțin de 1% (din totalul voturilor exprimate) a fost posibilă tocmai datorită votului arab. Cu alte cuvinte, în absența votului arab, posibilitățile stângii de a câștiga alegerile sunt foarte reduse. Pe de altă parte, a ieșit în evidență faptul că înfrângerea lui Peres poate fi pusă și pe seama absenteismului arab (în alegerile pentru primul-ministru față de cele pentru Knesset).

În sfârșit, faptul că stânga nu poate deveni majoritară fără aportul voturilor arabe a fost prezentat ca un factor care îi scade legitimitatea. O lipsă a legitimității va putea influența asupra alegerii mijloacelor prin care se vor adopta decizii de o importanță deosebită pentru viitorul teritoriilor Cisiordaniei, fâșiei Gaza și înălțimilor Golan.

REZULTATELE ALEGERILOR DIN 29 MAI 1996

Înscriși la vot: 3.933.350
Votanți: 3.121.270
Procentaj de votanți: 79,3%

Alegeri pentru Knesset
Voturi valabile: 3.052.130
Buletine albe sau anulate: 69.140

Alegeri pentru primul-ministru
Buletine albe sau anulate: 148.681
Voturi valabile: 2.972 .589
Benjamin Netanyahu: 1.501.023
Shimon Peres: 1.471.566

Pentru interpretarea acestor cifre, trebuie să se țină seama de următoarele aspecte:
– procentajul de votanți (79,3%) este cel care rezultă din media generală. Dacă se descompune informația, iese la iveală că, pentru evrei, prezența la urne a fost de 81%, în timp ce, pentru arabi, de 77%. Votul arab în favoarea lui S. Peres depășește 85%: ținând seama de diferența mică dintre voturile obținute de cei doi candidați, se poate trage concluzia că, dacă procentajul de arabi prezentați la urne ar fi fost egal cu cel al evreilor, S. Peres ar fi fost cel ales;
– trebuie remarcată diferența între datele asupra buletinelor albe sau anulate din cele două alegeri diferite: este vorba despre 79.541 de voturi, adică mai mult decât dublul diferenței dintre voturile obținute de cei doi candidați.

ALEGERI PENTRU KNESSET (1977-1999)

	1977		1981		1984		1988		1992		1996		1999	
Voturi valide	1.771.826		1.954.609		2.091.402		2.305.567		2.637.943		3.05130		3.309.416	
Procentaj de votanți	79,2%		78,5%		78,8%		79,7%		77,4%		79,3%		78,7%	
	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri
Partidul laburist	24,6	32	36,6	47	34,9	44	30	39	34,7	44	26,9	34	20,2	26
Mapam[1]							2,5	3						
Dash[2]	11,6	15												
Ratz[3]	1,2	1	1,4	1	2,4	3	4,3	5						
Shinui[4]			1,9	2	2,6	3	1,7	2					5	6
Liberali independenți[5]	1,2	1												
Meretz[6]					9,6	12	7,4	9					7,6	10
Sheli[7]	1,6	2												
Rakah (apoi Hadash)[8]	4,6	5	3,3	4	3,4	4	3,8	4	2,4	3	4,2	5	2,6	3
Sateliți arabi ai laburiștilor[9]	1,4	1												
Lista progresistă pentru pace (arabă)[10]					1,8	2	1,5	1						
Partidul democratic arab[11]							1,2	1	1,6	2	2,9	4		
A treia voce[12]											3,1	4		
Israel be-aliah[13]											5,7	7	5,1	6
Ometz[14]					1,2	1								
Shlomzion[15]	1,9	2												
Yahad[16]					2,2	3								

1 Din 1992 face parte din blocul de stânga Meretz.
2 Adevărat partid „meteoric", obține un succes fără precedent, făcând posibilă alternanța din 1977; va dispărea în scurt timp.
3 Listă a drepturilor omului. Din 1992 face parte din blocul de stânga Meretz.
4 Mic partid de centru care a fuzionat din 1996 cu Meretz, se prezintă din nou sub emblema sa în 1999.
5 Mic partid de centru.
6 Partid de stânga al laburiștilor, a grupat trei alte partide mici (Mapam, Ratz și Shinui) de orientare puternic laică.
7 S-a contopit cu Ratz.
8 Partid comunist al cărui electorat este 90% arab.
9 Aceste partide nu mai există astăzi, ca mărturie a creșterii conștiinței politice din partea arabilor israelieni.
10 Se naște ca listă iudeo-arabă de stânga.
11 Listă naționalistă arabă.
12 Listă fondată de dizidenții Partidului laburist pentru a cere restituirea teritoriului Golan. Succesul obținut în 1996 i-a adus o funcție ministerială în guvernul lui B. Netanyahu.
13 Listă a imigranților proveniți din fosta URSS.
14 Reluarea unei vechi liste de dreapta, cunoscută sub numele de listă statală.
15 Listă condusă de Ariel Sharon care, după aceea, se va uni cu Likud.
16 Listă de centru condusă de Ezer Weizmann, desprinsă din Likud, care, după aceea se va uni cu Partidul laburist. În perioada 1992-2000, Weizmann a fost președinte al statului israelian.

(VOTURI ÎN PROCENTE ȘI LOCURI)

	1977		1981		1984		1988		1992		1996		1999	
	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri	%	locuri
Telem[17]			1,58	2										
Tsomet[18]							2	2	6,4	8				
Likud	33,4	43	37,1	48	31,9	41	31,8	40	24,9	32	25,1	32	14,1	19
Tehya[19]			2,3	3	4	5	3,1	3						
Tami[20]			2,3	3	1,5	1								
Morasha[21]					1,6	2								
Degel Hatora[22]							1,5	2						
Partidul național religios	9,2	12	4,9	6	3,5	4	3,9	5	5	6	7,8	9	4,2	5
Agudat Israel[23]	3,4	4	3,7	4	1,7	2	4,5	5	3,3	4	3,2	4	3,7	5
Poale Agudat Israel	1,3	1												
Shas[24]					3,1	4	4,7	6	4,9	6	8,5	10	13	17
Moledet[25]							1,2	2	2,4	3	2,3	2	3	4
Kach[26]					1,2	1								
Flatto Sharon[27]	2	1												
Balad[28]													1,9	2
Am Ahad[29]													1,9	2
Partidul de Centru[30]													5	6
Israel Beteinu[31]													2,6	4

17 Listă condusă de Moshe Dayan, demisionar din Partidul Laburist, care a acceptat în 1977 funcția de ministru al afacerilor externe în guvernul lui Menahem Begin.
18 Partid de dreapta, condus de Rafael Eytan, fost șef al Statului Major al armatei. La alegerile din 1996 a prezentat o listă comună cu Likud.
19 Listă a extremei drepte.
20 Partid religios sefard.
21 Listă religioasă de dreapta.
22 Listă ultraortodoxă aşkenază care reprezintă mișcarea denumită „a lituanienilor" în cadrul ortodoxiei. În 1992 și 1996, a prezentat o listă comună cu Agudat Israel.
23 Partid ultraortodox.
24 Partid ortodox sefard.
25 De extremă dreaptă, în 1999 și-a schimbat denumirea și s-a prezentat ca Uniune națională.
26 Partid religios de extremă dreaptă, rasist. A fost scos în afara legii și nu mai poate prezenta candidați.
27 Om de afaceri, căutat de justiția franceză. A fost condamnat pentru corupție și fraudă electorală.
28 Nouă listă arabă.
29 Nouă listă sindicalistă a cărei denumire înseamnă „poporul unit". Este condusă de secretarul general al Histadruth.
30 Nou partid condus de Itzhak Mordehai. Acest partid s-a destrămat rapid în timpul legislaturii.
31 Nou partid compus, mai ales, din imigranți din fosta URSS, mai de dreapta decât partidul Sharansky (Israel Be-aliah). Este condus de Avigdor Liebermann, fost director general la Președinția Consiliului de Miniștri al lui Benjamin Netanyahu.

Capitolul 4

INSTRUMENTUL RĂZBOIULUI (1948-1973)

ÎNTRE „RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ" ȘI RĂZBOIUL DE ȘASE ZILE (1967), SE CONSOLIDEAZĂ MITUL INVINCIBILITĂȚII ISRAELULUI ÎN CONFRUNTAREA CU ȚĂRILE ARABE VECINE. RĂZBOIUL DE KIPPUR VA FI, ÎNSĂ, ACELA CARE VA SCOATE LA IVEALĂ PUNCTELE SLABE ALE ACELEI MAȘINI FORMIDABILE DE RĂZBOI CARE ESTE TSAHAL.

Statul Israel s-a născut în sânge. Începând de la instituirea teritoriului național și în timpul mandatului britanic, palestinienii au continuat să-și arate ostilitatea față de proiectul sionist, recurgând în unele faze la măsuri extreme care pun în mișcare un adevărat mecanism al terorii: în special cu ocazia răscoalelor din 1929 și în timpul marii revolte a palestinienilor (1936-1939). Înainte, însă, de a se putea vorbi despre un război propriu-zis, va trebui să se ajungă la momentul 1948. Tocmai războiul, sub toate formele sale, a reprezentat un element crucial în formarea ethosului israelian. El a jucat, într-adevăr, un rol deosebit în formarea conștiinței colective a unei țări, devenind unul dintre miturile ei fondatoare (și acest lucru este valabil în mod special pentru războiul de independență și pentru războiul de șase zile din 1967). Acest mit a fost, însă, pus în discuție din ce în ce mai des după războiul de Kippur (1973).

Din 1967, orașul Ierusalim, împărțit în două zone încă din 1948, a fost „reunificat" în urma anexării sale de către Israel. Dar rămâne sub o strictă supraveghere: la poarta Damascului, un soldat face de pază la suk.
© M. Riboud/Magnum

Războiul de independență

În limba ebraică, acest război este definit fie ca „război de independență", fie ca „război de eliberare". Trebuie precizat că, prin „război de independență" se face referire la perioada care începe la 29 noiembrie 1947 (zi în care ONU adoptă rezoluția asupra împărțirii Palestinei) și se încheie în ianuarie 1949, după încetarea luptelor. Această perioadă este definită și ca *Tashah* care, în ebraică, indică

anul din calendarul ebraic (5078). De aici provine un concept care este evocat cu nostalgie, cel de *Dor Tashah*, adică generația de la 5708 sau generația independenței. Expresia se referă la o epocă eroică în care micul David (Israel) a reușit să reziste în fața marelui Goliat, coaliția mai multor țări arabe (Liban, Siria, Egipt, Iordania, Irak și altele). Ea conține, totuși, și o referire la noul om evreu, produs al pământului Israelului și al sionismului, asupra căruia ne vom referi mai jos.

Imaginea lui David care îl înfruntă pe Goliat are o semnificație evidentă: în zorii zilei de 15 mai, cei 650.000 de locuitori ai noului stat (cărora li se alăturară noii imigranți, printre care zecile de mii de supraviețuitori ai infernului european, înrolați în armată chiar din momentul debarcării lor) rezistă în fața palestinienilor și mai ales a armatelor țărilor arabe care ocupă teritoriul. Luptele sunt grele și pentru că, în prima fază, israelienii nu dispun de arme. Lagărul comunist este de partea statului evreiesc și un ajutor neașteptat sosește din partea Cehoslovaciei (devenită comunistă), prin aprovizionarea cu armament. ONU reușește să impună câteva perioade de încetare a focului, până să se ajungă la semnarea unui armistițiu.

Pentru a lupta cu „sioniștii", palestinienii își creează unități de voluntari (fotografia este din 1947), primind întăriri din țări arabe vecine: Egipt, Libia, Siria, Iordania și Irak.
© L'Illustration/Sygma

Primul negociator al ONU, contele Bernadotte (de naționalitate suedeză) este asasinat în septembrie 1948 de grupul terorist Lehi (sau Stern) care nu a vrut să se alăture noii armate israeliene. Prin „ordonanța asupra terorismului", grupul s-a dizolvat imediat. Treizeci de ani după aceea, aceeași ordonanță devine un punct de referință juridic în lupta împotriva terorismului palestinian și a grupării de extremă dreaptă a rabinului Meir Kahane. În iunie 1948, la numai câteva săptămâni după proclamarea independenței, în timp ce era în vigoare primul armistițiu impus de ONU, Ben Gurion, care exercita concomitent funcțiile de prim-ministru și de ministru al apărării, nu a ezitat să ordone bombardarea unei nave (*Altalena*) care transporta arme pentru organizația Irgun (Etzel) a lui Menahem Begin, provocând dizolvarea acesteia din urmă și fuziunea sa cu „Tsahal" (acronim ebraic care indică armata de apărare a Israelului).

În timpul războiului din 1948, partea de vest a Ierusalimului este supusă unei blocade severe. Situația este gravă.
© L'illustration/Sygma

Dintre războaiele israeliene, cel din 1948 a provocat cel mai mare număr de victime: 6.000 de morți dintr-un total de 650.000 de locuitori, circa 1% din populație.
© Keystone

Al doilea mediator, americanul Ralph Bunche, este cel care reușește să obțină semnarea celor patru acorduri de armistițiu între Israel și țările din jur. Din acest moment, adică de la începutul anului 1949, balanța se înclină definitiv de partea Israelului. Așa se face că, pentru prima dată, la 31 decembrie 1948, trimisul special american în Israel intervine, cerându-i lui Ben Gurion să retragă trupele israeliene aflate pe punctul de a ocupa zona Sinai (altfel spus, un teritoriu aflat dincolo de frontiera internațională a Palestinei din vremea mandatului). Se încheie, astfel, prima fază a confruntării.

Pentru Israel, bilanțul războiului este destul de dramatic. Totalul morților depășește cifra de 6.000 (dintre care 1.200 civili). Pentru a înțelege semnificația acestei cifre, trebuie amintit că, la crearea statului, populația evreiască era de numai 650.000 de locuitori. În războiul de independență, țara a pierdut circa 1% din populație (calculată la 15 mai 1948); rănițiii sunt în număr de câteva zeci de mii. Cu titlu de comparație, se consideră că totalul pierderilor israeliene de după 1948 este de 20.500.

Pierderile israeliene cu ocazia războiului de șase zile (1967) ajung până la 650, în timp ce războiul de Kippur a făcut circa 2.500 de victime. Această contabilitate tragică – în afară de faptul că ne oferă câteva aprecieri numerice – ne face să înțelegem care a fost impactul războiului din 1948 asupra formării unei conștiințe colective, războiul devenind temelia însăși a acestei saga a eroismului israelian.

Primul an din viața statului este marcat de un mare entuziasm. Sosirea în masă a unor noi imigranți (circa 250.000 în 1949, an în care imigrația a atins niveluri neegalate vreodată, atât în cifre absolute cât și în procente din totalul locuitorilor) face să se nască speranța că, într-un timp scurt, tânărul stat va reuși să primească majoritatea evreilor din lume. În timpul războiului, câteva mii de evrei din străinătate au venit să lupte alături de *jishuv*. Și mai important este faptul că, în luptele din 1948 și, în special, la Ierusalim, soldații din mediile ultraortodoxe au luptat alături de concetățenii lor. Un rol important au avut și femeile; de aici își are originea decizia istorică adoptată de noile autorități, prin introducerea recrutării obligatorii a tinerelor femei (care pot, totuși, să fie scutite de serviciul militar pe motive religioase, având în vedere faptul că, în mediile ultraortodoxe, serviciul militar al femeilor este condamnat).

Palestinienii sunt marii învinși ai războiului, Israelul ocupând, într-adevăr, 80% din teritoriu, Cisiordania este anexată Iordaniei, fâșia Gaza Egiptului. Granițele stabilite în urma armistițiului din 1949 sunt acum cele care definesc legitimitatea inițială a Israelului.

Consecințele războiului de independență

În 1948 au fost stabilite frontierele Israelului. Liniile de demarcație existente în momentul armistițiului, deși destul de diferite de cele prevăzute prin rezoluția ONU asupra împărțirii Palestinei, definesc acum cadrul de bază al legitimității. La ele se va

La Ierusalim, cartierul religios Mea Sharim a fost afectat în mod deosebit de luptele din 1948: 20% dintre victimele israeliene ale acestui război sunt civili.
© R. Capa/Magnum

face referire, cincizeci de ani mai târziu, pentru a se cere retragerea israelienilor. Acest lucru este valabil, în mod special, în cazul Cisiordaniei, care reprezintă inima Palestinei, al frontierei cu Libanul și, deși într-o măsură mai mică, al frontierei cu Siria: există, într-adevăr, o ușoară diferență între frontiera definită ca „internațională" (cea existentă în timpul mandatului între Siria și Palestina) și noua linie de demarcație care separă cele două țări. În vocabularul politic israelian, aceste granițe sunt definite ca „linia verde" (după culoarea cu care fuseseră trasate pe hărțile oficiale ale acordurilor pentru armistițiu).

Prin războiul de independență, Israelul a obținut avantaje teritoriale consistente și o victorie militară clară. Din punctul său de vedere, mai rămân, încă, unele zone mai întunecate: în câteva situații forțele israeliene au fost învinse sau capturate. Episoadele cele mai grăitoare în acest sens au avut loc în orașul vechi din Ierusalim, unde apărătorii evrei au fost nevoiți să se predea Legiunii arabe din Transiordania, și în zona denumită „Gush Etzion", între Betleem și Hebron, unde unii kibbutzim au capitulat. Câteva sute de evrei au fost făcuți prizonieri de Legiunea arabă (fiind eliberați ulterior). Lângă Beersheba, o parte din trupele egiptene, sub comanda lui Gamal Abdel Nasser, au rezistat în încercuirea de la Faludja, salvând în acest fel onoarea armatei egiptene și punând bazele gloriei aceluia care va deveni conducătorul țării, după revoluția „ofițerilor liberi" din 1952.

Insuccesul de la Ierusalim are o valoare simbolică. Orașul este împărțit în două, la fel ca Berlinul, și, în ciuda angajamentelor luate de Iordania prin

acordul de armistițiu, evreilor le este interzis accesul la Locurile Sfinte ebraice și, în special, la Zidul Plângerii. Amintirea acestei jigniri va avea un rol important cu ocazia războiului din 1967 care va permite din nou accesul la Zid. Pentru unele spirite exaltate, acesta reprezintă vestirea timpurilor mesianice: ideea reconstrucției Templului (care ar implica demolarea moscheilor aflate pe Muntele Templului) nu mai este imposibilă.

Mai greu este să se schițeze un bilanț din perspectivă morală. Vor trece câteva decenii până când majoritatea israelienilor va evalua importanța evenimentelor din 1948 și impactul lor asupra continuării conflictului. Din punctul de vedere al palestinienilor, fundamentală va fi semnificația atribuită masacrului de la Dir Yassin, comis de trupele israeliene la 9 aprilie 1948. Episodul de la Dir Yasin ridică problema aspectului moral al conflictului, pe durata acestuia apărând numeroase alte abuzuri. Comportamentul armatei israeliene a fost criticat și aceasta a dat naștere unei dezbateri asupra conceptului de „puritate a armelor" care a fost reluat de mai multe ori repus în discuție și, recent, a dus la adoptarea unui cod al eticii militare.

După războiul din 1948, soldații iordanieni ocupă partea răsăriteană a Ierusalimului care cuprinde Locurile Sfinte și în special Zidul Plângerii.
© Keystone

Muntele Măslinilor este unul dintre cele mai vechi cimitire. După războiul din 1967, aici au fost mutate și victimele conflictului din 1948.
© M. Bar-Am/Magnum

Problema refugiaților

Chestiunea refugiaților a devenit foarte curând unul dintre principalele subiecte aflate în dezbaterea publică. Responsabilitatea părăsirii Palestinei de către refugiați și aprecierea numărului lor au constituit multă vreme aspectele cele mai disputate.

Există, în orice caz, un fapt incontestabil: la încheierea războiului, pe teritoriul care devenise israelian nu se aflau mai mult de 156.000 de arabi. Aprecierile asupra numărului refugiaților (în 1948-1949) variază de la 420.000 la 840.000. Originea problemei refugiaților a fost, mult timp, obiect de dispută între Israel și țările arabe. Pentru acestea din urmă, refugiații au fost pur și simplu izgoniți de trupele evreiești și trebuiau să primească permisiunea de a se reîntoarce. Pentru israelieni, palestinienii ar fi plecat de bună voie, urmând îndemnul transmis prin posturile de radio arabe. Astăzi se admite faptul că mare parte dintre refugiați au fost determinați de armata israeliană să-și părăsească satele. În alte cazuri, plecarea are loc de teama luptelor și a repetării unui nou Dir Yassin. Pare, de asemenea, cert că modul în care au fost primiți refugiații în diferite țări arabe nu le-a permis să se integreze acolo. Problema nu a fost niciodată

rezolvată. Astăzi, în Liban, Cisiordania, Iordania, în fâșia Gaza și în Siria, mai există tabere de refugiați în care „trăiesc", în condiții foarte grele, aproape două milioane de persoane.

Față de întoarcerea refugiaților, Israelul opune un „non possumus" absolut; pentru palestinieni, nu poate exista renunțare la dreptul de a se întoarce, cel puțin cu titlu simbolic (adică acest drept trebuie să fie recunoscut). Pentru palestinieni, dreptul lor la întoarcere trebuie să se afle pe același plan cu Legea întoarcerii care acționează în avantajul exclusiv al evreilor. Chestiunea refugiaților palestinieni scoate în evidență situația specială palestiniană, comparată, deseori, cu cea a evreilor în trecut.

La conferința de la Lausanne (1949), consacrată în primul rând tocmai chestiunii refugiaților, cele două puncte de vedere divergente apar ca ireconciliabile. Se poate afirma că, deși în Israel s-a înre-

Exodul palestinienilor este unul dintre cele mai tragice evenimente provocate de conflict: numărul de persoane care au fugit din Palestina pentru a ajunge în țările arabe vecine variază, conform aprecierilor, între 420.000 și 840.000.
© Keystone

MASACRUL DE LA DIR YASSIN

Faptele s-au petrecut la 9 aprilie 1948, înainte de proclamarea statului Israel. O acțiune de amploare („operațiunea Nahshon"), cu participarea unităților evreiești Haganah (armată clandestină apropiată lui Ben Gurion și laburiștilor), Etzel și Lehi, încearcă să elibereze regiunea Ierusalimului de sub amenințarea reprezentată prin acțiunea „trupelor neregulate palestiniene". Satul Dir Yassin, aflat cam la cincisprezece kilometri vest de Ierusalim, este atacat de trupele Etzel și Lehi care comit acolo un masacru de o cruzime nemaiîntâlnită, ucigând circa 250 de persoane (bărbați, femei și copii). Masacrul este condamnat imediat de Ben Gurion, în special printr-un mesaj trimis regelui Abdullah al Iordaniei. Condamnări similare sunt exprimate de Marele rabinat al Israelului, de Agenția evreiească și de Organizația sionistă. Totuși, efectele masacrului se repercutează rapid în toată lumea arabă; ea a fost agresată pe parcursul ostilităților și mulți locuitori ai satelor vor fugi tocmai pentru „a nu suferi aceeași soartă ca Dir Yassin". La 13 aprilie 1948, arabii ripostează, atacând la Ierusalim un convoi de medici și de infirmiere care se îndrepta spre muntele Scopus și ucigând 40 de persoane. ■

În Egipt, anii 1955-1956 reprezintă o cotitură. Nasser (sus), unul dintre eroii Conferinței de la Bandung, din aprilie 1955 (jos), naționalizează Compania Canalului de Suez, în iulie 1956.
© Keystone

gistrat un oarecare progres, opoziția față de întoarcerea refugiaților se menține la același nivel. În dezbaterea asupra chestiunii teritoriale, adică asupra viitorului Cisiordaniei și a posibilității de a se crea un stat palestinian, chestiunea întoarcerii refugiaților este, poate, una dintre puținele care au întrunit un consens general (chiar mai mult decât în chestiunea statutului orașului Ierusalim).

Campania Suezului (octombrie 1956)

În momentul în care se angajează să primească milioane de imigranți, tânărul stat israelian trebuie să facă față unei situații tensionate din zonele de frontieră. Pentru început, problema constă în oprirea infiltrării refugiaților care încearcă să ajungă în satele lor, dar, foarte curând, atenția se îndreaptă către actele de terorism, mai ales după luarea puterii de către coloneii egipteni, în iulie 1952. Perioada 1954-1955 a fost cea mai sângeroasă. Între 1951 și 1955, 967 de israelieni au fost uciși de fedaini, luptători și teroriști palestinieni, care, în cele mai multe cazuri, provin din Egipt sau din fâșia Gaza, ocupată de Egipt. Ben Gurion se hotărăște să adopte o tactică foarte dură, bazată pe represalii sângeroase, care, după aceea, a fost criticată ve-

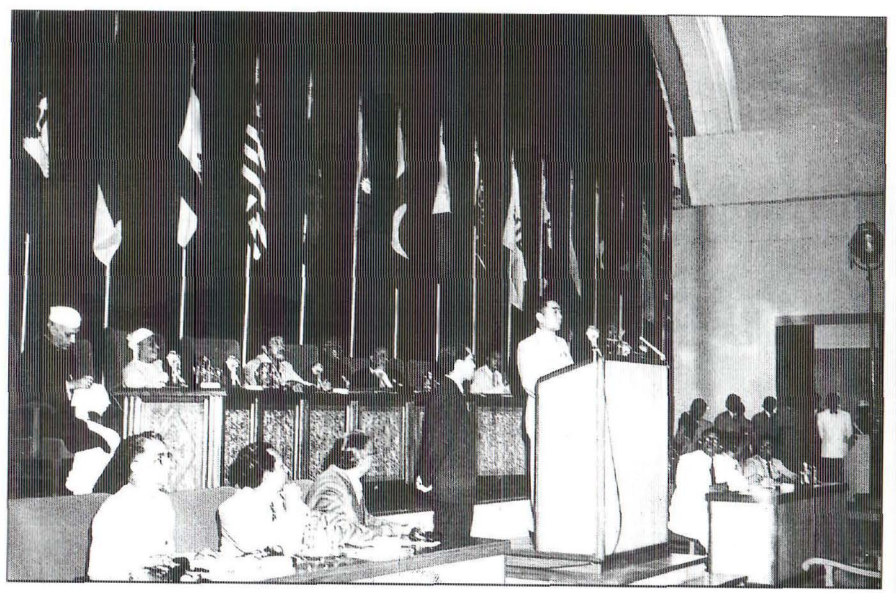

hement și care, de altfel, nici nu a dat roade. Această încleștare teribilă a făcut ca, la sfârșitul lui octombrie 1956, Israelul să participe la campania Suezului, alături de Franța și de Marea Britanie.

Elementele care s-au aflat la baza acestei crize sunt cunoscute. Pentru Israel nu este vorba doar despre a pune capăt raidurilor fedainilor, ci și de a elibera portul Eilat de la Marea Roșie, puternic afectat prin hotărârea Egiptului de a bloca intrarea în golful Aqaba. Franța și Marea Britanie încearcă și ele să reia controlul asupra Companiei Canalului Suez care fusese naționalizată de Nasser. Această

Armata franceză capturează câteva sute de prizonieri egipteni (noiembrie 1956).
Ph © Keystone

CAMPANIA SUEZULUI: CRONOLOGIA EVENIMENTELOR

26 iulie 1952: revoluția „ofițerilor liberi" în Egipt; în scurt timp, colonelul Nasser devine lider necontestat.
1 noiembrie 1954: începe războiul din Algeria.
Aprilie 1955: conferința de la Bandung. Nasser este recunoscut ca unul dintre liderii Lumii a Treia.
26 septembrie: prim contact pentru furnizarea de arme între Egipt și o țară comunistă (Cehoslovacia).
19 iulie 1956: SUA refuză să finanțeze construcția barajului de la Assuan.
26 iulie: naționalizarea Companiei canalului Suez.
29 octombrie: israelienii ocupă Sinai și Gaza.
1 noiembrie: francezii și britanicii bombardează aeroporturile egiptene. Urmează operațiuni de desant aerian.
2 noiembrie: Adunarea generală ONU cere încetarea ostilităților și anunță trimiterea de trupe în zonă.
4 noiembrie: intervenție sovietică în Ungaria.
6 noiembrie: URSS amenință cu o intervenție directă în criza din Suez. Eisehower este reales ca președinte al SUA.
Sfârșitul lui decembrie: englezii și francezii se retrag. Egiptul acceptă prezența unor observatori la frontiera cu Israel și la Sharm-El-Sheikh, punctul de intrare în zona Tiran.
Martie 1957: israelienii se retrag din fâșia Gaza. ■

perioadă reprezintă o schimbare fundamentală în echilibrul geostrategic din Orientul Mijlociu: după refuzul americanilor de a finanța construcția barajului de la Assuan, colonelul Nasser se orientează către URSS, care își face astfel intrarea în scenă. Franța are, în mod clar, un motiv pentru a interveni, legat de războiul din Algeria și de sprijinul acordat de Nasser Frontului de Eliberare Națională a Algeriei. Intervenția se încheie, însă, cu un dezastru diplomatic, datorat, în special, condamnării ei de către americani și sovietici.

Israelul obține redeschiderea strâmtorii Tiran (dar nu și a Canalului Suez). Ocupația fâșiei Gaza nu durează decât cinci luni. Sosirea observatorilor ONU la frontiera sudică a țării aduce calmul în această regiune. Între 1956 și 1967, problemele se vor deplasa către zona frontierei de nord, cu Siria. Operațiunea de la Suez (alianța cu puterile coloniale) are o importanță deosebită în determinarea noii imagini a Israelului. Din acest moment, conflictul arabo-israelian pare să se integreze în contextul conflictelor coloniale din acea epocă. Intervenția are loc la scurt timp după Conferința de la Bandung (aprilie 1955), unde Nasser a fost unul dintre principalii protagoniști, moment care a consfințit intrarea Lumii a Treia pe scena politică mondială.

Înfrângerea egiptenilor, din 1967, este un adevărat dezastru. În fotografie, materiale distruse sau abandonate în Sinai.
© R. Burri/Magnum

Războiul de șase zile

Împrejurările care au dus la războiul de șase zile nu au fost, încă, lămurite. Se pot indica următoarele elemente: când Israelul își sărbătorește cea de-a XIX-a aniversare (15 mai 1967), Nasser solicită plecarea observatorilor ONU care se instalaseră în Gaza o dată cu încheierea campaniei de la Suez. Trupele egiptene pătrund în Sinai care, până atunci, constituise o zonă-tampon. Nasser anunță și închiderea strâmtorii Tiran pentru navele israeliene, provocând din nou blocarea portului Eilat. Pentru Israel, acesta este *un casus belli* clasic: începe o intensă activitate diplomatică, dar fără rezultat. Marile puteri, garante ale respectării acordurilor din 1956, își recunosc neputința. Țările arabe își consolidează alianța anti-israeliană și ordonă concentrarea trupelor. Sentimentul de sufocare al Israelului atinge punctul culminant. La 5 iunie 1967, în zori, aviația israeliană distruge la sol aviația egipteană. În șase zile, trupele israeliene cuceresc deșertul Sinai (inclusiv fâșia Gaza), Cisiordania (cu Ierusalim) și podișul sirian Golan. Harta se modifică substanțial: teritoriul ocupat de Israel este de trei ori mai mare decât înainte.

La puțin timp după încetarea conflictului din 1967, când începe deja o luptă de uzură (care va provoca un număr de victime mai mare decât războiul însuși), ONU încearcă să ajungă la un acord negociat. Progresele înregistrate de diferiți negociatori (printre care se remarcă Gunnar Jarring, diplomat suedez care face naveta între capitalele arabe și

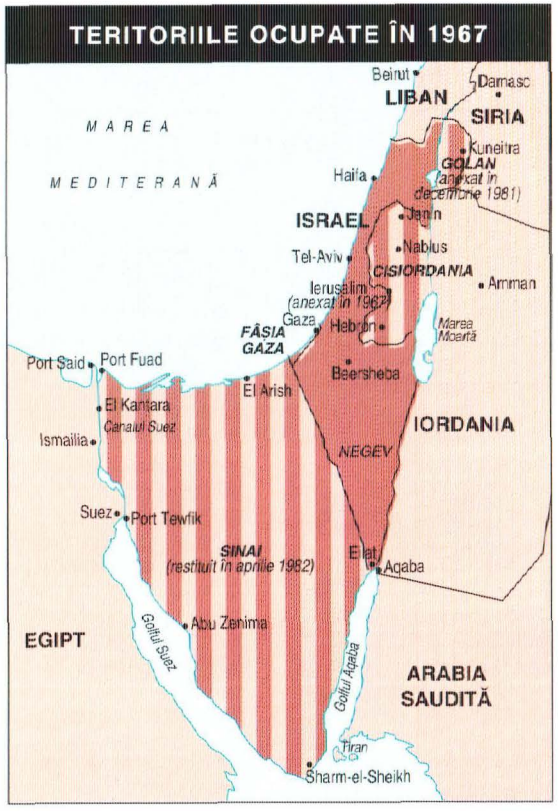

Prin cucerirea peninsulei Sinai, a înălțimilor Golan și a fâșiei Gaza, Israel își mărește de trei ori suprafața. În timp ce peninsula Sinai este restituită Egiptului în urma acordurilor de la Camp David, înălțimile Golan și Ierusalimul de est sunt anexate oficial la Israel.

REZOLUȚIILE 242 ȘI 338 ALE CONSILIULUI DE SECURITATE

Rezoluția nr. 242 din 21 noiembrie 1967.

Consiliul de Securitate, exprimându-și îngrijorarea pe care continuă să o aibă din cauza situației grave din Orientul Mijlociu; subliniind că ocuparea de teritorii pe calea războiului este inadmisibilă și că este necesar să se acționeze pentru o pace dreaptă și durabile care să permită fiecărui stat din regiune să trăiască în siguranță; subliniind, de asemenea, că toate statele membre, acceptând Carta Națiunilor Unite, s-au angajat să acționeze în conformitate cu art. 2 al Cartei;

1. Afirmă că punerea în practică a principiilor Cartei necesită instaurarea unei păci drepte și durabile în Orientul Mijlociu, care ar trebui să cuprindă aplicarea următoarelor două principii:
(I) retragerea forțelor armate israeliene de pe teritoriile ocupate în recentul conflict;
(II) încetarea tuturor declarațiilor și a tuturor situațiilor de beligeranță și respectarea și recunoașterea suveranității, integrității teritoriale și independenței politice ale statelor din regiune și a dreptului lor de a trăi în pace în cadrul unor frontiere sigure și recunoscute, la adăpost de amenințări sau de acte de forță;
2. Afirmă, de asemenea, necesitatea: (a) de a garanta libertatea de navigație în apele internaționale din regiune;
(b) de a găsi o soluție justă a problemei refugiaților;
(c) de a garanta inviolabilitatea teritorială și independența politică a fiecărui stat din regiune, prin măsuri care să cuprindă și crearea de zone demilitarizate. (...)

Rezoluția a fost completată după războiul de Kippur, prin rezoluția nr. 338 din 22 octombrie 1973.

Consiliul de Securitate:
1) cere tuturor părților angajate în lupte să înceteze focul și să pună imediat capăt oricărei activități militare, până cel mai târziu în douăsprezece ore de la adoptarea acestei decizii și aceasta pe pozițiile pe care ele le ocupă în prezent;
2) cere părților în cauză să treacă, imediat după încetarea focului, la aplicarea Rezoluției 242 (1967) a Consiliului de Securitate, cu toate punctele acesteia;
3) hotărăște ca, imediat și o dată cu încetarea focului, să se treacă la negocieri între părțile în cauză, în condiții corespunzătoare, pentru a instaura o pace dreaptă și durabilă în Orientul Mijlociu. ■

Ocuparea Cisiordaniei a dus la mobilizarea Tsahal. La Hebron, mulțimea este supravegheată de un soldat israelian.
Ph © L. Freed/Magnum

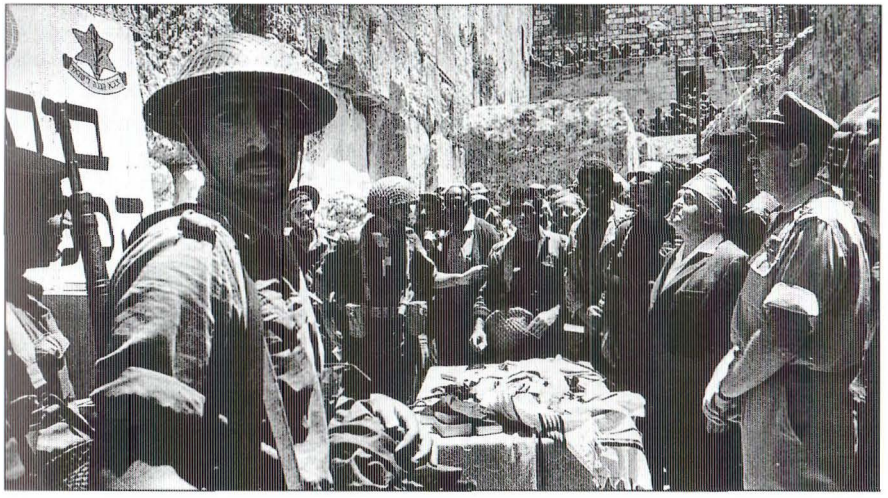

„Regăsirea" în fața Zidului Plângerii a fost unul dintre momentele de seamă ale războiului din 1967. Ben Gurion în fața Zidului.
© M. Bar-Am/Magnum

Israel) sunt, însă, reduse ca importanță și lumea arabă întâmpină cu un refuz total orice variantă de recunoaștere a Israelului. Singurul rezultat al eforturilor diplomatice este adoptarea rezoluției 242 a Consiliului de Securitate al ONU (22 noiembrie 1967); dar este doar un text de referință și enunță principiile pe care va trebui construită pacea dintre Israel și țările vecine.

Rezoluția 242 este aprobată în principiu de Israel, cu o rezervă privind interpretarea expresiei „teritorii ocupate". Timp îndelungat ea a reprezentat cheia de boltă a oricărei negocieri. Cu toate acestea, conflictul va evolua în două direcții distincte, una privind palestinienii, cealaltă relațiile cu Egiptul și cu Siria.

Este evident că elementul fundamental al conflictului este opoziția dintre Israel și palestinieni. Ocuparea Cisiordaniei (inclusiv a părții estice a Ierusalimului) și a fâșiei Gaza le-a oferit israelienilor un nou aspect al conflictului, ignorat până atunci. Cu siguranță, ceea ce numim „obsesie demografică" exista și înainte de 1967. Totuși, dincolo de euforia și de triumfalismul apărute după victoria din iunie 1967, israelienii descoperă o nouă realitate, cea a unei demografii palestiniene destul de dinamice și a unei mișcări de rezistență în fața ocupației care se va accentua până la declanșarea Intifadei.

Evenimentele sunt sortite să se concentreze în aceste două direcții, făcând ca, în amândouă

Palestinieni din Cisiordania	Palestinieni din fâșia Gaza (fără cei din Ierusalim)
1967	1967
585.900	380.800
1994	1993
1.121.900	748.400

La 31 decembrie 1995, populația arabă din Israel era de 1 150 000 persoane (inclusiv cei 170 000 de arabi din Ierusalim).

Linia defensivă israeliană (linia Bar-Lev) nu rezistă în fața ofensivei egiptene din octombrie 1973. Câțiva soldați egipteni după cucerirea unor poziții israeliene.
© T. Gayet/Magnum

cazurile, Israelul să-și pună serios în discuție propria forță.

Războiul de Kippur (1973)

Sâmbătă 6 octombrie 1973, de sărbătoarea Yom Kippur (zi de post foarte respectată în Israel, în care toată activitatea din țară se oprește), armatele egiptene și siriene pornesc un nou război în zona canalului Suez și pe înălțimile Golan. Rezultatul luptelor, care durează trei săptămâni (până la 24 octombrie) este indiscutabil: trupele egiptene și siriene sunt din nou înfrânte. Armata israeliană ajunge pe malul apusean (cel african) al canalului Suez și doar intervenția diplomatică sovietică și americană reușește să salveze Armata a III-a egipteană de la o capitulare rușinoasă. Pe înălțimile Golan, Tsahal a ajuns la numai 40 de kilometri de Damasc. Și totuși, în Israel, șocul a fost îngrozitor. În primele zile de lupte, pentru prima dată, asupra țării plana o amenințare reală. Egiptul și Siria au luat prin surprindere Israelul, înșelând vigilența serviciilor sale secrete. Armata a fost surprinsă total nepregătită, ceea ce a semănat a neglijență crasă. Linia Bar-Lev, concepută ca să apere țara de-a

lungul Canalului Suez, s-a dovedit a fi o pradă ușoară, cam la fel cum, în 1940, fusese foarte ușor pentru germani să treacă peste linia Maginot, din Franța. În momentul în care egiptenii au declanșat atacul și au trecut Canalul Suez, pe linia de apărare israeliană se aflau cam o mie de soldați. Deși

Soldați israelieni capturați de sirieni, pe înălțimile Golan.
© Magnum

CRONOLOGIA RĂZBOIULUI DE KIPPUR

1973
6 octombrie: izbucnește războiul. Armata egipteană traversează Canalul Suez. Trupele siriene lansează un atac asupra podișului Golan.
8 octombrie: eșuează contraatacul israelian.
15 octombrie: unități israeliene (comandate de Ariel Sharon) reușesc să traverseze Canalul Suez și să instaleze un cap de pod pe malul „african".
17 octombrie: OPEC hotărăște instituirea unui embargo asupra petrolului. Producția se reduce, prețurile cresc.
22 octombrie: Consiliul de Securitate adoptă rezoluția 338 prin care cere încetarea ostilităților.
24 octombrie: sfârșitul ostilităților, după o fază de alarmă nucleară americană.
21 decembrie: începe conferința de la Geneva în problema păcii din Orientul Mijlociu.
31 decembrie: alegeri în Israel.

1974
18 ianuarie: semnarea unui acord între Israel și Egipt la kilometrul 101 (dezangajarea trupelor celor două țări).
11 aprilie: demisia guvernului Golda Meir. Noul prim-ministru este Itzhak Rabin.
31 mai: acord între Israel și Siria pentru dezangajarea trupelor. O echipă de observatori ONU se instalează în zona Golan. ■

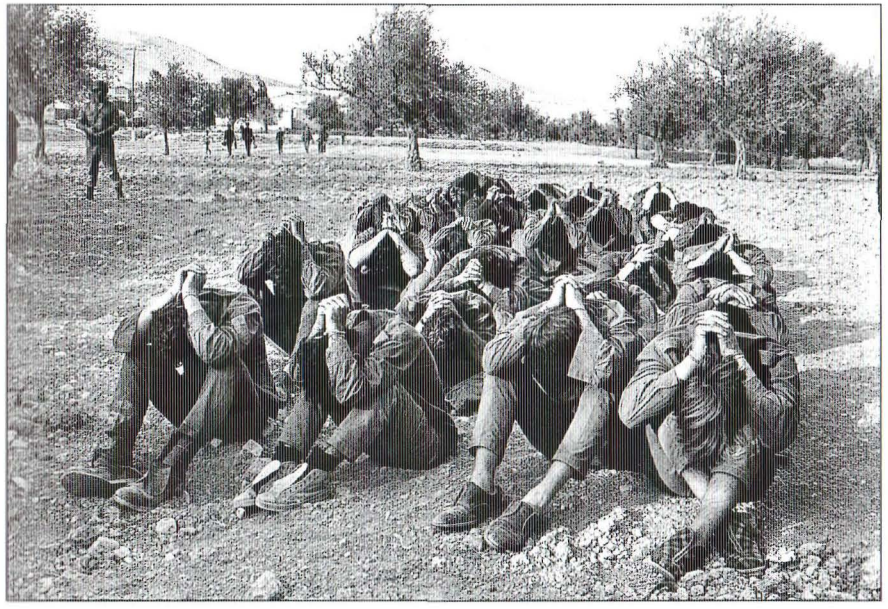

Golda Meir, numită prim-ministru în martie 1969, trece în revistă trupele.
© Magnum

armata israeliană reușește să-și revină, datorită podului aerian american, pierderile sunt enorme (mor 2.500 de soldați). Și, mai ales, este clar acum că Israelul a căzut victimă unei politici lipsite de clarviziune. Responsabilitatea pentru toate cele petrecute este pusă pe seama intransigenței liniei politice adoptate de Golda Meir (prim-ministru din martie 1969). Ea refuzase sistematic orice concesie față de toate propunerile avansate de numeroși intermediari. Atât la nivel politic, cât și la nivel militar, a fost vorba despre o eroare de „concepție" generală (cuvântul, care apărea în raportul comisiei de anchetă asupra războiului, va avea mare succes). Această „concepție" se baza pe ideea că arabii nu ar fi îndrăznit să atace și că, în orice caz, ar fi fost imediat înfrânți.

Imaginea Israelului

Nu există nici o îndoială că războiul de Kippur a pus capăt mitului invincibilității israelienilor. Ei nu mai sunt, acum, percepuți ca niște supraoameni. Slăbiciunile țării au devenit evidente și urmează să fie adoptată o nouă politică. La încheierea acestui război, Israelul este mai dependent ca niciodată de

GOLDA MEIR (1898-1978)

Născută la Kiev (Ucraina), Golda Meir emigrează în SUA împreună cu părinții săi, în 1906. Militantă în cadrul organizațiilor sioniste, în 1921 pleacă în Palestina. Este activă în Histadruth și în Partidul Mapai (numele anterior al Partidului laburist). În 1948, este ambasadoarea israeliană la Moscova, apoi ministru al muncii (1949-1956). Secretar general al Mapai, este succesoarea lui Levi Eshkol ca prim-ministru, în 1969, rămânând în această funcție până în aprilie 1974. Linia sa politică rigidă se află la originea războiului din 1973. ■

SUA: numai podul aerian american a permis ca Tsahal să reia ofensiva. Prin instalarea unui cap de pod „african", Israelul pare să preia tradiția colonială. În săptămânile de după război, țările africane cu care fuseseră stabilite relații diplomatice anunță ruperea acestora. Izolarea țării este totală.

Sfârșitul miturilor înseamnă și schimbarea imaginii țării. Rolurile lui David și al lui Goliat par să se fi inversat. Acum, Israelul este acela care apare ca un Goliat rău. Israelul este acela care ocupă militar Cisiordania și-i atacă pe locuitorii neînarmați de aici. Israelul este acela care se lansează într-o politică de colonizare, exproprieri și expulzări. Această inversare este cu atât mai spectaculoasă dacă este comparată cu condiția evreilor din timpul celui de-al doilea război mondial, chiar dacă este adevărat că diferența dintre antisionism și antisemitism nu apare întotdeauna prea clar. Fenomenul se va accentua când, în Israel, dreapta naționalistă va ajunge la putere, mai întâi în 1977, apoi, din nou, în 1996. Naționalismul intransigent al lui Menahem Begin (prim-ministru din 1977 până în 1983) și al succesorului său, Itzhak Shamir (1983-1986 și 1988-1990) va proiecta imaginea unui Israel dornic de cuceriri colonialiste. Numărul coloniștilor din teritoriile ocupate trece de la 30.000 în 1977, la peste 140.000 în 1996. Și, mai ales, așa cum vor demonstra războiul din Liban și *Intifada*, ocupația implică un preț moral care zdruncină țara și slăbește consensul în privința sacrificiilor cerute populației.

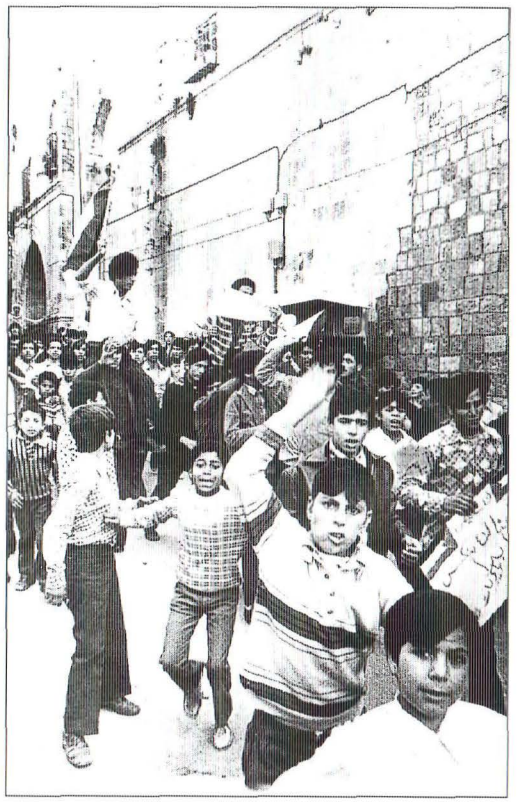

Cu destul de mult timp înainte de Intifada, în Ierusalimul de est au loc numeroase manifestații anti-israeliene. Imaginea este din decembrie 1974.
© Keystone

Capitolul 5

ÎN CĂUTAREA PĂCII

ÎN 1978, LA CAMP DAVID, ISRAELUL SEMNEAZĂ PACEA CU EGIPTUL. ESTE O COTITURĂ ISTORICĂ: ȚARA A PORNIT PE CALEA UNUI DIALOG CARE DUCE LA ACORDURILE DE LA OSLO, DIN 1993. TOTUȘI, DRUMUL CĂTRE PACE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU RĂMÂNE, ÎNCĂ, LUNG.

Războiul de Kippur, din octombrie 1973, a pus în discuție multe mituri. În numai câteva zile, atacul prin surprindere declanșat de sirieni și de egipteni a reușit să submineze certitudinile israelienilor. Cea mai mare responsabilitate pentru cele întâmplate a căzut pe seama guvernului laburist. Pe lângă rațiunile sociale, prăbușirea rapidă a Partidului laburist a avut loc și din cauza discreditării provocate de diferite scandaluri. Primele alegeri de după război (31 decembrie 1973), cu liste alcătuite în perioada anterioară, nu permit o evaluare exactă a reacției populare față de cele petrecute, ea manifestându-se din plin în 1977. Partidul laburist își va reface în continuare o parte din forța sa, dar, cu toate acestea, nici el, nici Likud nu vor mai putea deține rolul de partid dominant.

La El-Bireh, în Cisiordania, o femeie palestiniană față în față cu un soldat israelian, la 3 octombrie 1988. Intifada, declanșată în decembrie 1987, a reprezentat o dublă încercare: pentru palestinieni, care reușesc să depășească șocul ocupației, și pentru israelieni, a căror imagine internațională a fost definitiv afectată. Victoria Intifadei a fost, înainte de toate, o înfrângere: cea a ocupației israeliene din teritorii.
© J. Nachtwey/Magnum

Dreapta la putere (1977)

În această fază, erodarea puterii laburiste devine evidentă. Totuși, venirea la putere a dreptei naționaliste, prin persoana lui Menahem Begin, apare ca fiind neliniștitoare. Bătrânul lider al Irgun întruchipează, mai mult decât orice alt politician, linia cea mai intransigentă, mai ales în privința chestiunii Cisiordaniei și a fâșiei Gaza, pe care el le consideră ca făcând parte din *Eretz Israel*. Chiar și imnul mișcării pe care o conduce, Betar, începe cu aceste cuvinte: „Iordanul are două maluri. Acesta este al

La 17 mai 1977, are loc prima alternanță politică din istoria Israelului, prin venirea la putere a dreptei naționaliste a lui Menahem Begin.
© Keystone

nostru, celălalt de asemenea". Prin aceasta se reamintește că, pentru Betar, Palestina istorică (*Eretz Israel*) nu se limitează doar la malul apusean al Iordanului (actualul stat Israel, cu Cisiordania și fâșia Gaza), ci cuprinde și teritoriile de pe malul răsăritean al râului, adică Transiordania de pe vremea mandatului britanic, devenită Iordania în 1949 (un teritoriu cu o suprafață de peste 90.000 km²).

Întreaga ideologie a dreptei naționaliste se află exprimată în aceste versuri. Conceptul de Palestina, așa cum a fost utilizat pentru prima oară în 1922, se aplica efectiv la amândouă malurile Iordanului. Când Marea Britanie a obținut mandatul asupra Palestinei, aceasta se întindea pe ambele maluri și avea în total peste 110.000 km². Totuși, conform termenilor mandatului (art. 25), Marea Britanie era autorizată să întârzie sau să suspende aplicarea clauzelor în regiunea definită ca fiind „teritorii care se întind între Iordan și frontiera răsăriteană a Palestinei, așa cum va fi ea fixată definitiv". Declarația Balfour a fost aplicată doar în acest sector al Palestinei. În scurt timp, el s-a transformat în emiratul Transiordania și, în 1946, și-a dobândit independența, iar mai apoi, după războiul din 1948, și-a anexat Cisiordania. În concepția liderului dreptei, Menahem Begin, aceasta corespunde unei *divizări* a Palestinei; dacă ea nu poate fi pusă din nou în discuție, atunci se pune problema unei *a doua divizări* a Palestinei, cea derivată din separarea Cisiordaniei de statul Israel care a ocupat-o în 1967. Această poziție înseamnă, pe de altă parte, ca statul iordanian, instalat într-un teritoriu care face parte din Palestina istorică și care cuprinde o populație în majoritatea ei de origine palestiniană (în special refugiații), să fie un stat palestinian, alături de care există statul Israel. Într-o asemenea viziune, dreptul palestinienilor la autodeterminare

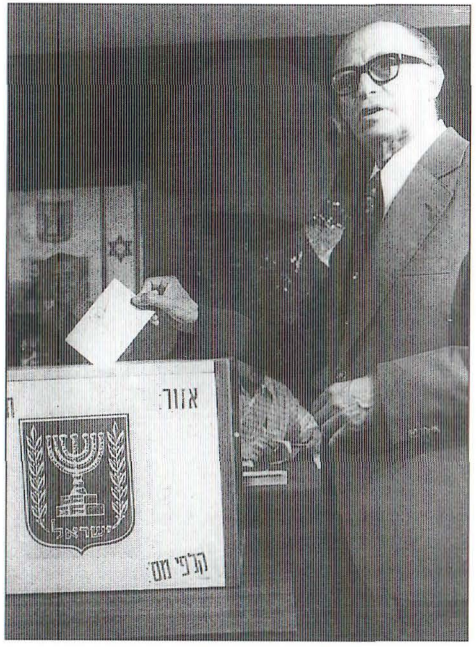

s-ar fi realizat pe deplin în cadrul statului iordanian. Dacă, pentru o anumită perioadă de timp, această dezbatere va trece pe un plan secundar (din cauza tratatului de pace dintre Israel și Iordania), ea nu a fost, de fapt, abandonată niciodată.

Aceste principii sunt aplicabile, înainte de toate, la chestiunea Cisiordaniei și a fâșiei Gaza. Deschiderile în direcția Siriei și Egiptului apar mai puțin condiționate ideologic (chiar dacă înălțimile Golan sunt prezentate, uneori, ca făcând parte și ele din *Eretz Israel*).

Dreapta, care câștigă alegerile din 1977, se arată a fi intransigentă în chestiunea Cisiordaniei și a fâșiei Gaza, zone considerate ca făcând parte din „Eretz Israel". Pentru ea, împărțirea Palestinei a avut deja loc în 1948, când Cisiordania a fost anexată la Transiordania, iar autodeterminarea poporului palestinian s-a realizat deja în Iordania.
© Keystone

Către pacea cu Egiptul și cu Iordania

Primii pași către pacea cu Egiptul și cu Iordania se înregistrează imediat după războiul de Kippur, cu ceva timp înainte de venirea dreptei la putere. La 1 septembrie 1975, guvernul lui Itzhak Rabin semnează al doilea acord pentru dezangajarea trupelor israeliene din Sinai, care comportă și retragerea lor treptată dintr-o parte a peninsulei, incluzând și o declarație pe baza căreia conflictul dintre Egipt și Israel (și conflictul din Orientul Mijlociu în general) nu va

La Camp David, în septembrie 1978, Sadat, Carter și Begin semnează acordurile care, un an mai târziu, vor duce la semnarea tratatului de pace între Israel și Egipt. Partea din document referitoare la chestiunea palestiniană va rămâne literă moartă, din cauza divergențelor în interpretarea conceptului de „autonomie".
© Sygma

putea fi reglementat prin forță, ci prin mijloace pașnice: la doi ani după aceea, președintele Anwar al-Sadat vine la Ierusalim (la numai cinci luni de când Begin fusese numit prim-ministru).

O intensă activitate diplomatică și, în special, insistența lui Sadat și vizita sa la Ierusalim (noiembrie 1977), urmată de întâlnirea de la Camp David (septembrie 1978), duc la semnarea a două înțelegeri: prima, definită ca „acord cadru pentru pacea în Orientul Apropiat", a doua, „acord cadru pentru încheierea unui tratat de pace cu Egiptul". Pentru prima oară, guvernul israelian condus de Begin recunoaște existența unui popor palestinian care are dreptul la o „autonomie deplină". Totuși, acest proiect este sortit să eșueze, din cauza interpretării pe care Begin o dă conceptului de autonomie (palestinienilor ar trebui să li se recunoască o autonomie „personală" și nu teritorială). Palestinienii ar trebui, adică, să se poată autoadministra în anumite privințe, în zonele în care se află, dar puterea lor nu poate fi aplicată la nivelul unui anumit teritoriu. Conform acestei abordări, suveranitatea ar trebui, prin urmare, să rămână israeliană.

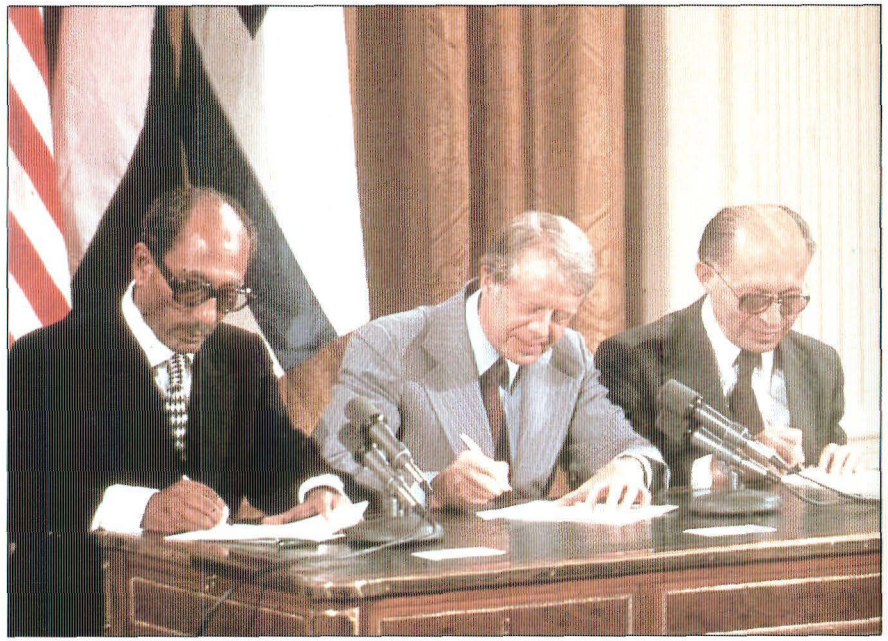

Doar al doilea acord va fi realizat integral. Semnarea păcii cu Egiptul (26 martie 1979) și retragerea totală a Israelului din Sinai (aprilie 1982) au fost urmate de „normalizarea" relațiilor între cele două țări: aceasta include stabilirea de relații diplomatice, deschiderea granițelor (în special pentru turism și pentru comerț), deschiderea Canalului Suez pentru navele israeliene și alte măsuri. Acest tratat de pace a arătat importanța principiului „teritorii în schimbul păcii". Desigur, pacea dintre cele două țări a putut fi definită ca „o pace rece"; totuși, pentru Israel este vorba despre o adevărată revoluție.

Relațiile cu Iordania au avut aceeași soartă, ca urmare a acordului de la Oslo (septembrie 1993). Când a devenit evident că nu existau conflicte teritoriale între Israel și regatul hașemit al Iordaniei, cele două țări au semnat pacea (26 octombrie 1994). Ea a avut, la rândul său, ca efect normalizarea relațiilor reciproce și deschiderea granițelor și a favorizat într-un anumit grad cooperarea, în special în delicata chestiune a împărțirii apelor.

La frontiera iordaniano-israeliană, regele Hussein și Itzhak Rabin semnează tratatul de pace între cele două țări (26 octombrie 1994). Din cei 381 de km² revendicați încă din 1948, Iordaniei nu i se restituie decât circa 300 (valea Arava). Chestiunea refugiaților rămâne legată de negocierile asupra teritoriilor ocupate.
© M. Bar-Am/Magnum

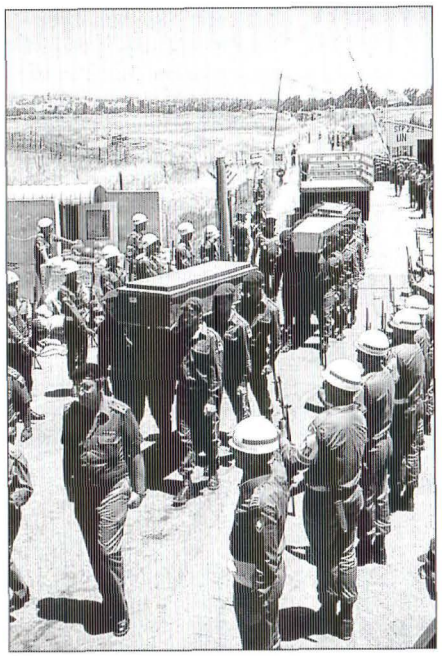

Schimb de prizonieri palestinieni cu rămășite pământești ale victimelor israeliene, la frontiera siriană.
© M. Bar-Am/Magnum

Obstacolul sirian

Un prim acord între Israel și Siria privind dezangajarea trupelor este încheiat la 31 mai 1974 și prevedea retragerea israelienilor de pe o mică porțiune a teritoriului Golan. Siriei i se restituie Kuneitra, capitala regiunii Golan. Un corp de observatori ONU este trimis pe teren pentru a veghea la respectarea armistițiului. Acordul este și astăzi în vigoare, dar Siria urmărește să pună stăpânire pe întregul podiș; eforturile depuse începând din 1974 nu au dus la nici un rezultat în această privință.

După conferința de la Madrid (octombrie 1991), s-au inițiat negocieri între Siria și Israel, sub egida SUA. Unele progrese s-au realizat în timpul administrației laburiste (1992-1996): se pare că guvernul lui Itzhak Rabin ar fi înclinat să accepte retragerea (totală) din Golan în schimbul unei normalizări a situației, dar Siria ar fi refuzat. O dată cu revenirea la putere a dreptei, n-a mai fost posibil să se reia negocierile. Riscul unui război nu poate fi exclus, fie măcar și pentru faptul că, din punctul de vedere sirian, situația încordată seamănă cu cea de dinaintea războiului din 1973.

Mai este și un alt aspect important: în Israel se manifestă un larg consens față de prezența israeliană în Golan. De altfel, anexarea teritoriului a avut loc pe baza unei legi din 14 decembrie 1981 (din vremea guvernării Begin). Pe acest podiș de 2.000 km^2, Israelul a instalat numeroase colonii și un oraș (locuiesc acolo 15.000 de israelieni și 17.000 de druzi).

Pentru o mare parte dintre israelieni, Golan reprezintă, înainte de toate, o necesitate strategică. El constituie o amenințare care planează asupra nordului țării, în măsura în care posesia pantelor care duc către înălțimi asigură controlul asupra numeroaselor surse de apă. În mod paradoxal, se pare că proporția israelienilor puternic atașați de ideea stăpânirii în Golan este mai mare chiar decât

Chestiunea teritoriului Golan este una dintre cele mai delicate din politica israeliană. Cei care se opun restituirii lui către Siria sunt numeroși, după cum o dovedește această manifestație desfășurată în februarie 1993, cu puțin timp înainte de semnarea acordurilor de la Oslo.
© M. Bar-Am/Magnum

a celor care au aceeași opinie în privința Cisiordaniei pe care o denumesc Iudeea și Samaria. Doar un referendum va putea duce la o decizie clară asupra viitorului acestui teritoriu.

Afacerea murdară libaneză

Între Israel și Liban un acord de pace ar fi, desigur, posibil, dacă avem în vedere că între cele două state nu există revendicări teritoriale. Un tratat de pace a fost semnat la 17 mai 1983, dar nu a fost ratificat de Liban și aceasta din cauza veto-ului declarat de Siria (care exercită, de fapt, un adevărat protectorat asupra Libanului). Pentru Israel, Libanul a devenit o adevărată fundătură politică, morală și militară.

După războiul din 1948, Libanul a primit un mare număr de refugiați palestinieni a căror prezență a readus în discuție delicatul echilibru confesional al țării care, timp îndelungat, s-a bazat pe o înșelătoare egalitate între creștini și musulmani. Din această cauză, refugiații palestinieni (în imensa lor majoritate musulmani) sunt ținuți cu grijă la marginea socie-

Trupe israeliene la Beirut, în septembrie 1982, la câteva luni după debutul operațiunii „Pace în Galileea". Anunțată ca o simplă razie, ea nu a avut, de fapt, alt scop decât să-i izgonească pe palestinieni din Liban.
© M. Bar-Am/Magnum

tății. Aceasta explică existența taberelor de refugiați, printre cele mai mizere din regiune, devenite centre ale organizațiilor palestiniene și locul de unde se declanșează acțiunile teroriste asupra Israelului.

Pe la sfârșitul anilor '70, nordul Libanului este denumit în mod frecvent „Fatahland", de la „Fatah", organizație de luptă palestiniană înființată de Yasser Arafat în 1959. Organizațiile palestiniene, expulzate din Iordania după așa-numitul „septembrie negru", din 1970, s-au refugiat aici, împreună cu însuși Arafat. Armata israeliană a intervenit de câteva ori în forță, dar abia în 1982 Begin pornește operațiunea „Pace în Galileea". Plănuită de Ariel Sharon (bătrânul general care era în anii aceia ministru al apărării în guvernul Begin), ea este prezentată ca o acțiune de „curățare", proiectată să se desfășoare pe o zonă de 30 de kilometri, la nord de Israel. În scurt timp, trupele israeliene ajung până la Beirut, provocând fuga organizațiilor palestiniene; însuși Arafat se mută la Tunis.

Din punct de vedere etic și politic, operațiunea degenerează într-o adevărată catastrofă. Pentru prima oară, o operațiune militară israeliană este contestată în propria țară: consensul a dispărut. Planul inițial (asigurarea păcii în Galileea) se transformă într-un plan de cucerire și de restructurare a Libanului, care eșuează după atentatul în care își pierde viața Bechir Gemayel, lider al falangelor maronite, ales în septembrie 1982 ca președinte al Republicii. Sub privirile israelienilor, falangele maronite libaneze comit, ca represalii, masacrul de la Sabra și Chatila (septembrie 1982) care sfârșește prin a discredita întreaga operațiune, provocând demisia lui Begin. Pierderile israeliene se ridică la peste 600 de soldați. Trupele părăsesc Libanul, deși păstrează o fâșie de siguranță, unde armata israeliană rămâne împreună cu o miliție locală (armata Libanului de sud). După optsprezece ani, această prezență devenea extrem de costisitoare. Unele organizații șiite din Libanul de sud reușesc să provoace Israelului pierderi grele pe care opinia publică le acceptă cu greu. Israelul nu mai reușește să iasă din această fundătură și, la începutul

Masacrul de la Sabra și Chatila, comis de falangele creștine într-o zonă aflată sub control israelian, devine simbolul unui „război murdar" contestat chiar și în Israel.
© C. Steele-Perkins/Magnum

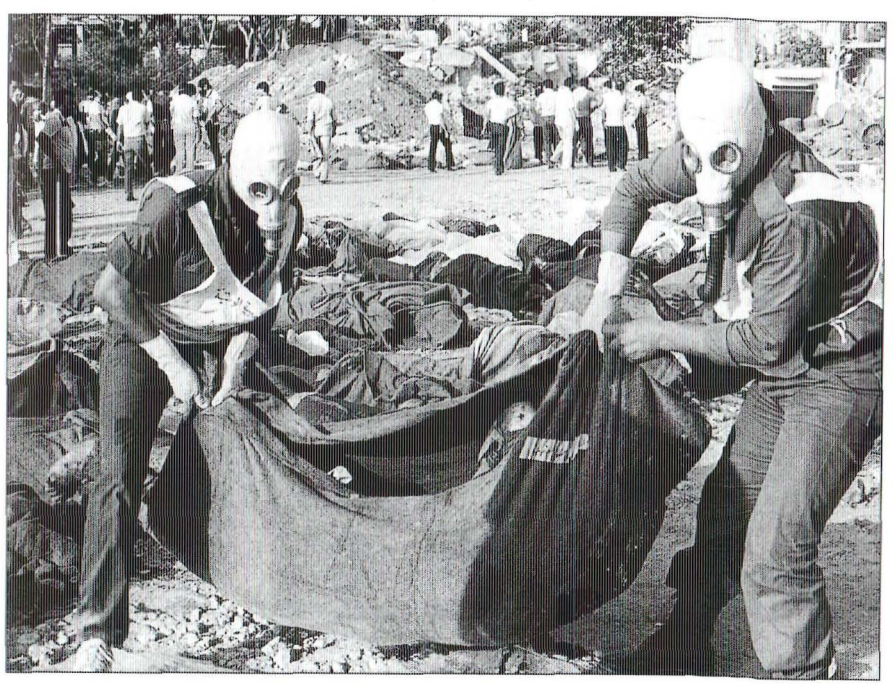

anului 1998, oferă Libanului retragerea unilaterală din regiune, în schimbul garanției că vor putea păstra celelalte poziții. Guvernul sirian, care deține, de fapt, controlul asupra Libanului, se opune, cel puțin până când va fi asigurată retragerea din Golan, cu scopul de a evita o nouă pace separată (după cele semnate de Egipt și de Iordania). În Israel, prezența trupelor în Libanul de sud este din ce în ce mai vehement contestată, mai ales că nu se obținuse nici măcar o încetare a bombardamentelor asupra Galileii (în nordul Israelului).

***3** decembrie 1988: scenă din timpul Intifadei. Imaginea tinerilor care aruncă pietre și sunt fugăriți de soldați a întinat imaginea Israelului. Din acest moment, căutarea unui acord care să întrerupă spirala violenței devine inevitabilă.*
© J. Nachtwey/Magnum

De la terorism la *Intifada*

În 1964, Liga arabă dă naștere Organizației pentru Eliberarea Palestinei (OEP) care va avea un rol important după războiul din 1967, dezlănțuind un prim val de acțiuni teroriste, caracterizat prin deturnări de avioane, prin atacuri spectaculoase cum a fost uciderea atleților israelieni la Jocurile Olimpice de la München, în 1972, și prin atentate în toată lumea asupra unor bunuri aparținând evreilor. Această violență, care, sub diferite forme, persistă și astăzi, a avut un impact puternic asupra conștiinței israelienilor, dar și a arabilor, deoarece a dat naștere unui șir de acte teroriste și de represalii. Se înregistrează mii de morți de ambele părți.

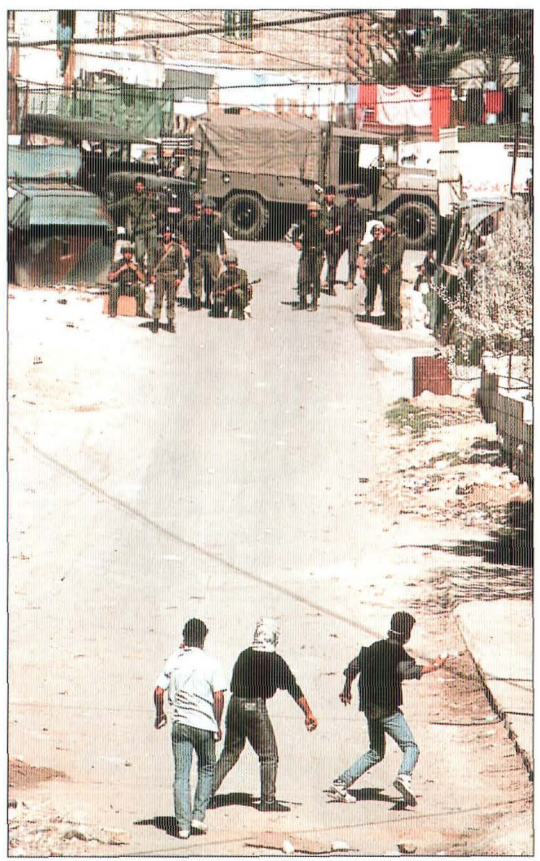

După 1975, organizațiile palestiniene aflate sub comanda lui Yasser Arafat reușesc să dobândească o anumită recunoaștere internațională (simbolizată prin admiterea și prin discursul lui Arafat la ONU, în 1974). OEP adoptă, treptat, o politică mai

moderată, cu obiectivul de a crea un stat palestinian în întreaga zonă a Palestinei, aceasta urmând să fie eliberată, perspectivă care însemna o coexistență cu statul Israel. La 31 iulie 1988, regele Hussein al Iordaniei anunță renunțarea definitivă la orice revendicare a țării sale asupra Cisiordaniei. La 15 noiembrie 1988, la Alger, Consiliul național palestinian adoptă „declarația de independență a statului palestinian" (declarație în mod paradoxal asemănătoare cu declarația israeliană din 1948).

În decembrie 1987, începe *Intifada* (în arabă, „revolta"). Este revolta palestinienilor din teritoriile ocupate împotriva israelienilor, a colonizării israeliene în teritoriile ocupate, dar și împotriva diplomației OEP, considerată, deseori, o „diplomație de palat".

***O** nouă așezare evreiască, la puțin timp după venirea la putere a lui Begin, în noiembrie 1977.*
© S. Gaumy/Magnum

COLONIZAREA ISRAELIANĂ ÎN TERITORIILE OCUPATE

Colonizarea israeliană în teritoriile ocupate a început în 1967, după războiul de șase zile, și a avut loc pe toate teritoriile aflate sub controlul armatei israeliene: Cisiordania, fâșia Gaza, Golan și Sinai, ca și partea de est a Ierusalimului, anexată în iunie 1967. Până în 1977, adică până la venirea dreptei la putere, colonizarea s-a menținut în limite relativ reduse. Procesul face parte din „așezărilor de securitate", autorizate de dreptul internațional asupra ocupațiilor militare, dar comportă exproprierea pământului. Începând din 1977, colonizarea se extinde extrem de mult. Să luăm, de exemplu, Cisiordania:

1972: 1.200 coloni
1974: 2.019 coloni
1977: 5.023 coloni
1979: 10.000 coloni
1983: 27.500 coloni
1985: 52.000 coloni
1988: 130.000 coloni

În mai 1977, în Cisiordania erau 34 de așezări; în 1982, numărul lor ajunsese la deja la 71. La aceste cifre trebuie adăugați colonii din fâșia Gaza (circa 4.000) și din Golan (circa 15.000). Este evident, acum, că menținerea sau desființarea așezărilor este sortită să devină una dintre chestiunile centrale din cadrul viitoarelor negocieri. Acordul din 23 octombrie 1998, care prevede retragerea de pe 13,1% din Cisiordania, a făcut, deja, ca unele așezări să se transforme în adevărate enclave. ■

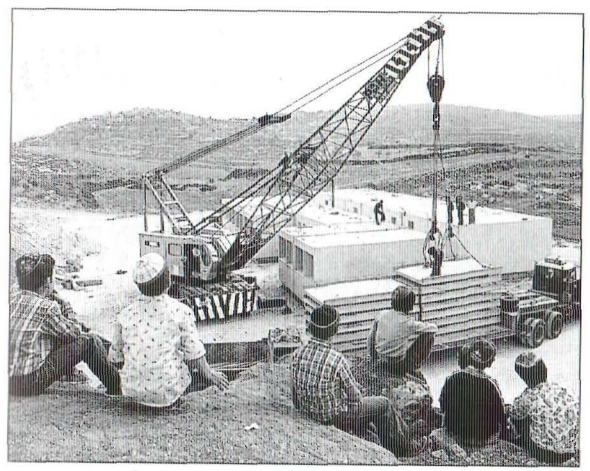

La Madrid, la 1 noiembrie 1991, Benjamin Netanyahu face parte din delegația israeliană care-l însoțește pe Itzhak Shamir.
© B. Bisson/Sygma

„Războiul pietrelor" se dovedește a fi un eveniment cu o dublă semnificație. Înainte de toate, pentru palestinieni, care caută și reușesc să treacă peste impasul ocupației. Dar și pentru israelieni, pentru care *Intifada* reprezintă o încercare morală, în special în zona Gaza. Imaginile băieților care aruncă pietre și sunt goniți de soldați și deseori bătuți, numărul mare de morți, au pătat prestigiul internațional al Israelului. Pentru mulți observatori, după contestata invazie a Libanului, armata și-a pierdut definitiv elanul. În realitate, victoria *Intifadei* este, în primul rând, asupra ocupației militare.

În acest context, căutarea unui compromis capabil să întrerupă spirala violenței și a nerecunoașterii reciproce a devenit inevitabilă.

Către Oslo și recunoașterea reciprocă: marea speranță

Conferința de la Madrid, din 1991, a avut drept consecință inițierea unei serii de negocieri bilaterale și multilaterale. Pentru prima dată se poartă negocieri între israelieni și palestinieni, dar, în această fază, nu se înregistrează nici un progres. Va trebui să se aștepte alegerea guvernului de stânga, condus de Itzhak Rabin (iunie 1992) pentru ca, sub

auspiciile Norvegiei, să se inaugureze un nou curs. Negocieri secrete se vor încheia la sfârșitul lui august 1993 și acordul va fi semnat solemn la Washington, în prezența președintelui SUA, Bill Clinton, la 13 decembrie 1993, sub titlul de *Declarație a principiilor* (denumită în mod curent „Oslo 1").

Preambulul declarației exprimă, clar, un alt ton. Nu am ajuns, încă, la pace, dar, prin acest document sunt puse bazele pentru o nouă evoluție. Pentru prima oară, israelienii și palestinienii semnează un acord reciproc formal. Este adevărat că nu se vorbește, încă, despre un stat palestinian, dar se decide înființarea în cel mai scurt timp a unei „Autorități palestiniene", rezultată din alegeri libere. După desfășurarea în mod democratic a alegerilor, Arafat, mult timp considerat cel mai sângeros dușman al Israelului, se instalează în Gaza. Începând cu strângerea simbolică de mână de la Washington, el a devenit un adevărat partener de discuții, în timp ce, în teritoriile palestiniene, apare o nouă forță, aceea fundamentalistă numită Hamas.

Strângerea istorică de mână dintre Rabin și Arafat, în septembrie 1993. „Permiteți-mi să spun, palestinieni, că suntem sorțiți să trăim împreună pe același pământ, în același teritoriu" spune Rabin în discursul său.
© Les Stone/Sygma

ITZHAK RABIN (1922-1995)

Itzhak Rabin s-a născut la Ierusalim. Era încă tânăr când intra în organizațiile clandestine militare. După aceea, se înrolează în armată, unde are o evoluție ascendentă, devenind, în 1964, șef de Stat-Major. Ela a fost acela care a condus armata triumfătoare în războiul din 1967. Devine primul ambasador în SUA, apoi ministru și, în cele din urmă, prim-ministru din 1974 până în 1977. Este ministru al apărării în guvernul de unitate națională, din 1985 până în 1990. După victoria electorală din 1992, devine din nou prim-ministru. În septembrie 1993, semnează acordul de la Oslo. Este ucis la 4 noiembrie 1995. ■

Între ostilitate și euforie

Încă de la început, slaba majoritate de care dispune primul-ministru Rabin influențează valoarea însăși a acordului, aprobat cu mare greutate de Knesset. Unele elemente ostile acordului (în special coloni sau membri ai altor grupări extremiste, în general religioase) întreprind o acțiune de discreditare a guvernului, iar asasinarea lui Rabin

DECLARAȚIA DE PRINCIPII

«Guvernul Israelului și delegații OEP (ai delegației iordaniano-palestiniene participante la conferința de pace asupra Orientului Mijlociu), reprezentând poporul palestinian, au convenit că a sosit momentul să pună capăt deceniilor de lupte, să recunoască drepturile lor reciproce legitime și politice, să se străduiască să trăiască într-o coexistență pașnică, în demnitate și securitate reciproce, și să ajungă la soluția unei păci juste, durabile și globale, ca și la o reconciliere istorică prin procesul politic convenit.»

Tonul acestor documente, cu certitudine, nou. Două scrisori care-l însoțesc fac și mai explicită recunoașterea reciprocă între cele două părți, fapt care poate fi considerat ireversibil. Iată textul scrisorii lui Yasser Arafat:

«Domnule Prim-ministru,
Semnarea Declarației de principii marchează o nouă eră în istoria Orientului Mijlociu. Cu această convingere fermă, aș vrea să întăresc următoarele angajamente ale OLP:
– OEP recunoaște dreptul statului Israel de a trăi în pace și în securitate;
– OEP acceptă rezoluțiile 242 și 338 ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite;
– OEP se angajează în procesul de pace în Orientul Apropiat și pentru soluționarea conflictului dintre cele două părți și declară că toate chestiunile rămase în suspensie legate de statut vor fi rezolvate prin negocieri;
– OEP consideră că semnarea Declarației de principii va constitui un eveniment istoric care inaugurează o nouă epocă de coexistență pașnică, fără violență și fără alte acte care ar putea pune în pericol pacea și stabilitatea.
OEP renunță, prin urmare, să mai recurgă la terorism și la orice alt act de violență și își va asuma responsabilitatea pentru toți membrii și personalul OEP, cu scopul de a asigura respectarea [unei asemenea angajări], de a preveni violările ei și de a lua măsuri disciplinare împotriva celor care nu o respectă.
În perspectiva unei noi ere și a semnării Declarației de principii, în cadrul acceptării de către palestinieni a rezoluțiilor 242 și 338 ale Consiliului de securitate, OEP afirmă că articolele și punctele Cartei palestiniene care neagă dreptul la existență al Israelului, ca și punctele din Cartă care sunt în contradicție cu angajamentele din această scrisoare, sunt acum inoperante și lipsite de validitate. În consecință, OEP se angajează să supună aprobării formale a Consiliului național palestinian modificările necesare ale Cartei palestiniene.»

Yasser Arafat
Președinte al OEP

Răspunsul lui Itzhak Rabin este scurt și limpede:

«Domnule Președinte,
Ca răspuns la scrisoarea dumneavoastră din 9 septembrie 1993, doresc să vă confirm că, în lumina angajamentelor luate de OEP, guvernul Israelului a decis să recunoască OEP ca reprezentant al poporului palestinian și să se prezinte la negocieri cu OEP în cadrul procesului de pace în Orientul Apropiat.»

Itzhak Rabin
Prim-ministru al Israelului

(4 noiembrie 1995) constituie o consecință logică. Alte grupări primesc aproape cu entuziasm semnarea acordului. După acordurile de la Washington urmează tratatul de pace cu Iordania și stabilirea de relații cu diferite țări arabe (Maroc, Tunisia, Mauritania, Emiratele Arabe). Brusc, imaginea Israelului în lume se schimbă. Economia își revine, investitorii străini încep să sosească. Dar am uitat

Președintele statului Israel, Ezer Weizmann, se reculege în rugăciune după masacrul comis de un colon din Hebron (27 februarie 1994), care a făcut 30 de morți și 170 de răniți.
© M. Bar-Am/Magnum

prea în grabă de dușmanii păcii. Această înseninare a atmosferei nu rezistă la două noi faze ale deteriorării situației: prima în momentul alegerii lui Benjamin Netanyahu, a doua prin izbucnirea noii Intifade (septembrie 2000). Destul de curând, situația se deteriorează. Pe de o parte, fundamentaliștii islamici din Hamas și din Jihadul islamic dezlănțuie o serie de atentate ucigașe (la Ierusalim, la Tel-Aviv și în alte părți) urmărind să destabilizeze societatea israeliană. Încrederea în procesul de pace este zdruncinată din temelii și, de asemenea încrederea în posibilitatea ca Yasser Arafat și OEP să ajungă la instaurarea păcii și să împiedice iredentismul. Pentru a înțelege cât de rapid evoluează situația, este suficient să reamintim cronologia evenimentelor de după acordul de la Oslo.

La 30 aprilie 1993, guvernul lui Itzhak Rabin autorizează întoarcerea a 15 palestinieni care se aflau în exil din 1967.
© M. Bar-Am/Magnum

Adevărata miză

Adevăratele interese aflate în joc sunt, de-acum, evidente. Acordurile de la Wye Plantation, semnate la Washington la 23 octombrie 1998, au marcat, fără îndoială, o cotitură în retorica tradițională a lui Benjamin Netanyahu și a dreptei, dar au putut fi aplicate doar parțial. De fapt, tocmai aceste acorduri au provocat, după câteva săptămâni, căderea guvernului. Calea care duce către statul palestinian este bine trasată, dar scurta trecere pe la conducerea guvernului a lui Ehud Barak (mai 1999-februarie 2001) a scos la iveală adevăratele obstacole. În convorbirile de la Camp David (iulie 2000), Barak a încercat, cu energia disperării, să obțină un acord

EVENIMENTELE DE DUPĂ SEMNAREA ACORDULUI DE LA OSLO

13 septembrie 1993: semnarea acordului la Washington (cunoscut ca acordul de la Oslo)
1994
25 februarie: la Hebron, un colon evreu deschide focul în moscheea de la mormântul patriarhilor, ucigând 30 de palestinieni. **aprilie:** atentat palestinian la Afula, 8 morți. Atentat palestinian la Hedera, 5 morți. **4 mai:** acord asupra fâșiei Gaza și asupra zonei Ierihon.
1995
ianuarie: atentat palestinian în apropiere de Natanya (Bet Lied), 21 de morți. **aprilie:** atentat palestinian la Kfar Darom, 8 morți. **iunie:** atentat palestinian la Ramat Gan, 5 morți. **august:** atentat palestinian la Ierusalim, 5 morți. **28 septembrie:** acord temporar asupra Cisiordaniei și asupra fâșiei Gaza. **4 noiembrie:** un extremist evreu îl ucide pe Itzhak Rabin.
1996
20 ianuarie: alegeri palestiniene (alegerea lui Yasser Arafat ca șef al executivului și al Consiliului palestinian). **februarie:** atentat palestinian la Ierusalim, 18 morți. Atentat palestinian la Tel-Aviv, 12 morți. **29 mai:** alegerea lui Benjamin Netanyahu. **octombrie:** începerea săpăturilor pentru un tunel sub Muntele Templului provoacă manifestații palestiniene; mai mult de 60 de morți printre palestinieni, 15 morți israelieni.
1997
30 iulie: atentat palestinian în piața din Ierusalim, 15 morți. **4 septembrie:** atentat palestinian în centrul Ierusalimului, 4 morți.
1998
ianuarie: semnarea unui acord asupra orașului Hebron. **23 octombrie:** se semnează la Washington un nou acord referitor la o nouă retragere israeliană de pe 13% din teritoriul Cisiordaniei. ■

Bătălia se dă și pe zidurile oraselor palestiniene. Aici, o pictură la Ierihon.
© Abbas/Magnum

PROGRAMUL PARTIDULUI LABURIST

Următoarele fragmente sunt extrase din programul Partidului laburist adoptat cu ocazia celui de-al VI-lea congres (mai-iunie 1977): laburiștii nu mai resping ideea unui stat palestinian.

Acord cu palestinienii: Negocierea se va baza pe acordurile de la Oslo, astfel încât să se asigure existența statului Israel, garantându-i pacea și securitatea în cadrul frontierelor de apărare; de asemenea, vor trebui definite într-o manieră foarte limpede elementele normalizării în raporturile cu statele vecine.

1) Ierusalim
Ierusalimul este unificat și este capitala Israelului sub suveranitate israeliană. Palestinienii care locuiesc în oraș vor beneficia de drepturi în cartierele în care își au reședința. Pentru Locurile Sfinte ale Islamului și ale creștinătății vor fi încheiate acorduri specifice.

2) Autodeterminarea pentru palestinieni
Partidul laburist recunoaște dreptul la autodeterminare al palestinienilor și nu respinge, într-un asemenea context, crearea unui stat palestinian cu suveranitate limitată.

3) Securitatea
Râul Iordan va fi frontiera Israelului și nici o altă armată nu va fi dislocată la vest de Iordan.

4) Frontierele și așezările
Israelul își va extinde suveranitatea asupra zonelor în care se găsesc principalele nuclee ale așezărilor.

5) Dreptul la întoarcere
Israelul nu va recunoaște dreptul la întoarcere în teritoriul aflat sub suveranitatea sa. Israelul va negocia cu palestinienii permiterea întoarcerii în zonele aflate sub controlul palestinienilor. ■

definitiv. Ca o contrapartidă la concesii care, din punctul de vedere israelian, apăreau până în acel moment imposibile, Barak cerea recunoașterea încetării conflictului. Trei probleme mari fuseseră lăsate în suspensie la Oslo: întoarcerea refugiaților, chestiunea Ierusalimului și cea a așezărilor israeliene. Dacă asupra acesteia din urmă un acord părea posibil, Ierusalimul și „dreptul la întoarcere" rămân obstacole insurmontabile. Asupra chestiunii Ierusalimului se pot crea concepții fantasmagorice (suveranitate împărțită, fracționată, funcțională) în care fiecare ar putea găsi satisfacții simbolice. Se consideră acum că majoritatea așezărilor israeliene de coloni va trebui desființată (menținând măcar una sau două colonii). Un consens unanim există în privința imposibilității „dreptului la întoarcere": Israelul nu ar putea suporta sosirea unui număr de aproape trei milioane de palestinieni. Este improbabil, de asemenea, ca țara să poată accepta întoarcerea unui număr considerat ca simbolic. În realitate, impresia generală în Israel este că Arafat a hotărât, la Camp David, să tărăgăneze încheierea unui acord final. Noua Intifadă a dus regiunea într-o nouă fundătură. Alegerea lui Ariel Sharon (6 februarie 2001) n-ar putea să schimbe situația. Knesset-ul nu a fost modernizat și indisciplina din Cameră este, în continuare, totală. Noul guvern va trebui să calmeze opinia publică israeliană, pentru care reluarea Intifadei este o adevărată traumă. Noul guvern va putea încerca să inițieze tratative de pe baze care, la urma urmelor, nu ar putea fi mult diferite de cele de la Camp David.

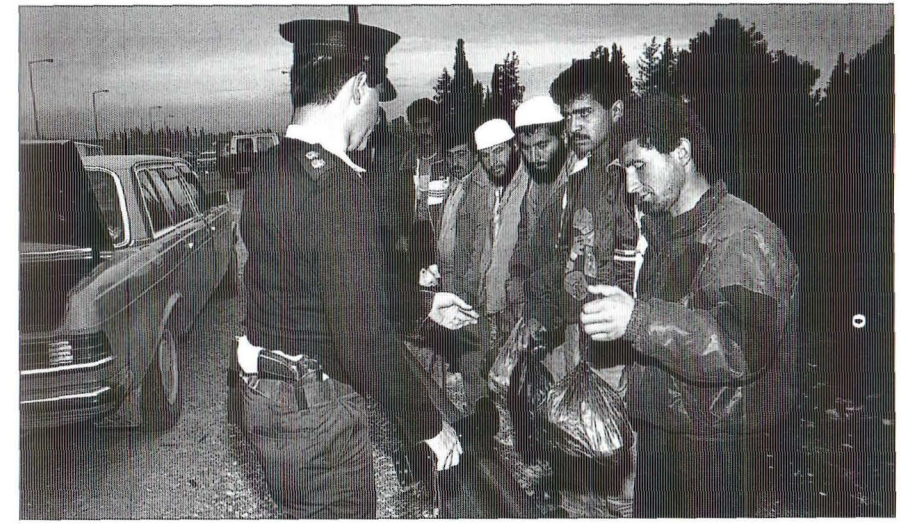

Șoseaua dintre Gaza și Tel-Aviv nu este lungă, dar muncitorii care pleacă în fiecare zi pentru a merge la lucru în oraș trebuie să se supună unor controale atente. © M. Bar-Am/Magnum.

PROGRAMUL LIKUD

Platforma politică a Likud pentru alegerile din 1996: un exemplu de retorică tradițională.

Preambul
Dreptul poporului evreu asupra pământului Israelului este un drept etern, incontestabil, și cuprinde dreptul la securitate și la pace. Sionismul este mișcarea de eliberare națională a poporului evreu și realizarea acestui scop face parte dintre prioritățile guvernului israelian. Imigrația va fi încurajată, așezările vor fi întărite. Decizia de a bloca așezările [de coloni] va fi anulată. Pacea va fi scopul central al politicii Israelului. Guvernul Israelului va purta negocieri directe cu statele arabe, cu scopul de a ajunge la acorduri de pace. Securitatea este baza oricărei păci durabile în regiunea noastră. Israelul va face din securitate condiția primordială pentru orice tratat de pace.

Modalități de acțiune
1) Guvernul Israelului își va respecta angajamentele internaționale și va continua eforturile diplomatice pentru a realiza o soluție justă în Orientul Mijlociu. El va recunoaște măsurile prevăzute de diferite acorduri și va acționa în scopul reducerii pericolelor care rezultă din asemenea acorduri în viitor și pentru asigurarea securității.
2) Guvernul va purta negocieri cu Autoritatea palestiniană pentru a ajunge la un acord de pace permanent, cu condiția ca palestinienii să-și îndeplinească întocmai obligațiile care le revin. Cea mai importantă dintre acestea constă în anularea, fără nici o ambiguitate, a clauzelor Cartei palestiniene care fac apel la distrugerea Israelului și, în plus, în luarea unor măsuri împotriva terorismului și împotriva incitării la acțiuni antiisraeliene.
3) Guvernul Israelului va permite palestinienilor să-și administreze treburile în cadrul autonomiei. Totuși, afacerile externe și apărarea, ca și problemele în care este necesară o coordonare specială, vor rămâne de competența statului Israel. Guvernul se va opune creării unui stat palestinian independent.
4) În zonele autonome vor fi create locuri de muncă, pentru a reduce numărul palestinienilor care lucrează pe piața israeliană a muncii.
5) Așezările evreiești, zonele de securitate, sursele de apă, terenurile statului și rețeaua de șosele din Iudeea, Samaria și din teritoriul Gaza vor rămâne sub control israelian.
6) Israelul își va păstra sursele de apă proprii, vitale în Iudeea și Samaria. Nu se va face nici o atingere a dreptului Israelului de a se folosi de rezervele sale de apă.
7) Ierusalimul este capitala unică și indivizibilă a statului Israel. Activitățile care aduc prejudicii menținerii statutului orașului Ierusalim vor fi interzise. Pentru aceasta, instituțiile OEP și ale autorităților palestiniene din oraș, inclusiv Casa Orientului, vor fi închise.
8) Iordanul va fi frontiera de est a statului Israel, la sud de lacul Tiberiada. Această frontieră va fi frontiera permanentă între Israel și regatul hașemit al Iordaniei. Regatul Iordaniei va putea fi parte la acordul permanent dintre Israel și palestinieni, în zonele stabilite în cursul negocierilor.
9) Israelul va purta negocieri de pace cu Siria, menținând în orice caz suveranitatea israeliană asupra înălțimilor Golan și asupra resurselor de apă. ■

Capitolul 6

CRIZA SOCIETĂȚII ISRAELIENE

CRIZA PARLAMENTARISMULUI, DISPARIȚIA MITURILOR FONDATOARE, CONTESTAREA „POVESTIRII" ISTORICE SIONISTE, DEZBATEREA ASUPRA NOȚIUNII DE „STAT EVREIESC ȘI DEMOCRATIC", ADÂNCIREA DIFERENȚIERILOR SOCIALE: VIITORUL ISRAELULUI TRECE PRIN REDEFINIREA IDENTITĂȚII SALE.

Alternanța din 1977 nu numai că a consfințit sfârșitul dominației laburiste, dar a însemnat și instalarea unei perioade de relativă instabilitate. Formarea unei majorități parlamentare stabile, în cadrul unui regim parlamentar clasic, devine din ce în ce mai dificilă. Aceasta apare limpede din rezultatele în alegeri ale celor două mari partide și din evoluția generală a votului în favoarea lor.

Numărul total al locurilor obținute de cele două partide mari, care, în 1985, urca până la 85, a coborât la 66 în legislatura aleasă în 1996. Cu alte cuvinte, numărul lor de deputați este doar cu puțin mai mare decât majoritatea absolută.

Criza parlamentarismului israelian se poate vedea în totalitate în aceste cifre. Este foarte simplu, pentru că, începând cu alternanța din 1977, diferitele guverne israeliene (exceptând perioada guvernului de uniune națională din 1984 până în 1988) s-au bazat pe alianțe fragile și limitate. În 1990, pentru prima oară, un guvern (cel al lui Shamir) cade printr-un vot de neîncredere. Săptămânile următoare (martie-aprilie 1990) au fost caracterizate prin tentative de atragere a deputaților din grupările adverse (de dreapta și de stânga) pentru ca una dintre tabere să poată forma un nou guvern. Astfel de fenomene – unele dintre ele condamnate, de altfel, de Curtea supremă – au provocat în țară o largă mișcare de protest antiparlamentar. Trebuia urgent să fie găsită o alternativă: și-a făcut, astfel, loc ideea alegerii directe

Pentru cei care se opun procesului de pace și, în special, pentru colonii din Cisiordania, Paștele evreiesc este o ocazie pentru a manifesta. Fotografia din pagina alăturată datează din anul 1988.
© M. Bar-Am/Magnum

Alături de menținerea proporționalității pure pentru alegerea Parlamentului, noul sistem electoral, aplicat pentru prima dată în 1996, prevede alegerea primului ministru prin sufragiu universal.

a primului-ministru prin sufragiu universal care a fost, după aceea, exprimată în legea din 1992 și aplicată pentru prima oară în alegerile din 1996.

EVOLUȚIA REPREZENTĂRII PARLAMENTARE A CELOR DOUĂ PARTIDE MARI DIN 1965 (ÎN LOCURI)

Alegeri	Likud	Laburiști	Total
1965	26	45	71
1969	36	56	82
1973	39	51	90
1977	43	32	75
1981	48	47	95
1984	41	44	85
1988	40	39	79
1992	32	44	76
1996	32	34	66
1999	19	26	45

O reformă instituțională: alegerea directă a primului-ministru

Poate fi interesant de menționat o anumită analogie între cauzele care au dus la schimbarea instituțională în Franța, în 1958, și motivele care au determinat-o pe cea recentă, din Israel. În ambele cazuri, dincolo de diferențele evidente, era vorba despre combaterea excesele din regimul partidelor. Cea de-a Cincea Republică a făcut această trecere într-un mod mai eficient, pentru că schimbarea instituțională a fost însoțită, pe de o parte, de o modificare a sistemului electoral, prin abandonarea celui proporțional (cu excepția anului 1986), pe de altă parte, de alegerea prin sufragiu universal a președintelui republicii (și nu a primului-ministru) începând din 1962. După cum se știe, actualmente și în Italia sunt voci care cer ca alegerile să se îndrepte în aceeași direcție, cu intenția da a găsi un remediu pentru instabilitatea cronică a guvernelor.

Sistemul adoptat în Israel este unic în lume: pe de o parte, se menține figura președintelui statului (ales pe cinci ani de Knesset, dar fără prea mari puteri) și se confirmă sistemul proporțional pur pentru alegerea în parlament; pe de altă parte, și în aceasta constă marea noutate, se introduce alegerea prin sufragiu universal a primului-ministru, printr-un sistem asemănător cu cel practicat în Franța pentru alegerea

președintelui republicii. Pentru a putea fi ales, un candidat trebuie să obțină majoritatea absolută a voturilor. Dacă nu se întâmplă așa, se efectuează un al doilea tur de scrutin la care se prezintă cei doi candidați cu cele mai multe voturi. Primul-ministru rămâne în funcție timp de patru ani, același lucru fiind valabil și pentru Knesset (iar alegerile pentru cele două organe au loc concomitent).

Uciderea lui Itzhak Rabin, la 4 noiembrie 1995, provoacă în țară o mare emoție. Este ultimul act al acțiunii de scădere a legitimității, pornită de la grupuri care se declară ostile procesului de pace.
© Abbas/Magnum

La alegerile din 1996 s-au prezentat doar doi candidați, Benjamin Netanyahu (Likud) și Shimon Peres (laburist); primul a obținut majoritatea cu o diferență de numai 30.000 de voturi (ceva mai puțin de 1%). Noul sistem electoral israelian are unele particularități: primul ministru poate fi înlăturat printr-o moțiune de neîncredere aprobată de majoritatea absolută a deputaților din Knesset (61 de voturi). Totuși, o asemenea moțiune de neîncredere implică și dizolvarea imediată a Knesset-ului, precum și organizarea de noi alegeri, inclusiv pentru primul-ministru. În plus, noile reglementări prevăd ca, în acțiunea de numire a miniștrilor cabinetului, primul-ministru să obțină aprobarea Knesset-ului (un vot negativ înseamnă căderea primului-ministru și dizolvarea Knesset-ului). În sfârșit, primul-ministru poate cere chiar el dizolvarea Knesset-ului, ceea ce aduce după sine și noi alegeri pentru primul-ministru. În felul acesta, se urmărește ca o moțiune de neîncredere să fie aprobată mai greu. Problema formării unei coaliții pentru a asigura o majoritate a guvernului rămâne nerezolvată și tocmai pe acest subiect au avut loc dezbateri aprinse între susținătorii noului sistem și cei care se opun lui. Pe de o parte, se afirmă că, în realitate, nu s-a schimbat nimic: presiunea (sau șantajul?) exercitate de partidele mici se mențin, doar că se manifestă *înainte* de alegeri, mai degrabă decât *după*, având în vedere că ele își negociază susținerea nu numai în vederea formării guvernului, ci și în alegerea primului-ministru, pe baza forței lor electorale. Susținătorii noului sistem afirmă că presiunea asupra primului-ministru se reduce

Benjamin Netanyahu, ales ca prim-ministru în alegerile cu sufragiu universal din 1996. Adversarii noului sistem electoral susțin că el nu a introdus schimbări reale și că partidele mici continuă să exercite un șantaj continuu, nu după alegeri, ci înainte.
© M. Bar-Am/Magnum

acum, în măsura în care el mai poate fi destituit doar cu prețul unor noi alegeri; într-adevăr, dacă primul-ministru trebuie să poarte negocieri pentru formarea coaliției, pe de altă parte, poziția sa este mai solidă decât înainte. Ar mai fi un ultim argument împotriva noului sistem: cel conform căruia el ar fi dus la o „atomizare" a vieții politice israeliene. Alegătorul, având la dispoziție două buletine de vot, unul pentru alegerea primului-ministru și celălalt pentru alegerea de deputați (a nu se uita că alegerile au loc concomitent), ar putea, după ce a ales între cei doi candidați la funcția de premier, să se simtă liber să voteze o formațiune măruntă, fără a mai judeca votul conform unei eficacități practice. Alegerile din 1996 au provocat o adevărată prăbușire a celor două liste mari, în beneficiul celor mai mici. Fenomenul nu poate fi trecut cu vederea, dar, pe de altă parte, pierderea voturilor de către cele două partide mari a început încă de la alegerile din 1981. În 1996, scăderea constantă înregistrată în perioada precedentă s-a accentuat. N-am putea fi siguri, însă, că ea se datorează, în totalitate sau parțial, introducerii sistemului de alegere directă a primului-ministru. Pare, mai degrabă, să derive din transformările societății israeliene și din acutizarea diferențierilor sale interne.

După două experiențe succesive de alegere directă a primului-ministru, pare clar, acum, că această tentativă nu a reușit să dea rezultatele așteptate. Knesset-ul a inițiat un proces de reforme instituționale având ca obiectiv renunțarea la alegerea directă, proiectul fiind deja votat în prima lectură. Pare sigur că o nouă reformă va apărea, în sensul că alegerea directă va dispărea. Foarte probabil, va fi introdus sistemul german al moțiunii de neîncredere constructive, prin care o moțiune de cenzură, pentru a fi adoptată, trebuie să conțină numele succesorului propus pentru funcția de prim-ministru. Totuși, nu este sigur că noul sistem ar fi capabil să pună capăt atomizării politice a parlamentului.

Tocmai acest caracter eterogen se află la baza crizei din societatea israeliană. După apariția statului, societatea a fost edificată pe baza ideii unei

REZULTATE ALE ALEGERILOR DIN 17 MAI 1999

Alegeri în Knesset
Persoane cu drept de vot: 4.285.428
Voturi exprimate: 3.373.748
Prezența la urne: 78,7 %

Alegeri pentru primul-ministru
Ehud Barak: 56,08 %
Benjamin Netanyahu: 43, 92 %

rapide integrări a imigranților. În epoca aceea, convingerea unanimă era că imigranții și, în special, cei din a doua generație, vor trece printr-o adevărată transformare și că, din acel colectiv de oameni, va apărea o societate nouă, modelată în spiritul unui om nou, rod al pământului lui Israel, un fel de *Homo hebraicus*, numit în Israel Tsabar. Acest om s-ar forma în *kibbutz*, un adevărat creuzet al elitei noii societăți, dar, astăzi, acesta nu mai este modelul de referință, după cum chiar *kibbutz*-ul este în criză, ca sistem organizatoric. Astăzi, este pusă în discuție însăși istoria *jishuv* și a fondării statului.

De la kibbutz la *Homo hebraicus:* tsabar-ul și dispariția lui

Sionismul politic a încercat să depășească o dimensiune exclusiv națională. În realitate, el avea ca scop nu numai transformarea existenței evreiești prin încurajarea existenței naționale, ci și transformarea omului evreu. Acesta era considerat drept un efect al unei boli speciale: cea a Exilului (și a diasporei) care nu-i permitea să aibă o existență normală (aspirația către normalitate a reprezentat o dimensiune specifică a sionismului). Mult timp, n-a existat o jignire mai mare pentru un tsabar, decât acuzația că suferă de boala *Gola* (în ebraică, exil).

Se confruntă două generații: un bătrân evreu ortodox și un tânăr pionier sionist. Sionismul politic a avut ambiția de a da naștere un nou om evreu, purtător al mesajului întoarcerii la pământul strămoșesc. Au apărut, astfel, la începutul secolului al XX-lea, primii kibbutzim.
© L'Illustration/Sygma

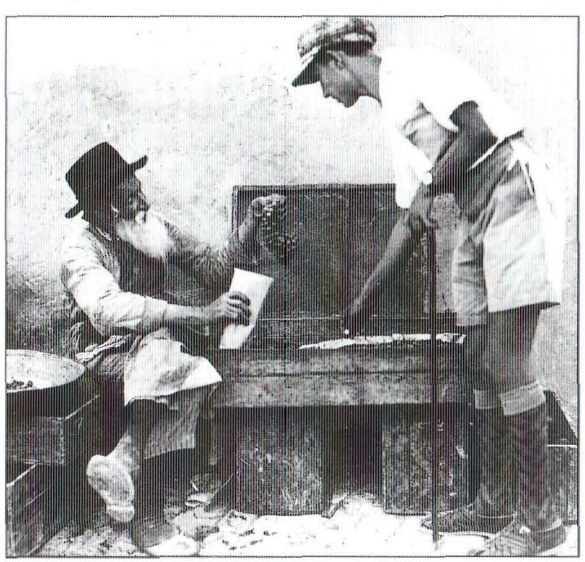

CONSULTĂRILE DIN 6 FEBRUARIE 2001 (ALEGEREA PRIMULUI-MINISTRU)

Înscriși la vot: 4.507.996
Prezenți la urne: 2.664.225
Procentaj de alegători: 59,1 %
Voturi albe sau anulate: 2,9 %
Ariel Sharon: 62,38 %
Ehud Barak: 37,62 %

Tsabar-ul este un patriot, un soldat de elită. Vorbește puțin despre „faptele (sale) de arme" se îmbracă simplu și este pasionat de cunoașterea țării sale israeliene. Tsabar-ul, produsul ideologiei sioniste, a dispărut pe la sfârșitul anilor '60.

Boala exilului s-a manifestat într-o manieră exacerbată prin Shoah. Mult timp, a fost îndepărtată, ca o boală rușinoasă: poporul evreu s-a lăsat dus la abator ca o turmă de oi. Imediat după război, supraviețuitorii din Shoah încercau în Israel un sentiment asemănător cu rușinea. Abia după procesul Eichmann (1961-1962), Israelul a trecut printr-un adevărat catharsis. În vocabularul israelian, orice ceremonie legată de Shoah era denumită „ceremonie pentru Shoah și pentru eroism".

Aspirația de a redobândi o dimensiune normală a existenței s-a tradus prin mesajul întoarcerii la pământ, conceput ca întoarcere a poporului evreu pe pământul său (Eretz Israel, pământul lui Israel) și ca întoarcere a omului evreu la munca agricolă. Semnificația este evidentă: Exilul provocase o îndepărtare de la normalitate. Evreilor le era interzis să posede pământ și, din această cauză, agricultura le devenise străină. În felul acesta, și-a făcut loc ideea lucrării pământului și cea a muncii colective, luând ființă primul kibbutz (Deganya, fondat în 1909 pe malurile lacului Tiberiada), cu ideologia sa colectivistă, inspirată din utopia socialistă.

Prin urmare, era pe cale de a se naște un om nou care rupea orice legătură cu trecutul. Pentru a marca o asemenea ruptură s-a renunțat la numele tradiționale de familie care aminteau de Exil. Însuși Ben Gurion, al cărui nume adevărat era David Grin, și-a ales un nou nume (a cărui semnificație este „fiu al micului leu"). Mult timp, funcționarii superiori ai statului au trebuit să se conformeze acestei reguli.

Se naște, în felul acesta, așa-numitul tsabar (sau sabra). Cuvântul are o origine ciudată: în ebraică, înseamnă „smochin din Maghreb". Oficial, Tsabar (tânărul născut în Israel) este, la fel ca acest fruct magic, acoperit de ghimpi în exterior, dar cu miezul dulce: tsabar-ul, simbol al omului israelian, este considerat, deseori, dur și lipsit de bunele maniere. Refuză convențiile sociale și comportamentul politicos, percepute ca metode de supraviețuire în Exil, și, multă vreme, își impune un comportament antiintelectualist, tocmai pentru că intelectualismul a caracterizat parțial atitudinea evreiască din Gola.

Sala de mese a kibbutz-ului este unul dintre locurile în care se desfășoară viața în comun (fotografia, din 1983, este din kibbutz-ul Hagoshrim). Înființarea kibbutz-urilor trece și ea printr-o criză, începând cu ultimii ani '60: cele 290 de kibbutz-uri existente în țară și-au abandonat treptat caracterul colectivist.
© M. Bar-Am/Magnum

Este total străin de religie, în măsura în care ea poartă pecetea bolii Exilului. Tsabar este un patriot, un soldat de elită care vorbește destul de puțin despre faptele sale de arme. Nu este comunicativ și se îmbracă foarte simplu (pantaloni scurți și sandale). Pentru el, kibbuz-ul este un fel de ideal, iar față de țara sa arată o mare curiozitate, cu un cult special pentru arheologia și natura ei.

Acest personaj este un produs al ideologiei sioniste. O dată cu ultimii ani '60, a început să dispară din peisajul social obișnuit. În aceeași perioadă, înființarea kibbutz-urilor a intrat în criză: colectivismul (voluntar) nu a rezistat în fața unui capitalism din ce în ce mai răspândit. Cele 290 de kibbutz-uri înființate în țară încă mai există, dar rolul lor s-a redimensionat întrucâtva. Pe de altă parte, ele nu au adunat niciodată mai mult de 5% din populația evreiască (astăzi, procentul este mult mai mic). Această instituție, zguduită de o gravă criză economică, încearcă să-și creeze o a doua viață. Multe dintre elementele tradiționale ale kibbutz-ului sunt pe cale de dispariție: copiii sunt educați în grup, dar dorm în casa părinților; numeroase kibbutz-uri plătesc, astăzi, salariu propriilor săi membri. Kibbutz-ul rămâne o instituție de tip comunitar, fără a mai avea aspecte colectiviste.

Tsabar-ul nu a fost înlocuit cu alte figuri. Nu mai există un model de referință, ci, din contră, o serie

Pe parcursul procesului Eichmann, rechizitoriul procurorului Hauser începe cu aceste cuvinte: „Șase milioane de procurori se află alături de mine...".

de grupuri, din ce în ce mai diversificate, care coexistă cu greu. Replica la eclipsarea Tsabar-ului, figura legendară a construcției sioniste, este apariția unei noi generații de istorici care repun în discuție epopeea sionistă tradițională.

Noii istorici

Istoria nu mai este niciodată neutră. Relatarea istorică este, deseori, povestea despre origini, iar în cazul Israelului este vorba despre evenimentele care au dus la crearea statului în 1948. În realitate, ne aflăm în fața „povestirii sioniste" a istoriei evreiești. Într-adevăr, această povestire nu se referă doar la perioada prestatală sau la cea imediat următoare creării statului, ci implică întreaga istorie ebraică, încă de la exil (o versiune non-sionistă preferă să vorbească despre răspândire, adică despre diaspora). Conform acestei viziuni, istoria poporului evreu are un sens precis și fiecare eveniment este judecat în lumina direcției sale particulare. Pe parcursul celor douăzeci de secole ale Exilului, poporul evreu nu ar fi dorit altceva decât să se întoarcă în Sion.

Istoria este judecată în relație cu această dorință și cu această legitimitate. Până foarte de curând, în Israel, această viziune a fost predominantă, după cum au atestat mai multe studii asupra conținutului cărților de istorie. Doar în ultimul timp, tradiția a fost pusă în discuție. Deschiderea arhivelor a provocat o profundă schimbare a istoriografie despre războiul din 1948. A apărut, în felul acesta, o generație de istorici definită ca „noii istorici", formată din cercetători ca Benny Morris, Tom Segev și mulți alții.

Cele mai importante teze susținute de noii istorici ilustrează o orientare opusă aceleia a istoriografiei tradiționale israeliene. De exemplu, ei contestă teza conform căreia, în 1948, populația evreiască din Palestina ar fi fost amenințată de distrugere. Valul de refugiați nu a fost voluntar: strămutarea populației, menționată frecvent de extrema dreaptă israeliană, ar fi fost plănuită și parțial realizată în 1948.

În impunătoarea sa operă, Avi Shlaim încearcă să demonstreze teza existenței unui acord secret

între Agenția evreiască (Ben Gurion) și regatul Transiordaniei pentru a neutraliza Legiunea arabă (în perioada aceea, cel mai bine înzestrată dintre armatele arabe). „Victoria" israeliană ar fi fost, prin urmare, doar rodul unei „înțelegeri" asupra împărțirii acelor regiuni din Palestina, destinate, conform prevederilor planului de împărțire, să formeze statul arab al Palestinei.

Citirea sentinței în procesul Eichmann, la 15 decembrie 1961.
© Keystone

ȘOCUL PROVOCAT DE PROCESUL EICHMANN

Născut în 1906, în Germania, Adolf Eichmann își petrece tinerețea în Austria. În 1932, intră în Partidul nazist austriac, apoi în trupele SS și în serviciul de securitate al acestora. I se dă misiunea de a rezolva „problema evreiască", devenind un specialist în această privință. După anexarea Austriei la Reich, organizează deportarea evreilor austrieci. Locotenent-colonel SS în timpul războiului, este însărcinat cu organizarea lagărelor de exterminare. După război, se refugiază în Argentina. Descoperit de serviciile secrete israeliene este capturat în 1960. Este judecat și condamnat la moarte, în 15 decembrie 1961, iar pedeapsa a fost confirmată în urma apelului, la 22 mai 1962: a fost spânzurat la 31 mai 1962. Procesul lui Eichmann a fost plănuit de Ben Gurion, aflat în culmea puterii sale, ca un eveniment istoric. Este vorba de a sublinia importanța Israelului ca reprezentant al poporului evreu, marcând continuitatea dintre istoria acestui popor, genocid și crearea statului. Și în interiorul Israelului, procesul dă naștere unei transformări profunde a atitudinii față de Shoah. Atrocitățile naziste, prezentate prin mărturiile depuse în cadrul procesului, răvășesc opinia publică. Ben Gurion a reușit să aducă la îndeplinire o acțiune politică și, în același timp, pedagogică.■

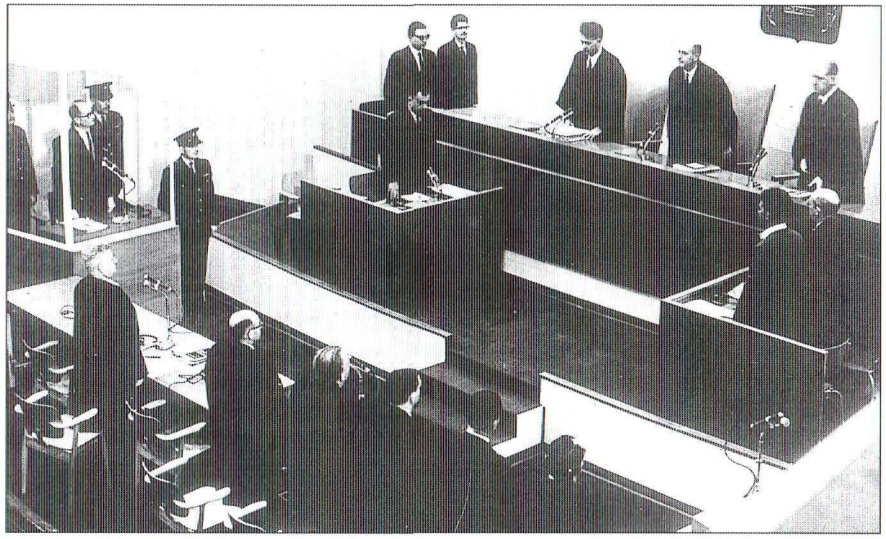

Israelul rămâne o țară aflată sub un asediu permanent: imaginea de față este din cartierul arab al Ierusalimului, în care tensiunea este mereu prezentă. Capacitatea de a instaura un echilibru durabil față de palestinieni este una dintre chestiunile decisive pentru viitorul Israelului.
© S. Meiselas/Magnum

Critica pe care noii istorici o aduc istoriei sioniste tradiționale provoacă multe resentimente. Unii îi acuză că au devenit victime ale „urii de sine" care constituie o „boală" specific evreiască.

În sfârșit, pentru „noii istorici", Israelul și conducătorii săi din acea epocă ar fi în mare măsură răspunzători pentru eșecul negocierilor cu țările arabe, care ar fi dus la instaurarea păcii. Este, în special, cazul conferinței de la Lausanne, din 1949, când Israelul a dat dovadă de o intransigență absolută, provocând eșuarea discuțiilor. Considerații asemănătoare se referă la chestiunea contactelor cu Siria, condiționate de refuzul exprimat de Ben Gurion față de perspectiva unei întâlniri cu liderul sirian de atunci.

Polemicile referitoare la noua istoriografie sunt cele mai aprinse pe care lumea academică israeliană le-a cunoscut până acum. Noii istorici sunt aspru criticați ei înșiși, uneori în domeniul ideologiei, dar, mai ales, în privința aspectelor metodologice. Se poate spune că, după un succes inițial cert, tinerii istorici au ajuns într-un impas. Referitor la metoda adoptată de ei sunt formulate numeroase obiecții, cea mai importantă dintre acestea bazându-se pe considerația că nu este posibil să se efectueze cercetări asupra țărilor arabe, pentru că arhivele lor, contrar celor israeliene, rămân, încă, închise.

Criticarea narațiunii sioniste nu se face într-o manieră calmă. Într-adevăr, pentru că ea se concentrează asupra unui „păcat originar", ar putea să repună în discuție însăși legitimitatea statului israelian. Pentru un stat care, încă de la crearea sa, se află în căutarea unei legitimități, această critică pe plan istoric capătă o pondere enormă. „Noii istorici" sunt acuzați că preiau teze ale adversarilor Israelului: față de ei se utilizează, deseori, termenul de „revizionism istoric", iar unii îi acuză că ar fi afectați de acea „ură de sine" care este percepută ca o „patologie" specifică iudaismului.

De la dezbaterea constituțională la „statul evreiesc și democratic"

Constituția unui stat exprimă crezul ideologic al acestuia. În societățile democratice moderne, constituția garantează și respectarea acestui crez, precum și apărarea sa de încălcările care aparțin legislatorului, prin intermediul unui organism însărcinat cu exercitarea controlului asupra legii (cum este Consiliul constituțional în Franța sau Curtea constituțională în Italia). Adoptarea unei constituții este,

prin urmare, un eveniment fundamental în viața unei țări. În ce privește Israelul, Adunarea Constituantă aleasă la 25 ianuarie 1949 nu reușise să elaboreze o constituție, mai ales din cauza opoziției partidelor religioase, în opinia cărora Israelul ar fi trebuit să adopte legea divină (Torah), cu alte cuvinte, Pentateuhul; ar fi fost suficiente legile ordinare și aceasta ar fi permis evitarea controlului din partea Curții Supreme. Ben Gurion a trebuit să se conformeze acestor poziții, cu atât mai mult cu cât el însuși nu era înclinat să acorde o asemenea putere Curții. S-a optat pentru instituirea unui sistem bazat pe o serie de legi fundamentale și, mult timp, nu s-a putut preciza cu claritate funcționarea lor. În deceniile care

LEGILE

CELE UNSPREZECE LEGI FUNDAMENTALE

– legea fundamentală asupra Knesset-ului (1958);
– legea fundamentală asupra terenurilor de stat (1960);
– legea fundamentală despre președintele statului (1964);
– legea fundamentală despre guvern (1968, modificată în întregime în 1992);
– legea fundamentală a bugetului (1975);
– legea fundamentală a armatei de apărare a Israelului (1975);
– legea fundamentală asupra Ierusalimului capitală a Israelului (1980);
– legea fundamentală a puterii judiciare (1984);
– legea fundamentală a controlorului statului (1986);
– legea fundamentală a libertății profesionale (1992, modificată în 1994);
– legea fundamentală asupra demnității și libertății individului (1992, modificată în 1994).

Legea fundamentală a libertății profesionale (fragmente)

1. Drepturile omului se bazează, în Israel, pe recunoașterea valorii individului, sacralitatea vieții și libertății sale; aceste drepturi vor fi respectate în spiritul principiilor Declarației de independență.
2. Scopul prezentei legi este acela de a apăra demnitatea și libertatea individului, pentru a stabili o lege fundamentală a valorilor Statului Israel, ca stat evreiesc și democratic.
Libertatea profesională
3. Fiecare cetățean sau rezident al statului este liber să se consacre oricărei activități, profesii sau meserii.
Atingeri aduse libertății profesionale
4. Nu se poate aduce atingere libertății profesionale altfel decât pe baza unei legi conforme cu valorile Statului Israel care să fie adoptată pentru un scop valid și în măsură strict necesară sau în virtutea unei legi conforme cu aceste principii și în baza unei delegări conținute într-o asemenea lege.
Stabilitatea legii
7. Prezenta lege fundamentală va putea fi amendată doar printr-o altă lege fundamentală aprobată de majoritatea absolută a membrilor Knasset-ului.
Validitatea unei legi derogatorii
8. O dispoziție legislativă derogatorie față de libertatea profesională va fi validă și atunci când ar fi contrară art. 4, cu condiția ca o atare dispoziție să fie inclusă într-o lege aprobată de majoritatea absolută care să-i prescrie validitatea deși prezenta lege fundamentală ar fi în vigoare; o asemenea dispoziție își pierde eficacitatea la patru ani de la adoptarea sa, cu condiția să nu fie prescrisă la o dată anterioară.

Lege fundamentală asupra demnității și libertății individului (fragmente)

au urmat, au fost aprobat unsprezece, care acoperă cea mai mare parte a materiilor reglementate în mod normal de o constituție. Fac excepție drepturile omului și principalele libertăți publice, asupra cărora se exercită o puternică opoziție din partea mediilor religioase; aceasta explică de ce, în 1992, au fost adoptate doar trei legi fundamentale: în afară de cea care a introdus alegerea directă a primului-ministru, mai sunt o lege fundamentală asupra libertății profesionale și alta asupra demnității și libertății persoanei.

Ultimele două legi, care privesc libertăți fundamentale, sunt considerate superioare legilor ordinare. Rezultă că ele pot constitui baza pentru un control al constituționalității legilor: din 1992, în mai multe

FUNDAMENTALE

Principii fundamentale
1. Drepturile omului se bazează pe recunoașterea valorii individului, pe sacralitatea vieții și libertății sale; aceste drepturi vor fi respectate în spiritul principiilor Declarației de independență.
Scopul legii
1-a) Scopul prezentei legi fundamentale este apărarea demnității și libertății individului, cu scopul de a stabili printr-o lege fundamentală valorile Statului Israel, ca stat evreiesc și democratic.
Apărarea vieții, a corpului omenesc și a demnității
2) Nu se poate atenta la viața, la corpul omenesc sau la demnitatea oricărei persoane în parte.
Protejarea proprietății
3) Nu se poate aduce atingere proprietății individuale.
Protejarea vieții, a corpului omenesc și a demnității
4) Fiecare persoană are dreptul la protecția vieții sale, a corpului său și a demnității sale.
Libertatea persoanei
5) Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa sau supus unei limitări a acesteia, prin încarcerare, detenție, extrădare sau oricare alt mijloc.
Intrarea sau ieșirea din Israel
6-a) Orice persoană este liberă să părăsească Israelul.
6-b) Orice cetățean israelian care se află în străinătate este liber să intre în Israel.
Intimitate și discreție
7-a) Orice persoană are dreptul la intimitate și la discreție asupra vieții sale.
7-b) Intrarea în locuința unei persoane nu se poate face fără acceptul acesteia.
7-c) Nici o percheziție nu poate avea loc în locuința personală a unei persoane și nu poate avea loc nici o percheziție asupra corpului său și a efectelor sale personale.
7-d) Nu va fi violat secretul conversațiilor individului, al scrierilor sale sau al însemnărilor sale.
Încălcarea drepturilor
8) Nu pot fi încălcate drepturile care emană din această lege fundamentală decât pe baza unei legi conforme cu valorile Statului Israel, adoptată pentru un scop justificat și în măsura strictului necesar.
Menținerea dreptului anterior
10) Dispozițiile prezentei legi fundamentale nu modifică validitatea măsurile aplicabile înainte de intrarea sa în vigoare.
Stabilitatea legii
12) Ordonanțele emise în virtutea stării de urgență nu pot modifica prezenta lege fundamentală, nici să o suspende temporar sau să o condiționeze; totuși, când starea de urgență a fost proclamată în virtutea articolului 9 al ordonanței asupra puterilor publice și a dreptului din 1948, va fi posibil să se promulge ordonanțe de urgență care să fie de așa natură încât să suprime sau să limiteze drepturile stabilite prin prezenta lege fundamentală, cu condiția ca o asemenea suprimare sau o asemenea limitare să intervină pentru un scop valid și pentru o perioadă care să nu o depășească pe cea necesară. ■

La fel cum se întâmplă în lumea religioasă, divizată între ortodocșii non-sioniști (sau antisioniști) și religioșii sioniști (reprezentați prin Partidul național religios), și între laici și religioși există o dublă ruptură. Cele două texte care urmează exemplifică într-o manieră clară acest aspect. Primul este extras dintr-un discurs pronunțat de unul dintre liderii lumii ortodoxe, rabinul Schah, la 26 martie 1990, și ilustrează poziția lumii ortodoxe față de cea laică.

«Un elev îmi spune că, la școală, învățătorul a comentat versetul „*Amintește-ți de Shabbat pentru a-l cinsti*" ca și cum ar fi fost vorba despre ceva care ține de istorie și care nu ne privește, un lucru care nu-i place lui Dumnezeu! Sunt membri ai *kibbutzim* care nu știu ce este *Yom Kippur*, *Shabbat* sau *Mikveh* [baia rituală]. Ei nu știu nimic din toate acestea. Cresc iepuri de casă și porci și pot spune că mai au vreo legătură cu strămoșii lor? Care poate fi viitorul acestei generații care și-a văzut părinții cum mănâncă de *Yom Kippur*? Doi membri ai unui *kibbutz* care s-au apropiat de credință au venit în vizită la mine și mi-au povestit că, până cu puțin timp în urmă, nu știau de *Shema Israel* [profesiunea de credință evreiască: «*Ascultă, Israel, Eternul este Dumnezeul tău, Eternul este Unu*»] și le era teamă să intre într-o sinagogă. Acesta este poporul evreu? Acestea sunt persoanele pe care trebuie să le susținem, datoriile lor pe care trebuie să le plătim prin impozite? În cazul unui război împotriva unor popoare mai puternice, ei vor lupta? *Torah* povestește că poporul lui Israel a devenit un popor înainte de intrarea sa în *Eretz Israel*, încheind o alianță prin *Torah*. Poate fi cucerit un pământ prin război, dar un popor continuă să existe. (...) Ceea ce mă bucură este faptul că-i văd pe acești oameni care vor să asculte cuvintele lui Dumnezeu, fără ca politica să se mai amestece. Ceilalți se îndreaptă către *Maarakh* [vechea denumire a Partidului laburist]. Ce gândesc ei că pot primi de la *Maarakh*? *Maarakh* înseamnă, oare, ceva sfânt? Nu sunt ei, oare, scoși din trecutul nostru și nu încearcă ei să stabilească o nouă *Torah*? Dacă *Shabbat*-ul sau *Yom Kippur* nu mai sunt respectate, prin ce mai putem fi considerați evrei? (...) Trebuie să ne despărțim de toate partidele care nu sunt legate de mozaism. Unul este ceva mai bun, celălalt ceva mai puțin bun, dar, în întregul lor, toate se aseamănă între ele. Au rupt legătura cu strămoșii noștri: dar acela care nu mai are un trecut, prin ce se mai deosebește (de ceilalți)?»

(extras din traducerea franceză a lui Claude Klein)

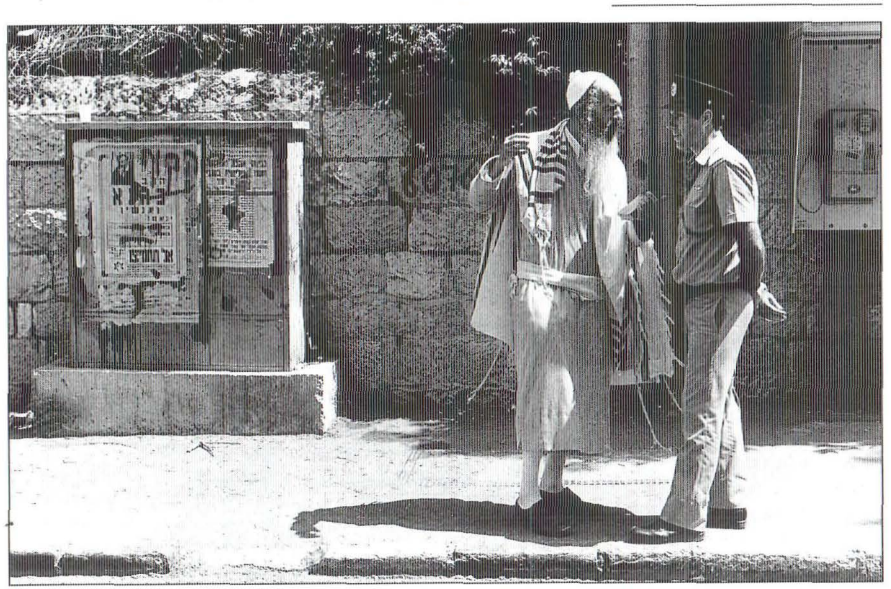

La Mea Sharim au loc ciocniri frecvente între poliție și manifestanți ortodocși. Jos, un episod dintr-o manifestație împotriva cinematografului și a fotbalului, organizată de rabinul Schah, în noiembrie 1987.
Ph © L. Freed/Magnum

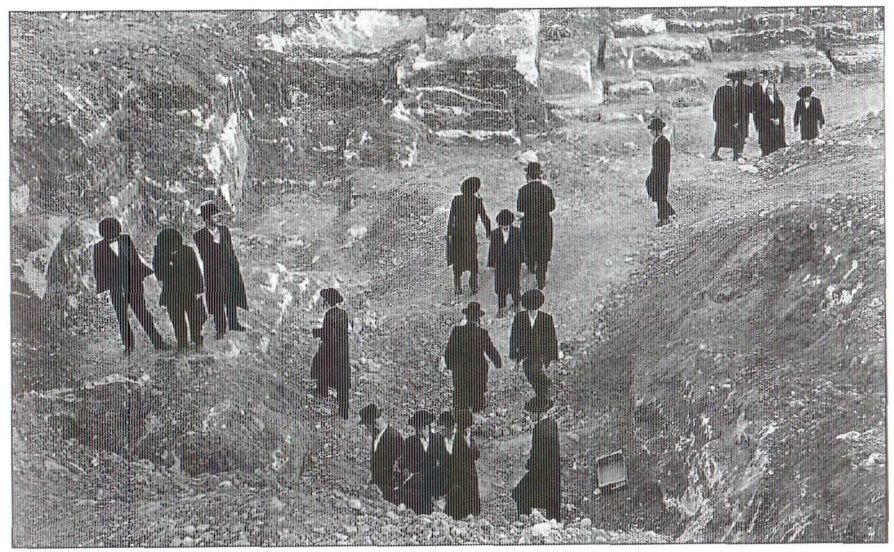

Ortodocșii se opun săpăturilor arheologice, pentru că acestea riscă să miște din loc corpurile îngropate aici în secolele trecute. La Ierusalim, în 1997, manifestanții blochează construirea unei șosele noi.
© L. Towel/Magnum

Al doilea text face parte dintr-o lucrare dedicată noului mesianism politic care domină lumea religioasă națională, după războiul din 1967. Autorul ei, Seffi Rachlevsky, pune acest mesianism pe seama învățăturilor marelui rabin Avraham Itzhak Kook (1865-1935), primul mare rabin așkenaz al Palestinei din vremea mandatului britanic. După moartea sa, fiul i-a preluat și a condus Yeshiva (înaltă școală talmudică) pe care au absolvit-o toți liderii sionismului religios modern.

«(...) După părerea rabinului Kook, laicii sunt ca „măgarul lui Mesia"... călărit de un Mesia religios și spiritual. După edificarea statului material prin lucrarea laicilor, va veni vremea religioșilor care vor construi un stat religios și spiritual. În tradiția simbolurilor ebraice, a călări pe măgar înseamnă o înfrângere a măgarului și a forțelor pe care le reprezintă el. Măgarul are un rol: este un animal spurcat care-l reprezintă pe Amalek [în Biblie, Amalek este cel mai mare dușman al poporului lui Israel] și pe Satana. Conform tradiției, numai după înfrângerea lui, va putea apărea Mesia. Din acest punct de vedere, după rabinul Kook, sionismul constituie „începutul erei mesianice". În această epocă mesianică, măgarul cel spurcat și laic va juca un rol important, creează statul și, în continuare, va fi definitiv învins.»

Seffi Rachlevsky, *Măgarul lui Mesia*, ed. Yediot Aharonot, 1998.
(extras din traducerea franceză a lui Claude Klein)

Copii arabi privesc o manifestație a evreilor ortodocși din orașul veci Ierusalim. Chestiunea profundă a naturii Israelului trece dincolo de polemica privind rolul religiei în viața țării. Ea implică și o dezbatere politică asupra viitorului teritoriilor și a așezărilor israeliene.
© L. Freed/Magnum

rânduri, Curtea Supremă a exercitat, într-adevăr, un asemenea control prin care legile emanate de parlament pot fi, acum, declarate ca anticonstituționale.

Marea noutate constă în referirea, aflată în cele două texte reproduse, la valorile statului Israel ca stat „evreu și democratic". În intențiile autorilor, aceasta este o adevărată formulă magică, prin care ar trebui să fie satisfăcute două cerințe contradictorii. Contradicția apare, în primul rând, din interpretarea care poate fi dată expresiei „stat evreu". În privința aceasta, după emanarea legii fundamentale, s-a iscat o polemică înverșunată. Este evident că expresia nu poate defini valorile religioase în întregul lor, deoarece, prin aceasta, legiuitorul nu a vrut să introducă în textul legilor, nici direct, nici indirect, dreptul religios. Dimpotrivă, poate fi ignorat complet dreptul religios sau unele dintre principiile sale? O interpretare „laică" deosebit de interesantă susține că, prin „stat evreu" ar trebuie să se facă referire la valorile „naționale" ale statului, excluzând contextul religios.

În Israel, dezbaterea constituțională încă nu s-a încheiat. Nu se mai poate susține, așa cum se întâmpla, frecvent într-o vreme, că statul Israel nu are o constituție. Pe de altă parte, normele constituționale existente nu formează, ca în alte țări, un text compact. Normele constituționale israeliene nu sunt

unitare și, mai ales, încă nu acoperă în mod adecvat aspectele referitoare la drepturile care asigură libertatea. Legislația aflată în vigoare înainte de 1994 nu poate constitui obiectul unor contestații în fața Curții Supreme: doar cele trei legi noi pot fi atacate prin recurs. Domeniul în care este posibil să se exercite controlul constituționalității este relativ restrâns, chiar dacă esențial este ca el să se fi afirmat. Se pare, astfel, că dezbaterea asupra identității statului și a caracterului său evreiesc cuprinde chestiuni juridice foarte largi care permit ca o asemenea dezbatere să fie abordată și înțeleasă într-un mod foarte specific. Trecând peste dezbaterile politice asupra viitorului teritoriilor, gândirea se concentrează asupra naturii statului Israel. Astfel, în zorii secolului al XXI-lea, problema naturii profunde a statului Israel este, mai mult decât oricând, actuală. Ea depășește polemica asupra rolului religiei în viața țării. Dezbaterea în curs este, în primul rând, politică, interesează viitorul teritoriilor și al așezărilor israeliene. Problema majoră este normalizarea țării. Erodarea lentă a marilor mituri fondatoare nu face decât să stimuleze rezistența unor anumite medii. Desigur, chestiunile care apar sunt, în mare măsură, asemănătoare cu cele care se impun atenției și în alte părți: să ne gândim la procesul de americanizare și la opoziția față de el. Dacă unele segmente ale populației îi rezistă fără ezitare, altele, care reprezintă o largă majoritate, au o deschidere totală față de modernitate, sub toate aspectele ei. Rezultatul este evident: aprofundarea prăpastiei care separă diferitele categorii sociale.

Centru comercial în Ierusalim, în 1997. Israelul este un stat în care modernitatea însăși provoacă diferențieri, cum ar fi aceea între o majoritate a populației, deschisă către un proces rapid de americanizare a societății, și unele grupuri minoritare care se arată a fi ireductibil ostile acestui proces.
© B. Glinn/Magnum

Bibliografie

Sionismul

– Avineri S., *Histoire de la pensée sioniste,* Jean-Claude Lattès, Paris 1982.
– Balbi R, Hatikvà. *Il ritorno degli ebrei nella Terra Promessa,* Laterza, Bari 1970.
– Charbit D. (coordonator), *Sionismes,* Albin Michel, Paris 1998.
– Herzl T., *Lo Stato ebraico,* il Melangolo, Genova 1992.
– Lapierre D. e Collins L., *Gerusalemme, Gerusalemme!,* Mondadori, Milano 1972.
– Laqueur W., *Histoire du sionisme,* Calmann-Lévy, Paris 1973.

Societatea israeliană

– Bauer J., *Les Partis religieux en Israël,* PUF, Paris 1992.
– Cohen M., *Du rêve sioniste à la réalité israélienne,* La Découverte, 1991.
– Dieckhoff A., *L'invention d'une nation, Israël et la modernité politique,* Gallimard, Paris 1993.
– Elon A., *Les Israéliens, portrait d'un peuple,* Stock, Paris 1979.
– Garribba N., *Lo Stato di Israele,* Editori Riuniti, Roma 1983.
– Klatzmann J., Rouach D., *L'Economie d'Israël,* PUF, Paris 1994.
– Leibovitch Y., *Judaïsme, peuple juif et Etat d'Israël,* J.-C. Lattès, Paris 1984.
– Schattner M., *Histoire de la droite israélienne, de Jabotinsky à Shamir,* Complexe, Bruxelles 1991.
– Weiler G., *La tentation théocratique, Israël, la loi et la politique,* Calmann-Lévy, Paris 1991.

Noii istorici

– Greilsammer I., *La nouvelle histoire d'Israël, essai sur une identité nationale,* Gallimard, Paris 1998.
– Grynberg A., *Vers la terre d'Israël,* Gallimard, Paris 1998.
– Heymann F., *Les nouveaux enjeux de l'historiographie israélienne,* Centre de recherche français de Jérusalem, 1995.
– Heymann F., Abitbol M. (coordonatori), *L'historiographie israélienne aujourd'hui,* Ed. du CNRS, Paris 1998.
– Karsh E., *Fabricating Israeli History, The New Historians,* Frank Cass, Londra 1997.
– Morris B., *The Birth of the Palestinian Refugee Problem 1947-1949,* Cambridge University Press, 1987; *1948 and After, Israel and the Palestinians,* Oxford University Press, Oxford 1990.
– Schlaim A., *Collusion across the Jordan, King Abdullah, the Zionist Movement and the Partition of Palestine,* Columbia Press, New York 1988.
– Segev T., *Les premiers Israéliens,* Calmann-Lévy, 1998; *Le septième million, les Israéliens et le génocide,* Liana Lévi, Paris 1998.
– Vidal D., Algazy J., *Le péché originel d'Israël – L'expulsion des réfugiés palestiniens revisitée par les „nouveaux historiens" israéliens,* Ed. de l'Atelier, Paris 1998.

Palestinienii

– Dieckhoff A., *Israéliens et Palestiniens, l'épreuve de la paix,* Aubier, Paris 1996.
– Grossmann D., *Les Exilés de la Terre promise : conversations avec des Palestiniens d'Israël,* Le Seuil, Paris 1995.
– Habibi E., Kaniuk Y., *La Terre des deux promesses,* Solin/Actes Sud, 1996.
– Sanbar E., *Les Palestiniens dans le siècle,* Gallimard, Paris 1993.

Conflictul arabo-israelian

– Baron X., *Proche-Orient du refus à la paix, les documents de référence,* Hachette, Paris 1994.
– Dieckhoff A., *Les Espaces d'Israël. Essai sur la stratégie territoriale d'Israël,* Presses de la FNSP, Paris 1989.
– Enderlin C., *Paix ou guerres : les secrets des négociations israélo-arabes, 1917-1997,* Stock, 1997.
– Laurens H., *Le retour des exilés. La lutte pour la Palestine de 1869 à 1967,* Laffont, Paris 1998.
– Massoulié F., *I conflitti del Medio Oriente,* Giunti, Firenze 1998.

Cronologie

1896	Publicarea cărții *Statul evreilor (Der Judenstaat)*, a lui Theodor Herzl.
1897	**29 august** Deschiderea primului congres sionist.
1917	**2 noiembrie** Declarația Balfour.
1920	**24 aprilie** Consiliul aliat suprem decide să acorde Marii Britanii un mandat asupra Palestinei.
1921	Dezordini grave în Palestina. Manifestații arabe violente.
1922	Societatea Națiunilor aprobă mandatul britanic.
1929	Mare val de tulburări în Palestina: sute de morți (evrei și arabi).
1936	Revoltă arabă împotriva imigrației evreiești. Dezordinile durează până în 1939.
1939	**mai** „Carte albă" britanică asupra Palestinei: imigrația evreiască este limitată la 15 000 de persoane pe an, timp de cinci ani, după care va trebui să înceteze (cu excepția unui acord arab). Evreii sunt împiedicați să cumpere terenuri.
1947	**29 noiembrie** Aprobarea planului de împărțire a Palestinei de către Adunarea generală ONU.
1948	**14 mai** Autoritățile evreiești proclamă independența statului Israel. **15 mai** 1948-ianuarie 1949 Războiul de independență a Israelului.
1949	**23 ianuarie** Armistițiu cu Egiptul. **25 ianuarie** Primele alegeri. Ben Gurion formează primul guvern. Laburiștii vor conduce toate guvernele până în 1977. **4 martie** Armistițiu cu Libanul. **23 martie** Armistițiu cu Iordania. **20 iulie** Armistițiu cu Siria.
1949-1951	Mare val de imigrație (700.000 de imigranți).
1952	**septembrie** Acord pentru despăgubiri între Israel și Republica Federală Germania.
1955-1956	Acțiunile întreprinse de fedaini, pornind din fâșia Gaza, provoacă numeroase victime în Israel. Israelienii răspund cu represalii din ce în ce mai ample.
1956	**octombrie** Războiul din Sinai.
1967	**iunie** Războiul de șase zile. Israel își anexează partea de est a Ierusalimului și ocupă Cisiordania, fâșia Gaza, peninsula Sinai și podișul Golan (a cărui anexare va avea loc în decembrie 1981). **22 noiembrie** Consiliul de Securitate al ONU adoptă rezoluția 242 care cere retragerea Israelului din teritoriile ocupate și un acord pentru o pace justă și durabilă, bazată pe frontiere sigure și recunoscute.
1968-1969	Eșuarea tentativelor de conciliere (misiunea Jarring).
1973	**6 octombrie** Egiptul și Siria atacă Israelul. **24 octombrie** ONU impune încetarea focului. Rezoluția 338 a Consiliului de Securitate.
1977	**17 mai** Înfrângere în alegeri a laburiștilor. Menahem Begin devine prim-ministru.
1982	**6 iunie** Operațiunea „Pace în Galileea" care se transformă în invadarea Libanului.
1985-1988	Guvern de unitate națională (la conducerea lui se schimbă Shimon Peres și Itzhak Rabin.
1988-1990	Guvern de unitate națională condus de Itzhak Shamir.
1990	**martie** Căderea guvernului Shamir. Tot Shamir reușește să formeze un guvern de dreapta până la alegerile din 1992.
1992	**iunie** Victoria laburiștilor în alegeri. Itzhak Rabin devine prim-ministru.
1993	**septembrie** La Washington este semnat acordul denumit „de la Oslo".
1995	**4 noiembrie** Un extremist religios îl ucide pe Itzhak Rabin.
1996	**ianuarie-martie** Val de atentate sinucigașe în Israel. **29 mai** Victoria lui Benjamin Netanyahu în alegerile politice.
1998	**23 octombrie** Se semnează la Washington un nou acord între Israel și autoritatea palestiniană.
1999	**iulie** Laburistul Ehud Barak câștigă alegerile și formează noul guvern.
2001	**februarie** Ariel Sharon formează un nou guvern.

Indice de nume

A
Abdallah, Ibn Hussein 73
Adenauer, Konrad 27
Alexandru II 11
Anders, Wladyslaw 36
Arafat, Yasser 92, 94, 97, 97, 98, 99, 100

B
Balfour, Arthur James 12, 13, 15, 23, 86
Barak, Ehud 39
Begin, Menahem 16, 32, 33, 36, 63, 67, 83, 85, 86, 88, 90, 92, 93, 95, 110, 113, 114, 116
Ben Gurion (David Grin, zis) 22, 23, 25, 27, 30, 31, 38, 67, 68, 73, 74, 76, 79
Ben Yehouda, Eliezer 16
Bernadotte (conte Folke) 67
Bettelheim, Bruno 43
Bunche, Ralph 68

C
Carter, James Earl, (zis Jimmy) 88
Churchill, Winston 15
Clinton, William Jefferson (zis Bill) 97

D
Dayan, Moshe 39, 63
Dreyfus, Alfred 9, 10
Drumont, Edouard 9, 10

E
Eichmann, Adolf 110, 112, 113
Eisenhower, Dwight David 75
Eshkol, Levi 82
Eytan, Rafael 63

F
Franz Joseph de Habsburg 10

G
Gemayel, Bechir 93
Ginzburg, Ascher (zis Ahad Haam) 17, 18, 19
Gobineau, Joseph Arthur de 9

H
Hausher, Gideon 112
Herzl, Theodor 10, 11, 12, 13, 18, 23, 33
Hitler, Adolf 10
Hussein, Ibn Talal 89, 95

J
Jabotinsky, Vladimir Zeev 33, 36
Jarring, Gunnar 77

K
Kahane, Meir 67
Kook, Avraham Itzhak Hacohen 119

L
Lueger, Karl 10

M
Marr, Wilhelm 9
Meir, Golda 81, 82
Montagu Lord 14
Mordechai, Itzhak 39
Morris, Benny 112

N
Nasser, Gamal Abdel 70, 74, 75, 76, 77
Netanyahu, Benjamin 30, 39, 61, 62, 96, 100, 107, 108

O
Oz, Amos 39

P
Peel, Robert 15
Peres, Shimon 30, 61, 107, 108

R
Rabin, Itzhak 30, 32, 39, 81, 87, 89, 90, 96, 97, 98, 99, 100, 107
Rachlevsky, Seffi 119

S
Sadat, Anwar al- 87, 88
Schah (rabin) 118
Segev, Tom 112
Shamir, Itzhak 83, 96, 105
Sharon, Ariel 39, 63, 81, 92, 124
Sharon, Flatto 63
Shlaim, Avi 113
Stalin (Iosif Visarionovici Djugașvili, zis) 16

W
Wagner, Richard 9
Weizmann, Haim 26, 28
Weizmann, Ezer 39, 63, 99

Y
Yadlin, A. 30

Z
Zevi, Sabbatai 19

908(33)
I 86

SECOLUL XX

TEME ȘI IMAGINI ALE TIMPULUI NOSTRU

ISRAEL

La începuturile noului mileniu, viitorul Israelului este legat de redefinirea identității sale. Născut din idealurile sionismului și din tragedia exterminării evreilor în lagărele naziste, statul Israel a purtat mai multe războaie împotriva țărilor arabe învecinate și a creat o democrație care a evoluat sub egida Partidului laburist. Într-o țară în care armata este omniprezentă, unde religia influențează sfera dreptului și unde economia s-a dezvoltat în ritm susținut, societatea este confruntată cu multiple antagonisme: antagonismul dintre arabi și evrei, cel dintre populația așkenază și cea sefardă și, în ultimele decenii, conflictul dintre religioși și laici. La cincizeci de ani de la întemeierea statului evreilor, Israelul se află într-un punct crucial al istoriei sale. Un stat modern și o societate avansată asigură o bunăstare de invidiat, dar pacea cu țările arabe a devenit o problemă acută, într-un moment în care miturile fondatoare ale „statului evreiesc și democratic" din 1948 sunt pe cale de a se nărui.

Claude Klein predă la Universitatea din Ierusalim și la Institutul Superior de Administrație din Tel Aviv. A mai publicat pe teme similare cu cele din această carte: *Le droit israélien*, PUF 1990; *Essai sur le sionisme aujourd'hui*, La Découverte 1990; *La démocratie d'Israël*, Seuil 1997.

ISBN 973-571-450-7
9789735 714505

ISRAEL

CLAUDE KLEIN

SECOLUL XX

Israel

Statul evreilor